

WCIĄGNIĘCI
W SIEĆ s. 18

GENIUSZ WIELU
POKOLEŃ s. 20

ZWODNICZA
UTOPIA s. 36

OBRAZY
KAPŁAŃSTWA s. 38

14.11.2021

nr 46 (837)

cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

Jak mądrze pomagać?

s. 10, 12

BEZDOMNOŚCI SIĘ NIE WYBIERA, BEZDOMNYM SIĘ STAJE...

Trochę ciepła dla bezdomnego

- ciepły koc
- termos na zupę
- gorąca, esencjonalna zupa przed zachodem słońca
- wełniane skarpety

to tylko **53** zł

SZÓSTA JESIENNO-ZIMOWA AKCJA CARITAS POLSKA
I STRAŻY MIEJSKIEJ M.ST. WARSZAWY

możesz pomóc

Dokonując
wpłaty na stronie
caritas.pl/bezdomni

Wpłacając dowolną kwotę na konto:
PL 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384
z dopiskiem **TROCHĘ CIEPŁA**

Wysyłając SMS pod numer
72052 o treści **ZIMNO**
(koszt 2,46 zł z VAT)

ks. Henryk Zieliński

Bądźmy pamiętliwi

Zarty się skończyły. Trzeba się poważnie zastanowić nad słowami gen. Romana Polko, który twierdzi, że wojna na naszej wschodniej granicy właśnie się zaczęła. Jest to tzw. wojna hybrydowa. Przekraczanie granicy przez uzbrojone „zielone ludziki”, niszczenie zasieków przez umundurowanych Białorusinów i wreszcie straszenie przez nich otwarciem ognia w kierunku polskich żołnierzy są jej kolejnymi przejawami.

Ci, którzy wyobrażali sobie wojnę na wzór bitew z II wojny światowej, zostali ponad pół wieku w tyle. Świat od tamtego czasu mocno się zmienił. A prócz tego na czele rosyjskiego imperium stoi dzisiaj były pułkownik KGB, specjalista od prowokacji i zakulisowej gry. Działa zgodnie z tym, do czego został wyszkolony, a nie jak dowódca frontowy. Bez co najmniej przyzwolenia z jego strony białoruski dyktator nie odważyłby się nakreślać konfliktu. Ale to pokazuje, że przeciwnik jest groźniejszy, niż mogłoby się wielu wydawać, a Polska i Białoruś są tylko zastępczym terenem zmagania wielkich mocarstw o nowy globalny ład. Rosja chce w tych zmaganiach pełnić funkcję przysłowiowego jęczyczka u wagi w rywalizacji USA z Chinami, a także w relacjach między Unią Europejską i USA. Pokazuje, że bez niej nie uda się niczego rozwiązać, i stara się przy tym wyciągnąć dla siebie maksimum korzyści. Podobnie było w Teheranie i w Jałcie. Zmieniają się tylko metody, ale nie cele.

Mur na polskiej granicy – choć takie budowle mają długie tradycje, począwszy od Wielkiego Muru Chińskiego – nie wydaje się rozwiązaniem skutecznym. Żeby takim był, musiałby być chroniony tak samo jak mur między Izraelem i Strefą Gazy. Na coś takiego żadne z zachodnich państw sobie nie pozwoli. A prócz tego mur mógłby powstrzymać tylko niezorganizowanych migrantów, ale nie bezwzględny reżim. Bo co zrobią Polacy, jeśli ludzie Łukaszenki dostarczą migrantom sprzęt do „radzenia sobie” z murem? Będą do nich strzelać? Czy może aresztować i osadzać w polskich ośrodkach? Zresztą, czy jakkolwiek mur uchroni zachodnią Europę przed migracją z Afryki i Azji, jeśli dysproporcje w standardzie

życia między tymi światami będą tak rażące, jak obecnie? Celem migrantów nie jest Polska, tylko bogate i zislamizowane Niemcy, z ich wysokimi zasiłkami. Zatem to nie tylko nasz problem.

Chowając do kieszeni mocarstwo-wo ambicje, musimy uznać, że nie poradzimy sobie z tym problemem sami. Nasza granica jest przecież wschodnią

granicą Strefy Schengen, Unii Europejskiej i NATO. Dlatego trzeba roztropnie umiędzynarodowić tę sprawę. Nie chodzi o symboliczne deklaracje, noty protestacyjne i malowanie kredkami na ulicach Paryża, tylko o realną presję na Moskwę, aby powstrzymała swojego walsala. Zachód jednak nie zrobi tego ani z przyjaźni do Polski, ani z powodu sojusznicznych zobowiązań. Niemcy i Francuzi mają z Rosją za dużo gospodarczych i politycznych interesów, aby z nich rezygnować dla Polski. Niektórzy w Brukseli, a nawet w Waszyngtonie, mogą się wręcz po cichu cieszyć z powodu kłopotów Polski „rządzonej przez Kaczyńskiego”. Dlatego państwa Zachodu nie zareagują z właściwą stanowczością, dopóki również one nie poczują się ofiarami białoruskich prowokacji. Być może już samo pojawienie się na naszej granicy także niemieckich i francuskich patroli byłoby dla mocodawcy białoruskiego dyktatora wystarczającym sygnałem, aby odwołać całą akcję.

Jednak wstępnym warunkiem prośby o takie wsparcie jest zgoda polsko-polska, przynajmniej w tej najważniejszej dla naszego bezpieczeństwa sprawie. Zarówno rządzący, jak i tzw. totalna opozycja muszą zrozumieć powagę sytuacji, w której znalazła się Polska. Napięcia na granicy z Białorusią są tylko jednym z jej elementów. Dochodzi do tego pandemia, idąca za nią wysoka inflacja i spekulacje na rynku nieruchomości, przez co bogaci ratują swój kapitał, a biednym perspektywa kupna własnego mieszkania oddała się w nieskończoność. To wszystko łatwo można wykorzystać do wewnętrznych zamieszek. Co prędzej trzeba więc skończyć z wykorzystywaniem obecnego kryzysu do celów partyjnych. To nie jest czas na happeningi na granicy, na ulicy i na mównicy sejmowej ani na bałamutne licytowanie się, czy jakby rządziła opozycja, to byłoby lepiej. Bo wcale by nie było! Z tej opresji możemy wyjść tylko wspólnym, solidarnym wysiłkiem. Kto tego nie chce wziąć do siebie, nie zasługuje, aby decydować o losach naszej ojczyzny i nas samych. W tej sprawie bądźmy pamiętliwi.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

14.11.2021 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

fol. arch. Caritas Polska

Ubodzy są naszą busołą – wywiad z dyrektorem Caritas s. 10

Jak mądrze pomagać? s. 12

NA CZASIE

Skala prześladowań – Dzień Solidarności z Kościołem Prześladowanym s. 4

fol. Thomas Park/Unsplash.com

Wciągnięci w sieć s. 18

Geniusz wielu pokoleń – Henryk Sienkiewicz s. 20

Szczyt trudnych zobowiązań s. 22

Dadak: Zwodnicza utopia s. 36

NASZE SPRAWY

Witamina B12 s. 43

Renta rodzinna s. 44

MOJA WIARA

Zawsze szukamy nadziei – zespół muzyczny BeU s. 34

Obrazy kapłaństwa s. 38

Świadoma swej godności – bł. Karolina Kózkówna s. 42

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl. E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Obchodzimy Dzień Solidarności z Kościołem Persekutowanym. Może Pan przybliżyć skalę prześladowań chrześcijan na świecie?

Dziś szacujemy, że prześladowanych jest 340 milionów chrześcijan, z czego ponad 309 milionów poddanych jest prześladowaniom w najwyższym stopniu. W 2020 r. z powodu wiary w Jezusa Chrystusa życie oddało ponad 4700 osób, najwięcej w Afryce. Z geografii prześladowań wynika, że najtragiczniejszą sytuację obserwujemy w krajach z przewagą ludności wyznającej radykalny islam.

fol. arch. Leszka Osieczko

przez muzułmanów, i chrześcijańskim południem. Chrześcijanie, którzy zamieszkują obszary północne, są siłą wysiedlani i zmuszani do osiedlenia się na południu. W skali globalnej wzrasta nienawiść wobec symboli chrześcijańskich, które są profanowane. W ubiegłym roku zniszczono blisko 4,5 tys. budynków kościelnych na świecie.

Czy chrześcijanie w Europie też są prześladowani?

Od 2005 r. Obserwatorium Nietolerancji i Dyskryminacji Chrześcijan w Europie

Skala prześladowań

Z **Leszkiem Osieczko**, kierownikiem oddziału Open Doors Polska, rozmawia Patryk Lubryczyński

W jaki sposób Open Doors wspiera prześladowanych?

Nawiązujemy kontakt z osobami, których najbliżsi zginęli w wyniku prześladowań. Organizujemy pomoc materialną, ponieważ rodziny nierzadko tracą jedynych żywicieli. Kobiety w krajach, gdzie obowiązuje prawo szariatu, są marginalizowane i traktowane jak ludzie drugiej kategorii. Dlatego staramy się otwierać nowe możliwości, wspierając je edukacyjnie poprzez kursy czytania, pisanie, obsługi komputera, naukę zawodu, co zwiększa ich możliwości przetrwania. W ubiegłym roku z pomocy Open Doors skorzystało 900 tys. osób na całym świecie.

Na czym polega efektywna pomoc?

Istotne jest, aby pomoc nie uzależniała, ale stwarzała w dłuższej perspektywie możliwość samoprzetrwania. Dzięki kursom prześladowani chrześcijanie zakładają mikro-gospodarstwa rolne, hodują zwierzęta, otwierają zakłady usługowe, piekarnie, małe punkty gastronomiczne. Otrzymują narzędzia, aby wykonywać zawód, który w Polsce określamy jako „złota rączka”. Skala okrucieństwa i prześladowań rodzi także potrzebę pilnej pomocy psychologicznej dla osób, które doznały traumy.

Co możemy zrobić, mieszkając w Polsce, dla prześladowanych chrześcijan?

Nasi bracia i siostry w wierze mówią wprost pracownikom Open Doors: „módlcie się za nas”. Tę prośbę przekazujemy, gdziekolwiek jesteśmy. Zachęcam również do pisania odręcznie kart pocieszenia i wysyłania ich do wdów, sierot, osób osadzonych w więzieniu, które niejednokrotnie dodają im nadziei, a zdarza się, że wręcz ratują życie. Możemy napisać do konkretnych osób kilka myśli w języku angielskim, zapisując

krótki werset z Pisma Świętego lub parę słów: „pamiętam o Tobie”, „modłę się za Ciebie”, „bądź silny (silna)”. Aby dowiedzieć się, jak wysłać kartę, zapraszamy na naszą stronę www.opendoors.pl, zakładka Bądź aktywny.

Open Doors od lat przygotowuje Światowy Indeks Prześladowań. W których państwach trwają największe prześladowania w 2021 r.?

Ranking przedstawia 50 krajów, gdzie chrześcijanie doświadczają największych prześladowań. Na pierwszym miejscu od lat jest Korea Północna, następnie Afganistan, Somalia, Libia, Pakistan, Erytrea, Jemen, Iran, Nigeria, Indie.

Jakie kluczowe trendy wynikają z raportu?

Rządy wielu państw wykluczają mniejszości religijne, w tym chrześcijan, z pomocy związanej z przeciwdziałaniem skutkom kryzysu wywołanego przez pandemię COVID-19. Na przykład pomimo że w czasie epidemii uruchomiono pomoc rządową w Indiach, nie mogli z niej skorzystać chrześcijanie, ze względu na wyznawaną religię. Za sprawą jasno zdefiniowanej agendy rządzącej Indyjskiej Partii Ludowej (BJP) i prezydenta Indii Ram Nath Kovinda mamy do czynienia z rugowaniem chrześcijaństwa z przestrzeni publicznej. Hasła pod tytułem „Indie dla hinduistów” i „koniec z chrześcijaństwem w Indiach do 2021 r.” są postulatami, które przekazuje się opinii publicznej.

Wzrasta też liczba ataków ekstremistów islamskich na chrześcijan w Afryce. Wystarczy przypomnieć chociażby tragiczną sytuację w największym afrykańskim państwie – Nigerii. Istnieje silny konflikt pomiędzy północą kraju, zamieszkiwaną w większości

udokumentowało ponad 1600 przypadków ataków skierowanych przeciwko wyznawcom Chrystusa. Oczywiście jesteśmy zapewniani o tym, że Europa stoi na straży praw wszystkich obywateli, ale tak nie jest, gdyż nie potrafi ich efektywnie bronić. Warto przytoczyć przykłady zarejestrowane przez Laboratorium Wolności Religijnej działające w Polsce. W samym 2020 r. odnotowano 255 przykładów agresji wobec wyznawców

Chrystusa. Były to różne działania, począwszy od nawoływania do nienawiści, skończywszy na przemocy fizycznej, czego przykładem może być

atak nieznanych sprawców przy użyciu pałek teleskopowych 27 października 2020 r. na osoby broniące pomnika św. Jana Pawła II w Wołominie przed dewastacją podczas miejscowego Strajku Kobiet. W wyniku działania sprawców jedna osoba została ranna. Innym przykładem jest atak na księdza wikarego z parafii św. Jana Chrzciciela w Myśliborzu.

Tu warto przypomnieć słowa papieża Franciszka wypowiedziane w kwietniu 2016 r. Ojciec Święty zauważył, że istnieją dwa rodzaje prześladowań chrześcijan. Pierwszy to wyraźny atak na osobę przyznającą się do imienia Chrystusa. Natomiast druga forma jest bardziej „subtelna” – papież nazwał ją „uprzejmym prześladowaniem, gdyż przybiera pozory kultury, maskuje się jako coś nowoczesnego, jako postęp”. Ten, kto „nie postępuje zgodnie z kanonem nowoczesnych przepisów”, będzie „uprzejmie prześladowany”. Niestety, upływający czas udowadnia nam, że „uprzejme prześladowanie” powoli traci swoją łagodną twarz.

Nie chodzi o to, by uspokoić sumienie poprzez danie jakiejś jałmużny, ale raczej o przeciwstawienie się kulturze obojętności i niesprawiedliwości, którą często praktykuje się w stosunku do ubogich – pisze papież w liście na V Światowy Dzień Ubogich, zatytułowanym „Ubogich zawsze macie u siebie”.

Franciszek wskazuje na potrzebę braterstwa, a wręcz utożsamienia się z osobami potrzebującymi. „Nasze zaangażowanie nie polega wyłącznie na działaniach albo na programach promocji i opieki. To, co porusza Duch, nie jest nadmiarem aktywizmu, ale przede wszystkim *uwagą* skierowaną na drugiego człowieka, uznaniem go za jedno z samym sobą. Ta pełna miłości uwaga jest początkiem prawdziwego zatoskania o jego osobę i poczynając od niej, pragnę szukać skutecznie jego dobra” – zaznacza papież.

Przykładem jest dla nas postawa Chrystusa: „Jezus nie tyl-

foto: Caritas Polska

Solidarni z ubogimi

ko staje po stronie ubogich, ale również *dzieli z nimi* ten sam los. To jest silne przesłanie również dla Jego uczniów po wszystkie czasy. Słowa Jezusa «ubogich zawsze macie u siebie» wskazują również na to: ich obecność wśród nas jest ciągła, ale nie może doprowadzić do przyzwyczajenia, które staje się obojętnością, lecz powinna zaangażować nas do bezwarunkowego dzielenia się życiem. Biedni nie są osobami «zewnątrznymi» dla wspólnoty, ale są braćmi i siostrami (...)» – podkreśla Franciszek.

Papież zaznacza, że wszyscy możemy się nawzajem obdarowywać, gdyż „nikt nie jest tak

biedny, żeby nie mógł dać czegoś od siebie drugiemu i otrzymać coś od niego z wzajemnością”. „Biedni nie mogą być tylko tymi, którzy otrzymują; muszą znaleźć się w sytuacji takiej, aby mogli coś dać, ponieważ oni doskonale wiedzą, jak się zrewanżować”.

Franciszek zachęca do ewangelicznego ubóstwa, bo „jeśli nie wybieramy drogi stawiania się ubogimi wobec ulotnych bogactw, władzy światowej i próżnej chwały, to nigdy nie będziemy w stanie ofiarować życia z miłości; będziemy żyli egzystencją fragmentaryczną, pełną dobrych intencji, ale nieskuteczną w przemienianiu świata”.

List kończy wezwaniem: „Przyjmijmy za własne przejmujące słowa księdza Primo Matzolariego: «Chciałbym was prosić, żebyście nie pytali mnie, czy są biedni ludzie, kim są i ilu ich jest, bo obawiam się, że takie pytania stanowią rozproszenie lub pretekst do unikania dokładnego wskazania sumienia i serca. [...] Nigdy nie licylem ubogich, ponieważ nie można ich zliczyć: ubogich się przytula, a nie liczy» („Adesso” nr 7, 15 kwietnia 1949 r.). Biedni są wśród nas. Jakże byłoby to ewangeliczne, jeśli moglibyśmy powiedzieć z całą prawdą: również my jesteśmy biedni, ponieważ tylko w ten sposób będziemy mogli rozpoznać ich realnie i sprawić, że staną się częścią naszego życia oraz narzędziem zbawienia”.

Światowy Dzień Ubogich został ustanowiony przez papieża Franciszka w listopadzie 2016 r. w liście apostolskim *Misericordia et Misera*. Obchodzony jest corocznie w XXXIII niedzielę zwykłą./bs

Krzysztof Ziemięć

łym kraju, którzy 11 listopada od lat wybierają się do Warszawy, by zmanifestować swoje przywiązanie do Polski i jej niepodległości. Prokurator generalny Zbigniew Ziobro zawnioskował do Sądu Najwyższego o kasację nadzwyczajną. Jaki będzie tego wynik? Nie wiadomo.

swoje poglądy, do czego mają przecież prawo. Nie ich wina, że niektórym wszystkim, co polskie, kojarzy się z wąskim nacjonalizmem czy wręcz ksenofobią, a skandowane hasła „Bóg, honor i ojczyzna” są uznawane za okrzyki – jak to ujęła pewna dziennikarka – godne faszystów.

dem niszczą oddolny ruch i patriotyczne emocje, a co gorsze – sprzyjają ewentualnym prowokacjom, do których wielokrotnie dochodziło w ubiegłych latach. Raz jeszcze powtórzę: rzucanie rac czy kamieni oraz bójki z policją są nie do obrobienia. To skandal. Ale ci sami, którzy dziś boją się takich sytuacji, rok temu pochwalali podobne zachowania w czasie choćby tzw. Marszu Szmata czy fali protestów po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego. A wtedy nikt nie chciał ani rozgonić uczestników, ani ich zablokować. Policyjne próby o rozejście się były traktowane jak faszystowska opresja. A skoro tak, to czym różnią się ekstremalni „kibice” jednej i drugiej manifestacji? I które okrzyki są lepsze: „wy...ć” czy „Polska dla Polaków”?

Jedni i drudzy mają prawo manifestować, oczywiście w granicach prawa. Czyż nie na tym właśnie polega demokracja?

Autor jest dziennikarzem TVP

Manifestacje dla każdego

Kiedy Państwo będą czytać te słowa, będziemy już wiedzieli, jak przebiegły obchody Święta Niepodległości, a dokładniej – jak wyglądał Marsz Niepodległości.

W chwili, gdy piszę te słowa, wiemy tylko, że w świetle ostatnich wyroków sądowych przejście Marszu przez stolicę jest właściwie niezgodne z prawem, więc można się spodziewać, że nie skończy się to niczym dobrym. Dlaczego? Żaden sąd nie będzie w stanie wytłumaczyć tych wyroków tysiącom ludzi w ca-

Oczywiście – jak niemal wszędzie – zdarza się, że pewne osoby jadą tam tylko po to, by się wyszaleć, a dokładniej – by rozładować swoje frustracje. Jednak takie sytuacje nie mogą przesłonić faktu, że zdecydowana większość uczestników tej patriotycznej, a nie, jak chcą niektórzy, faszystowskiej manifestacji, to ludzie nastawieni pokojowo. Wśród 100 tys. uczestników agresywnych osób jest garstka, a reszta jest absolutnie normalna. Często są to rodziny z dziećmi, chcące zademonstrować

Kolejne próby zablokowania tego wydarzenia przez opo-

Próby zablokowania Marszu Niepodległości przez władze Warszawy to co najmniej błąd.

zycyjne wobec rządu władze Warszawy trzeba uznać co najmniej za błąd, jeśli nie za skandal. Skandalem z pewnością jest to, że wyraźnie sprzyjają temu w swoich wyrokach sądy. Bo w imię walki politycznej z nieulubianym przez siebie rzą-

W SKRÓCIE

■ **Sto lat Wandy Półtawskiej.** Przy grobie św. Jana Pawła II w bazylice watykańskiej odprawiona została Msza święta w związku z setnymi urodzinami Wandy Półtawskiej, współpracownicy polskiego papieża, obrończyni życia. Ks. Tomasz Lubaś paulista przypomniał w kazaniu zaangażowanie Wandy Półtawskiej w obronę życia oraz w poradnictwo rodzinne, a także jej wielki dorobek naukowy.

■ **Szczepionka z Indii.** Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zezwoliła na stosowanie w nagłych wypadkach wyprodukowanej w Indiach szczepionki przeciw COVID-19 – Covaxinu. Preparat wykazuje skuteczność na poziomie 78 proc. i jest ósmą szczepionką przeciw COVID-19 z zezwoleniem WHO.

■ **Zbrojenia w ChRL.** Siły zbrojne Chin intensywnie rozwijają swój arsenał jądrowy i do 2030 r. będą mieć 1000 głowic nuklearnych – ocenił Pentagon w raporcie na temat ChRL. Ministerstwo uznało, że tempo chińskich zbrojeń jest wyższe, niż zakładano jeszcze rok temu.

■ **Wzorowi apostołowie.** Współcześni kapłani i biskupi, zwłaszcza stojący w obliczu tego, co Jan Paweł II nazwał „kulturą śmierci”, winni uczyć się apostołstwa od św. Jana Pawła II, bł. kard. Wyszyńskiego oraz kard. Sapięhy – napisał na łamach portalu The First Things znany amerykański intelektualista George Weigel.

■ **Nielegalni imigranci.** Liczba nielegalnych imigrantów, którzy od początku tego roku przedostali się do Wielkiej Brytanii przez kanał La Manche, przekroczyła 20 tys. To ponad dwa razy więcej niż w całym roku 2020, który dotychczas był rekordowy.

■ **Wzmógł się ruch wojsk.** Najwyższy rangą amerykański dowódca wojskowy gen. Mark Milley oświadczył, że USA zaobserwowały wzmógł się ruch wojsk rosyjskich przy granicy z Ukrainą. Dodał jednak, że jest za wcześnie, by wyciągać z tego jednoznaczne konkluzje.

■ **Bartłomiej I w szpitalu.** Przebywający z wizytą w USA patriarcha ekumeniczny Bartłomiej I poddał się zabiegowi kardiologicznemu. W szpitalu Mount Sinai w Nowym Jorku 81-letniemu honorowemu zwierzchnikowi prawosławia wszczepiono stent, stanowiący wsparcie dla naczyń wieńcowych. Szpital podał, że zabieg przebiegł bez komplikacji.

GROBY WOŁAJĄCE O POKÓJ

O powstrzymanie wyścigu zbrojeń i podjęcie wysiłków na rzecz pokoju zaapelował papież Franciszek podczas Mszy świętej sprawowanej w Dzień Zaduszny na Francuskim Cmentarzu Wojskowym w Rzymie. Ojciec Święty w improwizowanej homilii, cytując napis na jednym z włoskich cmentarzy, stwierdził: „Przechodniu, zatrzymaj swój krok i pomyśl o ostatnim z twoich kroków. Każdy z nas uczyni kiedyś ostatni krok i ważne, aby ten ostatni krok zastał nas

w drodze, a nie na spacerze i w niekończącym się labiryncie”. Ojciec Święty zauważył, że wiele ofiar wojny zostało pochowanych w grobach anonimowych, i podkreślił, że „w sercu Boga jest imię nas wszystkich, ale to właśnie jest tragedia wojny”. Na zakończenie papież stwierdził: „Te groby są przesłaniem pokoju”. „Zatrzymajcie się, bracia i siostry, zatrzymajcie się, producenci broni” – zaapelował i dodał, że te groby „wołają o pokój”.

REPUBLICANIE BIORĄ WIRGINIĘ

Prezydent USA Joe Biden przyznał, że przebrane przez kandydata demokratów wybory gubernatora Wirginii świadczą o niezadowoleniu ludzi m.in. z powodu sytuacji gospodarczej i cen paliw. Odniósł się w ten sposób do niespodziewanej porażki kandydata demokratów, byłego gubernatora Terry'ego McAuliffe'a, na rzecz republikanina i byłego finansisty Glenna Youngkina (na zdjęciu). Do wyborów doszło zaledwie rok po tym, jak Biden pokonał w Wirginii Donalda Trumpa z przewagą 10 punktów procentowych.

WRACAJĄ PIELGRZYMAMI

– Po wielu miesiącach przerwy spotkałem pierwszą grupę pielgrzymów, która przybyła do Ziemi Świętej. Dla nas jest to znak nadziei – powiedział Radiu Watykańskiemu abp Pierbattista Pizzaballa, łaciński patriarcha Jerozolimy, dzieląc

się radością z wznowienia ruchu pielgrzymkowego, po tym jak Izrael ponownie otworzył swoje granice dla turystów z paszportem covidowym. Na zdjęciu pielgrzymi z Meksyku w bazylice Grobu Bożego w Jerozolimie.

ATAK ZIMY

Intensywne opady śniegu doprowadziły do zablokowania kilkudziesięciu dróg w Portugalii i Hiszpanii. W Portugalii najczęściej nieprzejezdnych dróg znajduje się w dystryktach Castelo Branco i Guarda. Nocą w obu tych rejonach temperatu-

ra spadła poniżej zera. Intensywne opady śniegu wystąpiły też w kilku wspólnotach autonomicznych Hiszpanii, m.in. w Kastylii i Leonie, Asturii, Kantabrii, a także na terenie Nawarry (na zdjęciu) i Katalonii.

fol. PAP/EPA/Jesus Dignes

ZA ZMARŁYCH KARDYNAŁÓW I BISKUPÓW

Zgodnie z wieloletnim zwyczajem Franciszek przewodniczył 4 listopada Mszy świętej w bazylice św. Piotra w Watykanie za zmarłych w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy kardynałów i patriarchów, arcybiskupów i biskupów. Od listopada ub.r. do końca października br. odeszło do wieczności szesnastu purpuratów i jeden patriarcha (ormiańskokatolicki) oraz 191 arcybiskupów i biskupów z całego świata.

ciwsi do domu, poszukajcie wiadomości o Haiti i módlcie się, bardzo się módlcie. (...) Nie zostawiajmy ich samymi! – mówił niedawno Ojciec Święty na placu św. Piotra. Haiti coraz bardziej pogrąża się w kryzysie, w którym korupcja jest na skrajnie wysokim poziomie, a ubóstwo, przemoc i cierpienie całego narodu wzrastają z dnia na dzień. Rok temu został zamordowany prezydent Moïse, w sierpniu zaś kraj nawiedziło trzęsienie ziemi, które zabiło 2200 osób, a wiele tysięcy pozostawiło bez dachu nad głową. Ostatnio porwano 17 protestanckich misjonarzy z USA i Kanady.

fol. PAP/EPA/Olando Barria

■ W rocznicę Unii Brzeskiej.

Okolicznościowe nabożeństwa, konferencje i koncerty towarzyszą na Ukrainie obchodom 425. rocznicy Unii Brzeskiej. Dała ona początek Ukraińskiemu Kościołowi Greckokatolickiemu, który liczy dziś przeszło 6 mln wiernych zamieszkanych na Ukrainie oraz ok. 3 mln poza jej granicami. Jego początki sięgają 1596 r., kiedy to prawosławni biskupi Rzeczypospolitej zawarli unię, która uznała zwierzchnictwo papieża, zachowując obrządek i zwyczaje chrześcijaństwa wschodniego.

■ **Miliony dla RPA.** Podczas konferencji klimatycznej COP26 w Glasgow USA oraz Unia Europejska podjęły decyzję o przekazaniu łącznie 8,5 mld dol. dla Republiki Południowej Afryki, żeby pomóc jej w szybkim odejściu od wydobycia węgla.

■ **Zacieranie śladów.** Sąd kasacyjny w Moskwie oddalił pozew Stowarzyszenia Memoriał w sprawie demontażu w Twerze tablicy upamiętniającej ofiary zbrodni katyńskiej. Komentując tę decyzję, ambasador RP w Moskwie Krzysztof Krajewski wskazał, że demontaż tablicy był niezgodny z prawem.

■ **Kradzież wina.** Specjalna jednostka hiszpańskiej policji prowadzi dochodzenie w sprawie kradzieży drogich win, w tym butelki dwustułetniego Burdeos, z piwnicy luksusowej restauracji hotelowej w Caceres na południu kraju. Wartość skradzionego wina może przekraczać 1 mln euro.

■ Nominacja włoskiej zakonnicy.

Nowym sekretarzem generalnym Gubernatoratu Państwa Watykańskiego z nominacji Franciszka została 52-letnia s. Raffaella Petrini, należąca do Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Eucharystii.

■ **Katastrofa w Nigerii.** Aż 36 osób zginęło z powodu zawalenia się 21-piętrowego apartamentowca w Lagos w Nigerii. Z relacji jednego z robotników pracujących na budowie wynika, że w momencie katastrofy na miejscu mogło być nawet 100 pracowników.

■ **Szykany Nawalnego.** Byli więźniowie kolonii karnej, w której przetrzymywany jest Aleksiej Nawalny, poinformowali media, że opozycjonista jest tam szykanowany. Innym osadzonym zabroniono rozmawiania z nim, a jednocześnie musieli oni demonstracyjnie go śledzić.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

będziemy świadkami kolejnej w tym roku beatyfikacji w Kościele w Polsce, tym razem męczennika drugiej wojny światowej ks. Jana Machy. Dokona się ona 20 listopada w archikatedrze Chrystusa Króla w Katowicach.

Polacy w drodze na ołtarze

Listopad to nie tylko miesiąc pamięci o zmarłych, ale również czas, kiedy ogólnie nasze myśli biegają ku sprawom ostatecznym, ku wieczności, ku niebu. Nie przez przypadek ten jesienny miesiąc otwiera uroczystość poświęcona wszystkim świętym. I jakby na potwierdzenie tego już za tydzień

Ks. Macha został zgilotynowany przez Niemców w wieku 28 lat, przeżywszy w kapłaństwie zaledwie trzy i pół roku, a jego „winą” było niesienie pomocy potrzebującym rodzinom polskim. To znak czasów, że ks. Macha – „Hanik”, jak go nazywano – poniósł śmierć za pomoc duchową i materialną

REKLAMA

Tygodnik **idziemy** poleca

Śladami Prymasa Tysiąclecia

Przewodnik po miejscach związanych z kard. Stefanem Wyszyńskim

Autorka, Irena Świerdzewska, związana jest z „Idziemy” od samego początku, napisała wiele reportaży o Błogosławionym oraz pełni funkcję konsultantki filmu dokumentalnego Małgorzaty Ziętkiewicz „Soli Deo per Mariam” produkcji Polsat News.

Książkę można nabyć w cenie 25 zł pod numerem telefonu redakcji: 22 512 00 95 (pon.–pt. w godz. 9–17)

Z okazji beatyfikacji Poczta Polska zapowiedziała specjalną edycję znaczków i kopert

dla najbardziej potrzebujących, a taką grupą były wówczas na Górnym Śląsku polskie rodziny.

Również dzisiaj rodziny potrzebują pomocy, bardziej nawet duchowej niż materialnej, zatem przykład tego świętego kapłana wpisuje się w obecny kontekst społeczny. Ze świętymi bowiem już tak jest, że ich postawa jest uniwersalna

Życiorysy świętych i błogosławionych to gotowe scenariusze na bestsellery.

w każdym czasie, a przykład ich życia i działania może inspirować następujące po nich pokolenia pomimo odmiennych warunków społeczno-politycznych. Dlatego warto czytać biografie świętych i błogosławionych, tak niegdyś popularne, które później przez długi czas były odrzucane jako relikwiry literatury religijnej. Dziś ponownie odżywają w biografiach książkowych i filmach, w których grają wybitni aktorzy. Bo życiorysy świętych i błogosławionych to gotowe scenariusze na bestsellery. Wielu z nich pozostaje nadal mało znanych, a przecież spośród samych Polaków jest 264 świętych i błogosławionych: 217 mężczyzn i 47 kobiet. W gronie 217 mężczyzn 8 jest świętymi, a 189 błogosławionymi. Wśród kobiet świętymi jest 5, a błogosławionymi 42.

Za tydzień statystyki powiększą się o nowego błogosławionego, ks. Machę. To jednak nie jest liczba zamknięta, gdyż wciąż przybywa nowych kandydatów na ołtarze. Z różnych stanów i środowisk społecznych. To tylko

pokazuje, że wiara w naszym narodzie jest wciąż żywa – wbrew temu, co przekazują niektóre media. Historie życia kandydatów na świętych są najlepszą reklamą Kościoła, bo przecież przykłady bardziej pociągają niż słowa. A ich liczba w Kościele w Polsce jest imponująca: to ok. 300 osób. Wśród nich są biskupi, kapłani, zakonnice, misjonarki i misjonarze, mistycy i mistycy, jest też lekarz, inżynier, pielęgniarka, położna; są również nauczycielki, osoby z miasta i ze wsi, starsi i dzieci.

Większość polskich kandydatów na ołtarze to ludzie nam współcześni, którzy żyli pośród nas. Nie są oni niedoścignionymi wzorami cnót tak heroiczych, aby przyprawiały człowieka o zawrót głowy. To osoby konsekwentnie żyjące swoją wiarą i wytrwale wypełniające swoje codzienne obowiązki wynikające z powołania, za którym poszły. Wśród tych, o których ostatnio wiele się mówi, są polscy misjonarze, jak lekarka Wanda Bleńska, która przez ponad 40 lat służyła trędowatym w Ugandzie, czy ks. Roman Kotlarz – ofiara prześladowań komunistycznych, a także cała rodzina Ulmów. Historie ich życia i świętości możemy oglądać w filmach. Ale jest też położna z Auschwitz Stanisława Leszczyńska, przyjaciel ks. Wojtyły Jerzy Ciesielski, a także rodzice papieża Emilia i Karol Wojtyłowie, wybitna nauczycielka Anna Jenke, mistyczki Kunegunda Siwiec i Rozalia Celakówna. Można by jeszcze długo wymieniać. W każdym razie czeka nas jeszcze wiele beatyfikacji w gronie naszych rodaków, które są pięknym świadectwem żywotności lokalnego Kościoła.

Dariusz Kowalczyk SJ

Nowy, wspaniały Kościół...

Zywa wiara polega m.in. na ciągłym odnajdywaniu się przed Bogiem i na stawianiu przed Nim w postawie oranta, z podniesionymi dłońmi: Oto jestem, Panie. Bądź pochwalony! Co powinienem czynić? Ale odnajdywanie się przed Bogiem nie dokonuje się w próżni, lecz w konkretnym świecie.

Dlatego ten, kto odnajduje się przed Bogiem, odnajduje się także w świecie, w takich, a nie innych okolicz-

nościach swego życia. Innymi słowy, myślenie o Bogu jest także myśleniem o świecie i Kościele. A zatem jaki jest współczesny świat? Jaki jest dzisiaj Kościół?

Jedni twierdzą, że mimo wszystko ludzkość czyni postępy, nie tylko dzięki rozwojowi nauk ścisłych, techniki i technologii, ale także dzięki postępowi nauk humanistycznych, filozofii, socjologii i psychologii. Zasadniczo mają zaufanie do tego, co robi główny nurt organizacji międzynarodowych, jak ONZ i jej agendy, Unia Europejska i różne, dysponujące dużymi pieniędzmi międzynarodowe fundacje i stowarzyszenia. Główne kwestie, z którymi ludzkość musi się skonfrontować, to – powtarzają za mediami – globalne ocieplenie i zmiany klimatyczne, konieczność otwarcia granic na emigrantów oraz walka z wszelką dyskryminacją, w tym szczególnie mniejszości seksualnych oraz osób o czarnym kolorze skóry. Do tego dochodzi walka z pan-

demią COVID-19, czyli konieczność masowych, globalnych szczepień.

Co powinien robić Kościół w powyższej perspektywie? Ano, przede wszystkim powinien się oczyszczać, czyli przeproszać za wszelkie dyskryminacje, których się

dopuszczał w całej swej historii. W relacji ze światem ma być sługą, czyli nie oceniać, nie potępiać, ale wspomagać międzynarodowe organizacje i globalnych „filantropów” w rozwiązywaniu wymienionych wyżej problemów. W wielu sprawach Kościół powinien starać się nadą-

żyć za światem, a w konsekwencji zmodernizować swe nauczanie, unowocześnić doktrynę itp. I tak

monsior Philippe Bordeyne, nowy przewodniczący Instytutu Jana Pawła II dla Nauk o Małżeństwie i Rodzinie w Rzymie, stwierdził niedawno w wywiadzie dla „La Croix”, że „my teolodzy nie powinniśmy kontynuować głoszenia pewników na temat rodziny, kiedy widzimy, jakie przeobrażenia dziś ona przechodzi”. Powiedziane nie wprost, ale wiadomo, o co chodzi... Tęgo rodzaju przykłałów „nadążania za światem” można by przytoczyć bardzo wiele. Przy czym „nadążający” uśmiechają się szeroko i tryskają optymizmem.

W tej sytuacji przypominam sobie, co mówił Joseph Ratzinger o fałszywym optymizmie reformatörów Kościoła w Holandii w latach 70.: „Wspaniały Kościół, bo nigdzie nie ma pesymizmu, wszyscy patrzą z optymizmem w przyszłość. [...] Prawdopodobnie ten optymizm był metodą lansowaną przez tych, którzy życzyli sobie zniszczenia starego Kościoła i bez wielkiej

sensacji chcieli pod przykrywką reformy stworzyć Kościół całkiem inny, Kościół według ich gustu, którego jednak nie mogli urzeczywistniać, aby ich zamiary nie zostały za wcześnie odkryte. Wtedy oficjalny optymizm byłby czymś w rodzaju środka uśmierzają-

cego dla wiernych, aby stworzyć klimat, w którym można by możliwie spokojnie «zdemontować» Kościół i przejąć nad nim władzę”. Niestety, tego rodzaju „optymizm” stosowany jest także dzisiaj.

I jeszcze jeden cytat. Dietrich von Hildebrand w książce „Spustoszona winnica” pisał tak: „Jedną z najbardziej przerażających chorób, które dziś szerzą się w Kościele, jest letarg strażników wiary. Nie mam tu na myśli owych biskupów – członków piątej kolumny, którzy niszczą Kościół od środka lub chcą go przekształcić w coś całkiem innego, co równa się zniszczeniu prawdziwego Kościoła. Mam na myśli o wiele liczniejszych biskupów, którzy nie mają takich intencji, a jednak – gdy idzie o interwencje przeciwko heretyckim teologom i księżom lub przeciwko bluźnierczemu deformowaniu kultur – nie czynią żadnego użytku ze swego autorytetu”.

Te słowa Hildebrand napisał 50 lat temu, ale – niestety – dzisiaj są one jeszcze bardziej aktualne niż wtedy. Przecistawianie się zatrważającym umysłom ludzi herezjom nie jest trendy. Wszak trzeba patrzeć na świat optymistycznie. Krytycyzm zachowajmy dla „starego” Kościoła. Hmm... Może najpierw odnajdźmy się szczerze przed Bogiem i zapytajmy, co On myśli o takim optymistycznym budowaniu nowego, wspaniałego Kościoła.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Prezydent Palestyny w Watykanie

Papież Franciszek przyjął 4 listopada w Watykanie prezydenta państwa palestyńskiego Mahmuda Abbasa. Polityk rozmawiał także z sekretarzem stanu Stolicy Apostolskiej kard. Pietro Parolinem i sekretarzem ds. relacji z państwami abp. Paulem Gallagherem.

Watykański komunikat po wizycie Abbasa informuje, że rozmawiano m.in. o potrzebie wspierania międzyludzkiego braterstwa i pokojowego współżycia między różnymi religiami. Odnosnie do pokoju między Izraelczykami i Palestyńczykami wskazano na absolutną konieczność wznowienia bezpośredniego dialogu, aby osiągnąć rozwiązanie w postaci dwóch państw, także z pomocą bardziej energicznego zaangażowania wspólnoty międzynarodowej.

Podkreślono również, że Jerozolima powinna być uznana przez wszystkich za miejsce spotkania, a nie konfliktu, i że zachowanie tożsamości i uniwersalnej wartości świętego miasta trzech religii Abrahamowych winno być zapewnione także poprzez „specjalny status gwarantowany międzynarodowo”.

REKLAMA

fol. arch. Caritas Polska

Ubodzy są naszą busolą

Z ks. dr. **Marcinem Iżyckim**, dyrektorem Caritas Polska,
rozmawia Irena Świerdzewska

Ojciec Święty Franciszek w liście na Światowy Dzień Ubogich pisze, że ci, którzy nie zauważają ubogich, zdradzają nauczanie Chrystusa. Jak to rozumieć?

Cały pontyfikat papieża jest skierowany na ludzi wykluczonych, ubogich. Papież w swoim orędziu pisze, że Jezus jest „pierwszym biednym (...) ponieważ reprezentuje ich wszystkich”. Jezus nie tylko staje po stronie ubogich, ale też dzieli z nimi ten sam los. Papież Franciszek zaznacza, że ubóstwo nie jest owocem nieszczęścia, ale konkretnym znakiem obecności Boga pośród nas. Rozpoznajemy Go w życiu ubogich, w ich cierpieniu i wzgardzeniu, w nieludzkich czasach warunkach, w których zmuszeni są żyć.

Jeżeli zatracamy wrażliwość na ubogich, przestajemy ich dostrzegać obok nas, to właśnie „zdradzamy nauczanie Jezusa”. To zdanie zmusza nas do refleksji. My często uciekamy od ubogich. Oni nie mogą być wykluczeni ze społeczeństwa, a niestety takie postawy szczególnie widzimy w społeczeństwach najbogatszych, najbardziej rozwiniętych.

Ubodzy nie są dodatkiem do nas w tym świecie, ale są dla nas głosem Ewangelii.

Jak ubodzy mogą nas ewangelizować?

Ojciec Święty nazywa ubogich prawdziwymi ewangelizatorami, ponieważ pierwsi zostali zewangelizowani i powołani do udziału w błogosławieństwie Pana i Jego Królestwa. „Ewangelizują nas, ponieważ pozwalają nam odkryć najbardziej naturalne rysy twarzy Ojca” – wyjaśnia papież Franciszek. Oni mogą nas wiele nauczyć także dlatego, że przez własne cierpienia znają Chrystusa cierpiącego. Ojciec Święty mówi tu o nowej ewangelizacji przez ubogich, uznaniu zbawczej mocy ich egzystencji i postawieniu jej w centrum drogi Kościoła. Wyjaśnia, że „jesteśmy wezwani do odkrycia w nich Chrystusa, do użyczenia im naszego głosu w ich sprawach, ale także do bycia ich przyjaciółmi, słuchania ich, zrozumienia ich i przyjęcia tajemniczej mądrości, którą Bóg chce nam przekazać

przez nich”. Uczymy się dzięki nim kierowania uwagi na drugiego człowieka, prawdziwej troski o niego i szukania jego dobra.

Wydaje się, że w Polsce sytuacja materialna Polaków poprawiła się m.in. za sprawą 500+, spadło też bezrobocie. Kim dziś jest współczesny ubogi?

Na świecie prawie miliard ludzi – dokładnie 800 milionów – żyje w ubóstwie materialnym, za mniej niż 1,9 dolara dziennie.

Ubodzy to cierpiący głód, pozbawieni środków do życia, ale także wykluczeni w różnych kategoriach, bez dostępu do edukacji, do podstawowych praw, usług, procesów decyzyjnych, komunikacji.

Obecnie zauważamy wzrost ubóstwa wśród Polaków. Jak wynika

z raportu „Poverty Watch 2021”, zasięg ubóstwa skrajnego zwiększył się z 4,2 do 5,2 proc., a liczba Polaków żyjących w skrajnym ubóstwie zwiększyła się w 2020 r. do 2 mln osób. Więcej osób

Ważne jest działanie Parafialnych Zespołów Caritas. W małych wspólnotach można rozpoznać, gdzie są osoby ubogie.

Ks. dr Marcin Iżycki (1973) – kapłan diecezji warszawsko-praskiej, absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego oraz Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, doktor nauk społecznych na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. W latach 2006–2008 organizował Dzieło Pomocy „Ad Gentes” i był pierwszym jego dyrektorem; w latach 2007–2017 pełnił funkcję dziekana Służby Celnej w Ministerstwie Finansów oraz kapelana Izby Celnych w Warszawie, Łodzi i Białej Podlaskiej. Od czerwca 2017 r. jest dyrektorem Caritas Polska. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (2019), medalem „Militio Pro Christo” (2017), brązową odznaką „Zasłużony dla Służby Celnej” (2016).

korzysta z jadłodajni – mówią dyrektorzy diecezjalnych Caritas. Nie jest to wzrost lawinowy, ale wyraźnie zwiększa się liczba seniorów w jadłodajniach. Ubóstwo, które dotyka seniorów, dotyczy nie tylko spraw materialnych, ale też wykluczenia społecznego, co dało się zauważyć w pandemii. Kiedy ludzie nie mogli się spotykać, to korzystali z komunikacji internetowej. Seniorzy byli skazani na samotność, gdyż dostęp do internetu w tej grupie wiekowej jest ograniczony.

Czy najbardziej potrzebujący pomocy sami się zgłaszają, czy trzeba ich odszukać?

Wielu z powodu życia w niedostatku czuje się zawstydzonych tą sytuacją albo myślą: „są inni, biedniejsi ode mnie”. Rozpoznanie ich potrzeb jest możliwe tylko w małej wspólnotce, na przykład parafialnej, sąsiedzkiej. Często o takich sytuacjach ubóstwa, potrzebie pomocy, informują nas Szkolne Koła Caritas czy właśnie osoby mieszkające blisko. Jak dużo jest takich osób, wskazuje choćby nasz program pomocowy „Karta na codzienne zakupy”. Niektóre osoby ubogie materialnie same zgłaszają się do nas, inne przychodzą z towarzyszącą im osobą czy wolontariuszem. W takich momentach widać, jak ważna jest wspólnota. Ojciec Święty wskazuje nam, żeby nikt nie był samotną wyspą, ale żeby ci, którzy towarzyszą ubogim nawet z daleka, zgłaszały takie sytuacje w instytucjach pomocowych. Caritas realizuje wiele programów dla takich osób, obok „Karty na codzienne zakupy” są choćby „Spizarnia Caritas” oraz Program Operacyjny Pomocy Żywnościowej.

Czasem na ulicy, pod kościołem spotykamy osobę z kartką: „Jestem bezdomny. Nie mam na chleb”. Nie mamy pewności, czy zbierane pieniądze posłużą na żywność czy na alkohol. Jak wtedy pomagać?

Lepiej kupić coś do jedzenia, wskazać drogę do jadłodajni, ogrzewalni, nocle-

gowni. Nie ma złotego środka, nie „przeświecimy” osoby, która zwraca się do nas o pomoc. Trzeba kierować się rozsądkiem. Najważniejsze jest towarzyszenie bezdomnym, bycie „portem”, jak pisze w orędziu na tegoroczny Światowy Dzień Ubogich papież Franciszek, przytaczając słowa św. Jana Chryzostoma: „Ci, którzy są hojni, nie mogą domagać się od biedaka rozliczenia z jego postępowania, a jedynie powinni poprawić jego sytuację oraz zaspokoić potrzebę. (...) Miłosierny człowiek jest portem dla potrzebujących, bez względu na to, czy są to źli ludzie, czy dobrzy, (...) nie osądzajcie, nie proście o rachunek z jego postępowania, ale uwolnijcie go od nieszczęścia”.

Pandemia zmieniła nam jakość życia. Jak towarzyszyć tym ludziom w tych czasach?

Z powodu pandemii zwiększyła się liczba ubogich i prognozuję, że takich osób będzie coraz więcej. Towarzystwo im powinno być naszą stałą postawą. Powinniśmy być bardziej uważni na ludzi, a zwłaszcza osoby starsze. Często samotne, daleko od rodzin mieszkających za granicą, są one bardziej niż inni narażone na chorobę i śmierć. Na początku pandemii w ubiegłym roku wdrożyliśmy program „Pomoc dla seniora”. W czasie pandemii rozluźniły się więzi międzyludzkie. Istotne jest, byśmy nie bali się spotkań z drugim człowiekiem, byśmy towarzyszyli mu nie tylko poprzez pomoc materialną, ale także poprzez rozmowę. Nasi wolontariusze odwiedzają seniorów nie tylko po to, by pomagać w codziennych czynnościach, posprzątać mieszkanie, ale też poczytać książkę, wysłuchać ich. Najważniejsze jest okazywanie Caritas, okazywanie miłości.

A jak może pomóc wspólnota parafialna?

Widzę tu zadania dla księży proboszczów. Ważne jest, by rozpalić na nowo relacje w małych wspólnotach, jakimi są parafie. Podróżuję po kraju i odwiedzam diecezje, w których są małe nadgraniczne parafie liczące po kilkaset osób. Byłem w diecezji drohiczyńskiej, siedleckiej, białostockiej. W mojej ocenie ważne jest działanie Parafialnych Zespołów Caritas. Tutaj zachęta do naszych wiernych, żeby angażowali się w pracę takich zespołów.

Oczywiście, musi być zawsze lider, czyli osoba zachęcająca, koordynująca, ksiądz

Nie ma złotego środka, nie „przeświecimy” osoby, która zwraca się do nas o pomoc. Trzeba kierować się rozsądkiem.

proboszcz czy inny kapłan. Dzięki temu będziemy mogli w małych wspólnotach rozpoznać, gdzie są osoby ubogie. Mając taki ogłód rzeczywistości, będziemy mogli dobrać właściwe narzędzia pomocowe. Czy to będzie pomoc materialna, żywnościowa czy w posprzątaniu mieszkania, załatwieniu spraw urzędowych,

dowiezieniu do szpitala czy wykupieniu recepty. Najważniejsza jest nasza natychmiastowa odpowiedź, towarzyszenie im.

Uważam, że okres pandemii to jest specjalny czas dla Kościoła, dla chrześcijan, dla struktur kościelnych. Wielu kapłanów zaczęło inaczej

podchodzić do duszpasterstwa. To jest czas dla duszpasterzy, dla wspólnot parafialnych, żeby przychodzić z pomocą potrzebującym. Kryzys wywołany przez pandemię nie minie szybko. Stwarza on różnego rodzaju szanse na dotarcie do drugiego człowieka. Jako społeczeństwo starzejemy się – za dwadzieścia lat w Polsce będzie ponad 30 proc. ludzi powyżej 65. roku życia. Zapewne, jak w innych krajach europejskich, państwo będzie dążyć do angażowania Kościoła w coraz większą pomoc społeczną.

Do jakich jeszcze postaw zachęca nas papież Franciszek w ustanowionym i obchodzonym po raz piąty Światowym Dniu Ubogich?

Papież wzywa nas do ciągłego nawrócenia, stawania z czystym sercem, rozpoznania potrzeb ludzi biednych, abyśmy wiedzieli, jak pomóc. Zachęca, byśmy dotarli do ubogich w ich własnych domach, szpitalach, domach opieki, do przebywających na ulicach, w schroniskach i centrach przyjęć. W papieskim orędziu przebiega myśl, że jesteśmy wspólnotą, a ubodzy nie są dodatkiem do niej, ale są tymi, którzy głoszą Ewangelię. Musimy szukać tych ludzi, działać systematycznie, natychmiast – wskazuje papież. Wspiera ich, na ile możemy, w formie materialnej, modlitewnej czy choćby doradzać w trudnościach. Każdy może pomagać, nikt nie powinien się z tego dyspensować.

Caritas Polska rozpoczyna właśnie akcję „Trochę ciepła dla bezdomnego”. Kiedy odwiedzam osoby bezdomne, to doświadczam takiego zatrzymania w życiowym zabieganiu, załatwianiu wielu spraw. Osoby ubogie są dla nas busołą, pokazują, co naprawdę ważne jest w życiu. Nie ułuda bogactwa, zaszczyty, władza, ale bycie jak Jezus.

Barbara Stefańska

Czy nasze kilka złotych pomoże bezdomnemu lub zebrzącemu? W jaki sposób możemy ich wesprzeć? Wiele osób zadaje sobie to pytanie.

Pod jadalnią na tyłach kościoła kapucynów w Warszawie co dzień w godzinach południowych zaczyna się ustawiać kolejka czekających na ciepły posiłek. Podobnie jest przy jadalni św. Brata Alberta na warszawskiej Pradze. To tylko niektóre z miejsc, gdzie osoby potrzebujące otrzymują wsparcie.

REALNA POMOC

Dzięki działalności Fundacji Kapucyńskiej bezdomni otrzymają nie tylko pożywienie, ale również ubrania z magazynów odzieży, leki, a także mogą liczyć na pomoc w sprawach urzędowych. Odbywające się tam spotkania kulturalne, oglądanie filmów, rozważania Ewangelii, w których uczestniczyło nawet 160 osób, a także zajęcia manufaktury zostały w tej chwili zawieszane z powodu pandemii. – Jeste-

sięciu osobom. Jednak zdaniem Adriany Porowskiej liczby nie są ważne. – Każdy przypadek jest inny i ważne jest po prostu towarzyszenie im, reagowanie na bieżące potrzeby. Jednemu damy ciepłą kurtkę czy możliwość wykąpania się, a innego będziemy wspierać do końca życia, gdyż nigdy nie będzie on w stanie żyć samodzielnie – podkreśla prezes. Pracownicy załatwiają pogrzeby zmarłych podopiecznych i opiekują się ich grobami. A zdarza się, że uzyskanie zgody na pochówek osoby bezdomnej trwa nawet rok.

– Zawsze jest płatanina zdarzeń i powodów, która sprawia, że ktoś traci dach nad głową – podkreśla prezes Adriana Porowska. – Często osoby doświadczające bezdomności są uzależnione od alkoholu lub innych substancji, ale nie zawsze alkohol był pierwszy – dodaje. Żeby móc przebywać

Jak mądrze pomagać?

Adriana Porowska z podopiecznym

śmy ambasadorami bezdomnych, chcemy dawać im jakieś poczucie normalności. Oni żyją w innej rzeczywistości. Jest to świat codziennej walki o przetrwanie, braku relacji i zaufania – mówi Milena Barysz z Fundacji.

Przy warszawskiej stacji PKP Ursus mieści się siedziba Kamiliańskiej Misji Pomocy Społecznej oraz prowadzony przez nią pensjonat socjalny „Św. Łazarz” dla bezdomnych – głównie mężczyzn – założony przez śp. o. Bogusława Palecznego. Tam pensjonariusze otrzymują trzy posiłki, dach nad głową, pokój. Ale to dopiero początek. Następnie pracownicy socjalni pomagają im wyrobić dowód osobisty czy inne dokumenty, umówić wizyty u lekarza i załatwić liczne sprawy prawne. Samodzielne przebrnięcie przez machinę biurokratyczną niejednokrotnie przekracza ich siły i możliwości.

Kamiliańska Misja ma także swoich streetworkerów, którzy odwiedzają bezdomnych w miejscach, w których oni przebywają, i tam udzielają im wsparcia. Z kolei na miejscu w Ursusie prowadzi spółdzielnię, która wyszukuje zlecenia pracy dla podopiecznych: catering, sprzątanie, transport... A ci, którzy już gdzieś podjęli pracę, mają szansę podnając tzw. mieszkanie treningowe. Jest to kolejny krok na drodze powrotu do samodzielnego funkcjonowania i wyjścia z bezdomności. Co-rocennie udaje się usamodzielnic kilkadzie-

w ośrodku, trzeba być trzeźwym.

Koronawirus ciągle utrudnia pracę, ale najtrudniejszy był okres szczytu pandemii. – Nie pomyślano o osobach doświadczających bezdomności, zamknięto dostęp osób z zewnątrz do schroniska, nieczynne były jadalnie i łaźnie. Hasło „Zostań w domu” w uszach osób przebywających na ulicy brzmiało jak ponury żart. Gdzie

ci ludzie mieli zostać i się schronić? – mówi Adriana Porowska. Kamiliański ośrodek wydzielił część miejsc na „buforowanie”, czyli miejsca przejściowe między ulicą a schroniskiem przeznaczone na dobrowolną kwarantannę. Osoby niezaszczone-

ne pełną dawką mogą przebywać na dziesięciodniowej izolacji, a po wykonaniu testu kierowane są do innych placówek na terenie Warszawy. – Ludzie korzystający z tej formy

Pan Piotr na własnym przykładzie wskazuje na jeden konieczny warunek, by wyjść z bezdomności: chcieć.

Gdzie szukać pomocy dla bezdomnych i potrzebujących?

- Diecezjalne Caritas www.caritas.pl/diecezje
- Portal pomocy społecznej www.ops.pl zakładka Baza instytucji

Na terenie Warszawy:

- www.warszawa19115.pl/-/punkty-pomocy-dla-osob-bezdomnych albo informacja pod telefonem 19115
- www.pomocy.waw.pl
- www.wsparcie.um.warszawa.pl/kryzys-bezdomnosci

for. Fundacja Kapucyńska

wsparcia są bardzo schorowani, wymagają pomocy przy kąpieli, ubieraniu się czy jedzeniu. Wiedzieliśmy, że to będzie wymagające i trudne zadanie ze względu na stan zdrowia tych osób. Liczyliśmy się z tym, że będziemy jedynymi ludźmi, których zobaczą przed śmiercią – mówi prezes Misji, nie kryjąc wzruszenia.

CZY DAWAĆ PIENIĄDZE?

Codziennie spotkać można wielu żebrzących, szczególnie w centralnych punktach miast, a nieraz także przed kościołami.

Milena Barysz nie zaleca wspierania gotówką, która niestety często jest przeznaczana na alkohol. – Osobiście jestem przeciwna dawaniu pieniędzy ludziom na ulicy. Jest wiele organizacji, które wydają posiłki potrzebującym, nawet codziennie. Odsyłam właśnie do kapucynów, Caritas, sióstr – mówi. – Wśród bezdomnych informacje roznoszą się w mgnieniu oka – wiedzą, gdzie mogą się zgłosić.

Adriana Porowska, prezes Kamilińskiej Misji Pomocy Społecznej, rekomenduje przekazanie potrzebującym czegoś więcej niż 5 zł. – Można podarować im swój czas i zainteresowanie; zapytać o to, jakiej oczekują pomocy, i znaleźć czas na wyszukanie informacji o ofertach wsparcia na terenie gminy, w której ten człowiek się znajduje. Można też poinformować lokalny ośrodek pomocy społecznej o miejscu przebywania takiej osoby i poprosić o zainteresowanie się jej losem.

Siostra Valeria, kanoniczka Ducha Świętego, wspiera potrzebujących przy kościele Nawrócenia św. Pawła Apostoła na warszawskim Grochowie. Rozdaje paczki potrzebującym, głównie emerytom i rencistom, ale zdarzają się również bezdomni. – Dochodzę do wniosku, że rozdawanie nie jest rozwiązaniem problemu – dzieli się

swoimi spostrzeżeniami. Jak podkreśla siostra, nieraz takie osoby nie mają do kogo i do czego wracać. Bezdomność to szeroki problem społeczny.

Siostrze pomaga nieraz pan Piotr, który pracuje w jadalni św. Brata Alberta. On sam jest pozytywnym przykładem – wyszedł z kryzysu bezdomności, dzięki wsparciu Caritas. Pracuje i podnajmuje tzw. mieszkanie treningowe. – Bezdomnym w ogóle nie należy dawać gotówki. To wykluczone – twierdzi. Jeśli chodzi o rozdawanie paczek, niektórzy rzeczywiście z tego skorzystają, a inni niestety sprzedadzą i przeznaczą na alkohol. Jednak nie sposób przewidzieć, jak kto wykorzysta oferowaną mu pomoc.

STAN UMYŚŁU

Milena Barysz nazywa bezdomność „stanem umysłu”. Dlatego tak ważne jest również wsparcie duchowe osób w kryzysie.

Pan Piotr, na własnym przykładzie, wskazuje na jeden podstawowy warunek, by wyjść z bezdomności: chcieć. Wymaga to dużej pracy nad sobą, ale jest możliwe. On sam marzył o powrocie do normalności, nigdy nie przyzwyczał się do braku dachu nad głową. Wcześniej zarabiał dobrze, a stoczył się na dno przez alkohol. Wtedy wpadł w zakłętą krąg, gdyż nie chciał go przyjąć żaden ośrodek, bo trzeba być trzeźwym. Z kolei sam nie był w stanie wytrzeźwieć. Ale bardzo chciał i trafił na pomocną dłoń pracowników Caritas. Dziś sam pomaga innym.

– Niektórzy bezdomni przyzwyczajają się do takiego życia. Śpią na kłatkach schodowych czy w piwnicach, mogą dostać posiłek i czystą bieliznę w ośrodkach pomocy czy wykąpać się w łaźniach. I tak jest im wygodnie – mówi pan Piotr. Jego zdaniem bezdomni są różni. Niektórzy trafiają na

Gdy widzimy bezdomnych

Na jaki numer najlepiej zadzwonić?

986 – telefon do straży miejskiej. Zgłaszając taką sytuację, należy podać lokalizację, w której znajduje się bezdomny, co się dzieje (bezdomny siedzi na chodniku, leży w zaroślach, nie rusza się, nie reaguje itp.), należy też poczekać na potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia. W sytuacji, kiedy widzimy osobę leżącą, nie reagującą na nasze pytania lub inne bodźce, powinno się powiadomić równoległe pogotowie ratunkowe.

Czy ma znaczenie fakt, czy osoba jest trzeźwa?

Dla osoby zgłaszającej nie ma to żadnego znaczenia. Liczy się to, że osoba, która zauważyła osobę leżącą, zareagowała. W chwili podjęcia interwencji przez strażników i po ocenie stanu trzeźwości osoby funkcjonariusze podejmują decyzję, w jaki sposób udzielić pomocy.

Jeśli osoba jest nietrzeźwa i zagraża swojemu życiu lub zdrowiu, stwarza zagrożenie dla innych osób lub powoduje zepszczenie, wówczas strażnicy przewiozą ją do Stołecznego Ośrodka dla Osób Nietrzeźwych.

Czy można wezwać pomoc mimo braku zgody danej osoby?

Każda sytuacja jest inna. Wszystko zależy od okoliczności. Można w przypadku, gdy ewidentnie zagrożone jest życie takiej osoby. Wtedy jej zgoda bądź jej brak nie są decydujące. Jednak w chwili, kiedy osoba bezdomna jest w pełni świadoma, może nie wyrazić zgody na udzielenie jej pomocy.

Informacje od Straży Miejskiej
m.st. Warszawy

ulice przez trudne sytuacje rodzinne czy zawodowe, ale chcą z tego wyjść. Z kolei dla innych jest to swego rodzaju wybór – nie starają się niczego zmienić.

„Ubogich zawsze macie u siebie” – to zdanie z Ewangelii wciąż jest aktualne. I zawsze będziemy mieli. Zawsze aktualna będzie też postawa, o której pisze papież Franciszek w liście na tegoroczny Światowy Dzień Ubogich – towarzyszenie im, niezależnie od tego, w jakiej sytuacji życiowej się znajdują i kim są. Nie można się nastawiać na sukces, ile osób uda się wyprowadzić z kryzysu. Natomiast z pewnością warto rozwijać i wspierać zorganizowane formy pomocy.

Dziękujemy Fundacji Kapucyńskiej: fundacja-kapucynska.org oraz Kamilińskiej Misji Pomocy Społecznej misja.com.pl.

b.stefanska@idziemy.com.pl

W SKRÓCIE

■ Nieustępliwość nagrodzona.

Fundacja Solidarna Wieś ogłosiła, że tegorocznym laureatem Nagrody im. bp. Romana Andrzejewskiego jest ks. Czesław Sadłowski, wieloletni proboszcz parafii w Zbroszy Dużej koło Grójca na Mazowszu, w której w latach 60. i 70. XX w. razem z miejscowymi rolnikami prowadził z władzami komunistycznymi nieustępliwą walkę o budowę kościoła.

fol. BPJG

■ **Na Jasnej Górze.** Przez cały listopad udostępnione są dla wiernych paulińska krypta w kaplicy Matki Bożej, krypty w bazylice pod ołtarzem głównym i w prezbiterium, kaplice nagrobne w bocznych nawach „dużego kościoła”, kaplica Pamięci Narodu.

■ **Autor poznany.** Badaczki z UKSW odkryły, że twórcą głównego ołtarza w kaplicy z relikwiami św. Faustyny i cudownym obrazem Jezusa Miłosiernego w Krakowie-Łagiewnikach jest Ferdynand Majerski z Przemysła. Kierował on jedną z największych rzeźbiarskich firm w Galicji, założoną w 1867 r. w Przemyslu z filią we Lwowie.

■ Z szacunkiem dla utraconych.

Instytut Ordo Iuris wznowił uzupełniony poradnik prawny dla rodziców dzieci utraconych, wyjaśniając w nim, jakie prawa im przysługują oraz w jaki sposób można je realizować.

■ **Pomóż rodzinie z Gazy.** W beduińskiej wiosce na północy Strefy Gazy ludzie chorują, głodują, w zimie cierpią chłód, a latem spiekotę. Pomóc można, obejmując wsparciem konkretną rodzinę przez rodzinarnodzinie.caritas.pl, wpłacając dowolną kwotę na konto 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384 (tytuł: Rodzina Rodzinie) lub wysyłając SMS o treści RODZINA pod numer 72052 (koszt 2,46 zł).

■ **Sukces kredkami malowany.** W czwartej edycji „Kredkobrania” dla polskich uczniów na Kresach zebrano 140 tys. przyborów szkolnych, plastycznych, lektur i książek, na kwotę miliona złotych.

■ **Czas na koledy.** Na stronie www.mfkip.pl ruszyły zapisy do udziału w Międzynarodowym Festiwalu Kołęd i Pastorałek im. ks. Kazimierza Szwarlika, potrwać do 30 listopada.

fol. prezydent.gov.pl

STO LAT
TO ZA MAŁO

Z obchodzącą setne urodziny Wandą Półtawską spotkał się w Krakowie prezydent Andrzej Duda z małżonką. – Mieliliśmy bardzo miłą, niezwykłą rozmowę – podsumował. – Jest w świetnej formie intelektualnej, absolutna, stuprocentowa sprawność. Pozazdrościć!

Prezydent wskazał również, że jubilatka ma jedno, główne życzenie: – Powiedziała, że życzy sobie Polski silnych mężczyzn. Silnych nie fizycznie, chociaż fizycznie też, ale przede wszystkim moralnie. Na tym jej najbardziej zależy.

KRÓLUJ NAM, CHRYSSTE

fol. PAP/Piotr Nowak

Praktycznej realizacji postanowień Jubileuszowego Aktu Intronizacji Jezusa Chrystusa w życiu osobistym, rodzinnym, parafialnym i narodowym poświęcony był Ogólnopolski Kongres Jezusa Chrystusa Króla w Warszawie, przebiegający pod hasłem „W diecezjach i parafiach: «Króluj nam, Chryste» – realizacja Jubileuszowego Aktu Intronizacyjnego”.

To pierwsze tego rodzaju wydarzenie w Polsce po II wojnie światowej. Nawiązuje do Międzynarodowego Kongresu Chrystusa Króla, który odbył się w 1937 r. w Poznaniu.

PLAC BŁOGOSŁAWIONEJ

W pobliżu klasztoru sióstr karmelitanek bosych na Łobzowie powstanie skwer bł. Hanny Chrzanowskiej. Taką decyzję zapadła podczas sesji Rady Miasta Krakowa.

Z takim wnioskiem wystąpiły Katolickie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położnych Polskich w Krakowie, Małopolska Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych w Krakowie oraz parafia św. Mikołaja w Krakowie.

Jak uzasadniano, upamiętni to zasłużoną dla krakowskiego i polskiego pielęgniarstwa osobę, która „swoją postawą w życiu prywatnym i publicznym zasłużyła na tytuł błogosławionej Kościoła katolickiego oraz zapisała się na kartach historii, podejmując działania zmierzające do zapewnienia osobom chorym godnej opieki pielęgniarskiej”.

Hanna Chrzanowska od końca II wojny światowej do śmierci mieszkała przy ul. Łobzowskiej. Była pionierką pielęgniarstwa społecznego i parafialnego, bliską współpracownicą kard. Karola Wojtyły. Towarzyszenie chorym było istotą jej misji, której poświęciła osobiste życie, siły, czas i oszczędności. Wyznażyła standardy nowoczesnej opieki nad chorymi.

fol. parafiamikołaj-krakow.pl

fot. Facebook

INSTYTUT RODZINY I DEMOGRAFII

„Badania wskazują, że rodzina jest stale jedną z najważniejszych wartości dla Polaków” – napisał na swoim facebookowym profilu poseł PiS Bartłomiej Wróblewski, uzasadniając złożenie w imieniu partii projektu ustawy o Polskim Instytucie Rodziny i Demografii. Ma on zapewnić merytoryczne zaplecze dla trwałej, organicznej polityki prorodzinnej i demograficznej, prowadzić diagnozy i prognozy demograficzne, tworzyć rozwiązania polityki rodzinnej i demograficznej, a także stać na straży konstytucyjnych praw rodziny, rodziców, dzieci.

Ma być instytucją niezależną od organów władzy publicznej i bieżącej polityki z siedzi-

bą w Warszawie i oddziałami w kraju. Prezes Instytutu ma mieć tytuł co najmniej doktora, a wybierany będzie przez sejm w konkursie na siedmioletnią kadencję. Jego rada ma liczyć dziewięć osób – pięć ma wybierać sejm, po dwie senat i prezydent. Wszyscy kandydaci muszą się wyróżniać wiedzą w zakresie rodziny i demografii. Projekt konsultowany był z Ministerstwem Rodziny, Radą Rodziny, organizacjami pozarządowymi. Polska jest jedynym krajem w Grupie Wyszehradzkiej, w którym taka instytucja dotychczas nie funkcjonowała. Podobne instytuty działają na Słowacji, w Czechach, na Węgrzech.

ELBLĄSKA CERKIEW SPOD PRZEMYSŁA

31 października Boskiej Liturgii w Godkowskiej Cerkwi po raz pierwszy przewodniczył bp Arkadiusz Trochanowski – hierarcha eparchii olsztyńsko-gdańskiej, na terenie której znalazła się godkowska parafia po nowym podziale administracyjnym Kościoła greckokatolickiego w Polsce. Historia świątyni jest o tyle ciekawa, że do Godkowa w powiecie elbląskim przeniesiono ją z Kupnej w powiecie przemyskim. Ks. Mitrat Andrzej Sroka, proboszcz parafii greckokatolickiej pw. Opieki Matki Bożej w Godkowie, i konserwator zabytków prof. Romana Cielątkowska z Politechniki Gdańskiej uratowali w ten

fot. wikipedia.pl

sposób nieczynną już XVIII-wieczną cerkiew greckokatolicką przed zniszczeniem. Przetrwiała ona działania wojenne, jednak na skutek deportacji ludności ukraińskiej w 1947 r. zaczęła ulegać stopniowej degradacji.

Podczas uroczystości przy pomniku Henryka Sławika i Józsefa Antalla Seniora w warszawskim parku Dolina Szwajcarska odbyła się uroczystość upamiętniająca tych dwóch bohaterów Polski i Węgier, którzy w czasie II wojny światowej uratowali przed śmiercią blisko 5 tys. Polaków narodowości żydowskiej. Zorganizowały ją Urząd do spraw Komendantów i Osób Represjonowanych, Stowarzyszenie „Henryk Sławik – Pamięć i Dzieło” oraz Towarzystwo Przyjaciół Śląska w Warszawie.

POLAK, WĘGIER I ŻYDZI

fot. PAP/Paweł Supernak

■ **Kara za zabicie księdza.** Mężczyzna oskarżony o zabójstwo ks. Adama Myszkowskiego, proboszcza parafii i kustosa sanktuarium w Paradyżu, usłyszał wyrok 12 lat pozbawienia wolności i 50 tys. zł zadośćuczynienia na rzecz brata pokrzywdzonego.

■ **Adoptuj Misyjnych Seminarzystów**

– pod tym hasłem ruszyła dziewiąta edycja inicjatywy AdoMiS. Papieskie Dzieła Misyjne w Polsce zapraszają do wsparcia modlitewnego i materialnego seminariów duchownych na terenach misyjnych przez zakładkę „wspieraj” na stronie missio.org.pl.

■ **Do pracy ze szczepionką?** Projekt ustawy, zgodnie z którym pracodawca ma mieć możliwość weryfikowania, czy pracownik jest zaszczepiony, trafi prawdopodobnie na najbliższe posiedzenie sejmu – zapowiedział minister zdrowia Adam Niedzielski w rozmowie z Polsat News.

■ **Kto przewozi migrantów.** Siedmiu kierowców, obywateli Polski, Gruzji, Ukrainy i Niemiec, którzy łącznie przewozili 25 osób nielegalnie przebywających w Polsce, zatrzymała podlaska policja.

Od początku kryzysu na granicy polsko-białoruskiej policjanci zatrzymali 209 osób w związku z pomocnictwem przy nielegalnym przekraczaniu granicy, które przewoziły ponad 900 osób.

■ **Teraźniejszość to efekt historii.**

W wywiadzie w radiowej Jedynce minister edukacji Przemysław Czarnek uzasadnił wprowadzenie przedmiotu „historia i teraźniejszość” dla szkół ponadpodstawowych: – Od lat 90. XX w. mało kto uczył się historii drugiej połowy XX w., przejścia Polski przez komunizm, dojścia do niepodległości. (...) A żeby rozumieć rzeczywistość, trzeba wiedzieć, skąd się ona wzięła. (...) Nad programem pracuje zespół ekspertów, m.in. prof. Grzegorz Kucharczyk, prof. Mieczysław Ryba i dr Robert Derewenda, a także członkowie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

■ **Szkatułka**

Kuffla. Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku pokazało przedmioty osobiste należące do Maksymiliana Kuffla, zamordowanego przez Niemców jesienią 1939 r. w Tczewie, wydobyte podczas ekshumacji zwłok w październiku 1945 r. oraz zamknięte w szklanej szkatułce.

fot. PAP/Piotr Wittman

Jacek Karnowski

W szponach klimatyizmu

Dawno świat nie był na tak ostrym zakręcie jak obecnie. Wkraczamy w okres, w którym niemożliwe stanie się możliwe, a nasze polskie poczucie bezpieczeństwa i stabilności może okazać się bardziej złudne niż sądzimy.

Niedawno mój znajomy postawił pytanie: „A może trzecia wojna światowa już trwa?”. Wskazał na klimatyzm, COVID, kryzys energetyczny, brutalne działania uderzające w suwerenność państw narodowych, wreszcie oligarchizację porządku światowego, w którym już jawnie działa koncert mocarstw, lekceważący interesy mniejszych państw. Ścierają się potężne siły, następuje rekonfiguracja różnych układów, wyłania się – albo dopiero się wyłoni – nowy porządek. Wróciło znaczenie sił zbrojnych, narasta skłonność do sięgania po nagą siłę. Stare reguły gry przestają obowiązywać, a nowe szkicują najsilniejsi; tak szkicują, by to oni byli beneficjentami.

W Polsce zbyt mało doceniamy znaczenie klimatyizmu – ideologii, która wieszczy szybki kres życia na Ziemi i wskazuje jako ratunek gwałtowne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Jej sukces jest imponujący; już dziś zawładnęła umysłami młodego pokolenia, dyktuje politykę rządowi zachodnim, wymusza głębokie zmiany społeczne. W istocie spełnia się dawny lewicowy, „postępowy” sen o czymś w rodzaju rządu światowego. Upadają paradygmaty wcześniej niekwestionowane, np. konieczność stałego rozwijania go-

spodarki, stałego wzrostu. Po co rosnać, skoro w ten sposób przyczyniamy się do końca świata? I czymże są wartości dotychczas nam bliskie, takie jak ojczyzna, państwo, naród, rodzina, wiara, kultura, w obliczu tak fundamentalnego zagrożenia?

Nie zdajemy sobie sprawy, jak bardzo walka z rzekomym ociepleniem zdominowała debatę w zachodnich społeczeństwach. W przekazie BBC jest to temat bezdyskusyjnie najważniejszy, podawany w tonie bezdyskusyjnym. Nie toczy się już żadna debata na temat tego, czy rzeczywiście zmierzamy w stronę katastrofy. Przysnanie się do wątpliwości skazuje polityka na śmierć cywilną. Dzień w dzień płyną wezwania

do czynu, do jeszcze bardziej zdecydowanego czynu. Greta Thunberg – postać w istocie groteskowa, wymagająca współczucia – traktowana jest jak wyrocznia. Szeroko eksponuje się głos młodzieży, która rzekomo lepiej rozumie świat; przypomina to wprost techniki manipulacyjne stosowane przez komunistów. Sięga się także po zwykłe kłamstwa: w przekazie stacji lewicowych każdy huragan, powódź czy pożar są wynikiem globalnego ocieplenia. A nie są to przecież zjawiska nowe, zdarzały się od zawsze i będą się zdarzały.

Klimatyzm jest rzeczywiście genialnym wynalazkiem. Nie można go sfalsyfikować; jeśli planeta zostanie uratowana – a zostanie – okaże się, że to zasługa globalnego zrywu lewicy. Przy okazji można załatwić mnóstwo interesów, które sprawią, że najsilniejsi będą jeszcze silniejsi. Tylko

oni dysponują technologiami, które umożliwiają odejście od węgla, ropy czy nawet gazu i atomu. Nacisk na zieloną energię utrwała światowe hierarchie na następne sto czy nawet dwieście lat. Uczynienie z emisji dwutlenku węgla największej zbrodni sprawia, że kraje mniej rozwinięte nie będą już mogły pójść drogą rozwoju przemysłowego, a na pewno będzie im znacznie trudniej.

Czy z tej drogi można zawrócić? Czy to szaleństwo – w istocie ideologiczne, histeryczne, nie mające wiele wspólnego z racjonalną troską o planetę, zagrażające podstawom bytu ludzkości, nieuchronnie skutkujące depopulacją (bo każdy nowy człowiek to już nie radosna przyszłość, ale zagrożenie dla Ziemi) – można zatrzymać? Dziś wydaje się to wątpliwe. Ale nie traćmy nadziei, być może przyjdzie opamiętanie.

Może zachodnie społeczeństwa muszą doświadczyć, co oznacza skazanie się na zależność wyłącznie od energii z wiatru i słońca? Może muszą przeżyć szok skokowego spadku poziomu życia? Historia pogrzebała już niejedną lewicową modę, a może raczej strategię, która wydawała się nie do pokonania, np. ruch antynuklearny, zwyczający w latach 60. do jednostronnego rozbrojenia Zachodu, zmagającego się z agresywnym komunizmem.

Co powinna robić w tej sytuacji Polska? Przede wszystkim powinna się wewnętrznie skonsolidować i szykować się do naprawdy silnych przeciążeń. Ale jak do tego doprowadzić przy tak wysokim poziomie wewnętrznych konfliktów, przy tak egoistycznym establishmentie? Oto jest pytanie.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Kursy dla par

Fundacja Mamy i Taty zaprasza narzeczonych i małżeństwa na kursy m.in. z relacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów oraz z podstawowych i użytecznych zagadnień prawa rodzinnego. Prowadzą je psycholodzy, socjolodzy, prawnicy i praktycy rodzinni. Zapisy i terminy: serwisrodzinny.pl/kurs, decyduje pierwszeństwo zgłoszeń.

Na granicy

„Już ponad 9 tys. żołnierzy pełni służbę na granicy polsko-białoruskiej. Straż Graniczną wspierają żołnierze wojsk operacyjnych oraz Żandarmeria Wojskowa. Terytorialsi cały czas prowadzą operacje „Silne Wsparcie w obszarze przygranicznym” – napisał na Twitterze szef MON Mariusz Błaszczak. Od początku roku Straż Graniczna zanotowała 28 tys. prób nielegalnego przekroczenia granicy polsko-białoruskiej, w tym 16,4 tys. w październiku.

Ostatnio polscy żołnierze sfotografowali białoruskich pograniczników z nożycami do cięcia płotu, wcześniej zauważyli trzy umundurowane osoby z bronią długą, które – po próbie nawiązania kontaktu – przeładowały broń i oddaliły się w kierunku Białorusi. MSZ i Straż Graniczna skierowały formalne protesty do strony białoruskiej.

W obronie RP

W Bratysławie grupa akademików, artystów, polityków i publicystów, z Vladimirem Palko na czele, podpisała list w obronie Polski, z którą unijne instytucje toczą spór wokół reformy sądownictwa, wspierania tradycyjnej rodziny czy zakazu aborcji eugenicznej. Sprzeciwiają się kampanii medialnej przedstawiającej polską demokrację jako zagrożoną przez reżim autorytarny. Wzywają do powściągliwości bez eskalacji konfliktu i bez grożenia Polsce dalszymi sankcjami oraz do podjęcia kroków w celu rozwiązania konfliktu. Więcej na www.idziemy.pl.

Czy uprawnione są zarzuty środowisk lewicowych, że lekarze w Pszczynie mieli związane ręce wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego zakazującym aborcji dziecka z wadami, i 30-letnia kobieta w ciąży zmarła?

Umarły dwie osoby, matka i dziecko. Zamiast zachować powagę, uszanować żalobę, podnosi się niestosowna, nie przystająca do tej chwili polityczna wrzawa. Oskarża się lekarzy, że nie ratowali życia ze względu na przepisy prawa, podczas kiedy prawo właśnie każe im to robić. Jestem przekonany, że każdy lekarz, kiedy ma ciężko chorego pacjenta, robi wszystko, aby uratować mu życie. W tym przypadku medycyna zawiodła. Dlaczego? Jeszcze nie wiadomo. Sepsa jest zakażeniem całego organizmu, które na początku może przebiegać z ukrytymi, a potem bardzo szybko postępującymi objawami. Jednak niewłaściwe i skazane na porażkę jest szukanie związku przyczynowo-skutkowego między śmiercią 30-latk i jej dziecka a aborcją.

Czy w sytuacji, kiedy zagrożone jest życie kobiety i dziecka, wybiera się życie matki?

W świetle Ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z 1993 r. aborcja jest „dozwolona, jeżeli ciąża stwarza zagrożenie zdrowia i życia matki”. Według obowiązujących przepisów prawa i zawodowych standardów opieki medycznej lekarz powinien prowadzić skuteczne leczenie pa-

foto: xhz

Oswajanie z aborcją

Z prof. **Bogdanem Chazanem**, ginekologiem i położnikiem, dyrektorem medycznym Mater Care International, rozmawia Irena Świerdzewska

pacjenta. Jeżeli zagrożone jest życie matki podczas ciąży, to nie „wybieramy”, czy będziemy ratować matkę, czy dziecko, ale ratujemy życie matki, godząc się na ewentualną śmierć dziecka. Takie działanie nie jest aborcją, nie ma z nią nic wspólnego ani w sensie medycznym, ani prawnym. To nie jest aborcja, czyli działanie bezpośrednio wymierzone w życie dziecka. Nie dajmy się wciągnąć w sposób myślenia, którego celem jest wykorzystanie ludzkiego nieszczęścia do pro-aborcyjnych celów. Nie możemy ulegać takim manipulacjom.

Jest to więc rodzaj manipulacji, jak w 1973 r., kiedy po fałszywych zeznaniach Jane Roe o gwałcie zalegalizowano aborcję w USA?

Tak, ale tutaj chodzi o to, by idąc śladem Irlandii i wykorzystując tragiczną śmierć matki i dziecka, przekonać społeczeństwo, że aborcja powinna być szeroko dostępna, najlepiej na żądanie. Stan wyższej konieczności w kodeksie karnym, wysoki poziom opieki medycznej, odpowiedzialność i wiedza lekarzy wystarczą, by skutecznie ratować matki w sytuacjach zagrożenia życia. Zgodnie z Deklaracją Dublińską aborcja, a więc działanie bezpośrednio skierowane przeciwko życiu dziecka, w nowoczesnym położnictwie nie jest potrzebna. Agitacja jest wielopoziomowa, a manipulacja szczególnie wyrazista. W wywiadach nie pozwala się dojść do głosu osobom prezentującym postawę pro-life, widać napastliwy stosunek do rozmówców, organizuje się uliczne manifestacje. Hałas wokół ustawy aborcyjnej jest wyłącznie propagandowym zabiegiem obliczonym na oswajenie ludzi z aborcją, przekonanie, że zabijanie dzieci jest czasem konieczne. Nie jest. Izby Lekarskie, prokuratura prowadzą dochodzenia. Spokojnie poczekajmy na ich wyniki, nie poddawajmy się manipulacjom. Można dawać im z łatwością odpór przez logiczny, merytoryczny i spokojny wywód. Mówić o faktach, bronić ludzkiego życia przed agentami cywilizacji śmierci.

I

O świętowaniu niedzieli

foto: Justyna Zacharek

Świętowanie niedzieli w czasie i po pandemii było głównym tematem spotkania zorganizowanego przez Podkomisję ds. Służby Liturgicznej Komisji Episkopatu ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w Licheniu. Ks. prof. Jan Klin-

kowski opowiadał o biblijnym znaczeniu dnia świętego. Ks. dr Przemysław Szewczyk przedstawił rozwój świętowania niedzieli w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, które nie znały niedzieli jako dnia wolnego od pracy.

Ks. Henryk Zieliński, redaktor naczelny tygodnika „Idziemy”, referował przeżywanie niedzieli w parafiach i rodzinach w okresie ograniczeń związanych z pandemią. Zwracał uwagę na właściwe pojmowanie sensu „uczestniczenia” w Mszy świętej przez transmisję. Podczas obowiązywania restrykcji aż 40,8 proc. parafii zorganizowało transmisje internetowe, co miało niepodważalną wartość. Niestety, niemal 40 proc. ankietowanych deklarowało, że nie wie, czy po pandemii będzie chciało wrócić do kościoła.

Bp Szymon Stulkowski przedstawił świętowanie niedzieli jako stare i nowe zadanie duszpasterskie. Nawiązując do własnych doświadczeń, opowiadał o społecznym wymiarze świętowania dnia Pańskiego i zmianach kulturowych, które miały wpływ na dewastację wymiaru mistagogicznego liturgii. Dał zgromadzonym do myślenia pytanie, czy to, że w życiu codziennym wielu rodzin stół przestał stanowić ważne miejsce w domu, a zasiadanie do niego – istotny moment dnia, będzie miało wpływ na nasze przeżywanie sakramentu Stołu Pańskiego. /Justyna Zacharek

Agnieszka M. Domańska

Codziennosc dzieci i mlodziezy zostala zdominowana przez ekrany, a rodzice nie zawsze maja swiadomosc, jak daleko posunal sie ten proces – informuja eksperci NASK w raporcie z ogolnopolskiego badania uczniow „Nastolatki 3.0”.

Wciągnięci w sieć

Telefon jeszcze nie tak dawno kojarzył się jedynie z tym stacjonarnym, a korzystanie z internetu oznaczało długie minuty oczekiwania. Do dziś uśmiech wywołuje dźwięk modemu łączącego się z siecią, jak twierdzą niektórzy – jeden z najbardziej charakterystycznych dźwięków końca ubiegłego wieku. Tymczasem pokolenie dzisiejszych nastolatków żyje w diametralnie innej rzeczywistości. Nie tylko możliwość dzwonienia czy pisanie krótkich wiadomości, ale także internet, filmy, muzyka, media społecznościowe czy komunikatory są na wyciągnięcie ręki. Kilka kliknięć pozwala wziąć udział w zdalnej lekcji czy porozmawiać ze znajomym, który wyjechał na drugi koniec świata. Technologia otacza nas do tego stopnia, że przestajemy dostrzegać granice między tym, co realne, a tym, co wirtualne. Dzisiejsze nastolatki innej rzeczywistości po prostu nie znają, co powinno tym bardziej mobilizować do tego, by w cyfrowy świat wkraczały świadome jego dobrodziejstw, ale też zagrożeń, jakie niesie.

PÓŁ DOBY PRZED EKRANEM?

Jednym z najsilniejszych wskaźników cyfryzacji młodego pokolenia jest czas poświęcony na korzystanie z internetu, co podkreślają autorzy raportu z ogólnopolskiego badania uczniów „Nastolatki 3.0”, opublikowanego przez NASK – Państwowy Instytut Badawczy. Porównując dane

z 2020 r. z poprzednimi edycjami badania, łatwo dostrzec tendencję wzrostową. Według deklaracji nastoletnia młodzież spędzała w sieci średnio 4 godziny i 50 minut (w 2014 r. było to 3 godziny i 40 minut). W dni wolne od szkoły czas ten wzrastał do 6 godzin i 10 minut. Ubiegły rok był pod tym względem wyjątkowy. Ze względu na sytuację epidemiczną młodzi uczestniczyli w lekcjach prowadzonych zdalnie, na które przeznaczali średnio 7 godzin i 41 minut. Oznacza to, że w dni nauki szkolnej młodzi nie odrywali się od ekranu nawet przez ponad pół doby.

Mocno niepokoi także to, że rodzice bardzo często nie zdają sobie sprawy, ile czasu ich pociechy spędzają w wirtualnym świecie, ani też z faktu, że dość znacząca część tej aktywności przypada po godz. 22. O skutkach spędzania zbyt wielu godzin przed monitorem mogliśmy się przekonać już w okresie zdalnej edukacji, gdy sami uczniowie deklarowali pojawienie się różnych dolegliwości, np. bólu głowy, bólu pleców czy spadku koncentracji.

Na obecność w wirtualnej rzeczywistości niewątpliwie wpływa swobodny dostęp dzieci i młodzieży do urządzeń umożliwiających połączenie z internetem. Według ekspertów NASK po pierwszy telefon z dostępem do sieci uczniowie sięgają w wieku 9–10 lat (40 proc.), podobnie jest z komputerem. Warto jednak zwrócić uwagę, że co piąty nastolatek już jako siedmio- czy ośmioletek miał do dyspozycji takie urządzenie, a część dzieci – jeszcze przed ukończeniem 6. roku życia. Biorąc pod uwagę fakt, że doświadczenie samych rodziców w użytkowaniu internetu w przypadku 15 proc. ankietowanych wyniosło około 5 lat, dzieci mogły być aktywne w sieci bez asysty i kontroli rodziców czy opiekunów prawnych.

NAUKA NA ODLEGŁOŚĆ

Obecność komputera, internetu i technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkołach nie jest nowością. Jednak czas pandemii sprawił, że rzeczywistość nauczania i uczenia się wywróciła się do góry nogami. Wraz z zamknięciem szkół uczniowie musieli przenieść się do wirtualnych klas, a z nauczycielami mogli kontaktować się za pomocą kamer internetowych, elektronicznego dziennika czy poczty. Do tej rzeczywistości musieli dostosować się

nie tylko młodzi, ale też ich nauczyciele i rodzice, co czasem wymagało nabycia nowych umiejętności albo zakupienia sprzętu.

Jak pokazują badania, ponad połowa nastolatków pozytywnie ocenia poziom zdalnej edukacji (61 proc.), a mniej niż połowa nie chciałaby przeniesienia tradycyjnych zajęć stacjonarnych do internetu (45,3 proc.). Sami dostrzegają problemy, które wiążą się z nauką na odległość, a wśród nich najczę-

Kontakt z pornografią internetową zadeklarowało 62,4 proc. chłopców ze szkół ponadpodstawowych.

ściej wymieniają m.in. poczucie zniechęcenia do nauki po całym dniu lekcji zdalnych (57,8 proc.), zbyt małą ilość czasu przeznaczoną przez nauczycieli na realizację klasówek czy sprawdzianów (49,4 proc.) i obciążenie zbyt dużą ilo-

ścią materiałów i treści, które trudno przyswoić (44,4 proc.). Ponad połowa ankietowanych zgodziła się ze stwierdzeniem, że nauczanie zdalne rodzi u nich poczucie, iż spędzają przed ekranem więcej czasu, niżby tego chcieli (55,4 proc.).

Nauka zdalna znacząco wpłynęła na kontakty i relacje szkolne. Zdecydowana większość nastolatków zadeklarowała, że w czasie pandemii szczególnie brakowało im bezpośredniego kontaktu z kolegami czy koleżankami ze szkoły lub klasy (74,8 proc.) czy po prostu wychodzenia z domu (63,3 proc.). Natomiast blisko połowa zasygnalizowała niedo-

fot. Thomas Park/Ureplash.com

stateczne wytłumaczenie trudnych tematów (49,2 proc.) czy brak możliwości odpoczynku od ekranu komputera (47,7 proc.), a co trzeci nastolatek wskazał na brak wewnętrznej motywacji do nauki (36,6 proc.), małą ilość zajęć ruchowych (34,3 proc.) i brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielami (33,6 proc.).

CYBERBEZPIECZNI

Autorzy raportu podkreślają, że powszechność korzystania z internetu niesie za sobą nie tylko korzyści, ale także realne zagrożenia. Te z kolei dotyczą zarówno kwestii technologicznych, jak złośliwe oprogramowanie, jak i szkodliwych treści, promowania ryzykownych zachowań czy przemocy słownej. Jak pokazują wyniki ankiet, przemocy w sieci doświadczył co piąty nastolatek, ale jedynie 10 proc. rodziców zdaje sobie sprawę z tego faktu. Zapytani o formę agresji, której doświadczyli, uczniowie najczęściej wymieniali wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie. Powodem takich zachowań były m.in. wygląd fizyczny, upodobania i zainteresowania, styl ubioru czy poglądy polityczne.

Niepokoje jednak fakt, że co trzeci ankietowany mimo doświadczenia przemocy w internecie nikomu nie zgłasza takiego problemu. Również co trzeci nastolatek szuka pomocy u przyjaciół i znajomych. Powiadomienie rodziców czy opiekunów prawnych zadeklarowało 24,1 proc. nastolatków, a znacznie mniej zwróciło się z prośbą o pomoc do

nauczyciela (9,8 proc.) czy pedagoga szkolnego (6,2 proc.). W niektórych sytuacjach zaważyć może to, na ile uczuliliśmy nasze dziecko, by zwracało się do dorosłych z problemami lub agresją ze strony kolegów, także tą, której mogą doświadczyć w cyberprzestrzeni. Nie bez znaczenia pozostaje też sposób, w jaki reagujemy, gdy dziecko prosi nas o pomoc, nawet w dość błażej sytuacji – jeśli zamiast wesprzeć, pokażemy, że to kolejny problem w naszej kolekcji, prawdopodobnie nasza postać następnym razem będzie próbowała poradzić sobie na własną rękę.

Nieustannym wyzwaniem dla rodziców i opiekunów pozostają tzw. patostreamy, czyli materiały filmowe nadawane na żywo w serwisach streamingowych prezentujące patologiczne zachowania, tj. przemoc fizyczną lub słowną, wulgaryzmy, zachowania nieakceptowane społecznie. Ich autorzy zwykle mają podejście czysto komercyjne – chęć pozyskania nowych widzów, których liczba przekłada się na finanse, skłania do rejestrowania coraz bardziej szokujących zachowań. Aż 17 proc. nastolatków zadeklarowało, że sięga po tego typu materiały, ale świadomość tego faktu ma jedynie co dziesiąty rodzic.

Jeśli czas spędzony przed ekranem zamienimy na spacer, wspólne pasje czy po prostu rozmowę, skorzysta na tym cała rodzina.

Eksperti biją na alarm w kwestii dostępnych w sieci treści pornograficznych, które mają zdecydowanie szkodliwy wpływ na dojrzewający umysł – co czwarty nastolatek (28,6 proc.) sięgnął po tego typu materiały. Co więcej, można zaobserwować lawinowy przyrost doświadczeń z pornografią internetową. Wśród uczniów szkoły podstawowej (chłopców) taki kontakt zadeklarowało 14,8 proc. badanych, a w szkole ponadpodstawowej 62,4 proc.; wśród dziewcząt – co dziesiąta uczennica szkoły podstawowej, a co trzecia w szkole ponadpodstawowej. O skali problemu świadczy również fakt, że według prawie dwóch trzecich badanych uczniów ich koleżanki i koledzy oglądają treści pornograficzne w sieci. Niestety, rodzice nie nadążają za wyzwaniem cyberprzestrzeni w tym zakresie – dwoje na trzech rodziców (64,5 proc.) twierdzi, że ich dziecko nie miało kontaktu z pornografią, co czwarty nie ma wiedzy na ten temat (26,4 proc.), a jedynie co dziesiąty (9,0 proc.) ma świadomość, że jego dziecko widziało tego typu treści w internecie.

ŚWIADOMOŚĆ RODZICI ŚWIADOMOŚĆ

Rodzice mają szansę przygotować młodzież na bezpieczne i świadome zetknięcie

z cyfrowym światem. Dobrym krokiem może być zainstalowanie filtrów kontroli rodzicielskiej, blokujących dostęp do wybranych zasobów internetowych. Jednak wiele zależy przede wszystkim od tego, na ile sami będą świadomi konkretnych mechanizmów i konsekwencji. Pierwszą szkołą

dla dzieci i nastolatków jest przykład ich rodziców. Jeśli mama lub tata dzień rozpoczynają ze smartfonem, a kończą z laptopem, kosztem relacji, snu czy posiłków, trudno będzie przekonać młodych, że życie offline ma sens.

By wprowadzić konkretne zmiany, wbrew pozorom nie potrzeba specjalistycznej wiedzy. Warto natomiast przyjrzeć się, na co stawiamy akcent w organizacji życia rodzinnego. Jeśli czas spędzony przed ekranem zamienimy na spacer, wspólne pasje czy po prostu rozmowę, na pewno skorzysta na tym cała rodzina. Jeśli jednak chcemy wykorzystać dobrodziejstwo technologii, niech stanie się inspiracją do zupełnie innej aktywności. Ta droga wymaga zaangażowania, ale przynosi też konkretne owoce.

Raport dostępny jest na stronie www.nask.pl zakładka Raporty.

Dla swojego pokolenia był międzynarodowym celebrytą. Do dziś „mówimy Sienkiewiczem”, nawet nie zdając sobie z tego sprawy.

Piotr Kościński

Zazwyczaj zgadzamy się z twierdzeniem, że pojedynczy człowiek może w znaczący sposób wpływać na całe narody. Przeważnie jednak myślimy o politykach i wojskowych, o królach, prezydentach i naczelnych wodzach. Ale na społeczeństwo i jego myślenie wpływ mają ludzie kultury. W przypadku Polski jest to na przykład Henryk Sienkiewicz. Nawet jeśli dziś mało jest ludzi znających na pamięć jego „Trylogię” (a tacy się zdarzali!), to jednak wciąż „mówimy Sienkiewiczem”, historię Polski widzimy przez pryzmat jego książek, oglądamy filmy powstałe na podstawie jego powieści.

Od lat Biblioteka Narodowa opracowuje raporty na temat stanu czytelnictwa w Polsce. Sienkiewicz trzyma się w nich mocno. W 2019 r. znalazł się tuż za podium, na czwartym miejscu, za Remigiuszem Mrozem, Olgą Tokarczuk i Stephenem Kingiem, a przed Adamem Mickiewiczem. We wcześniejszych latach był na pierwszym miejscu (2014, 2016, 2018) lub na drugim (2015, 2017). Warto zauważyć, że oprócz niego i Mickiewicza jedynymi obecnymi w pierwszej piętnastce pisarzami z mi-

nionych stuleci są Stefan Żeromski i Bolesław Prus.

ZDECHNĘ JA I PCHŁY MOJE!

Być może mało kto kupuje czarne T-shirty z wizerunkiem Kmicica (oczywiście Kmicic wygląda na nich jak Olbrychski...) i napisem „Żywo! dawny porzuć i poczwierze żyć

trudny w odbiorze dla młodzieży. Może jakaś panna młoda powie o swym ukochanym „mój ci jest!”. Ale bardzo znane z „W pustyni i w puszczy” powiedzenie „jeśli ktoś Kalemu zabrać krowy [...] to jest zły uczynek [...] Dobry to jak Kali zabrać komu krowy” pozostaje stale aktualne, choć zapewne mało kto dokładnie je cytuje. I zapewne mało kto już

Geniusz wielu pokoleń

pocznij” (słuszne przesłanie, tylko dlaczego Kmicic na rysunku mruży jedno oko?). Skoro jednak ktoś takie koszulki produkuje, to oznacza, że znajdują one nabywców.

Nawet nie zdajemy sobie sprawy z tego, jak często „mówimy Sienkiewiczem”... Jeśli słysząc, jak ktoś plecie trzy po trzy, powiemy „słuchać hadko”; gdy nagle w drzwiach pojawi się ktoś nieoczekiwany, mruknijemy „gość nie w porę gorszy od Tatarzyna”. A jeśli coś będzie szło w fatalnym kierunku, przyjdzie nam zakrzyknąć „zdechnę ja i pchły moje!”. To oczywiście cytaty z „Ogniem i mieczem”.

Z kolei idąc jakąś grupą, zawołamy „kupa tu waszmościowie, kupa!”. A gdy nasz przeciwnik okaże się lepszy, wyszepczemy „kończ... waść!... wstydu oszczędź!...”. Natomiast jeśli walka będzie wyrównana, powiemy „złapał Kozak Tatarzyna, a Tatarzyn za łeb trzyma!”. To wszystko rzecz jasna „Potop”. I czemu się dziwić, że jedna z pierwszych telewizyjnych reklam proszku do prania też zawierała cytaty z tego dzieła: „– Ociec, prać? – Prać!”.

„Krzyżacy” mają może trochę mniej takich powiedzonek, zresztą ich język bywa bardzo

powie jak Nel z tej powieści, że „nie chcę płakać... tylko mi się tak... oczy pocą”...

Nie powinna nas zaskakiwać wspomniana przez Dariusza Piechotę z UMCS w Lublinie szokująca informacja, że w amerykańskim wydaniu „The Encyclopedia of Fantasy” Sienkiewicz, obok Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego czy Stanisława Ignacego Witkiewicza, zaliczany jest do polskich klasyków gatunku fantasy. Oto cytat z tej encyklopedii, odnoszący się do „Ogniem i mieczem”: „Pozornie przedstawia ona w sposób realistyczny fragment historii Polski; Sienkiewicz odwołuje się do wydarzeń z XVII wieku, kreuje bohaterów tamtego okresu wraz z tłem zdarzeń, a nawet posługuje się specyficznym językiem, aby wzmocnić realizm opowieści. Mimo tego sercem książki jest fantasy. Sienkiewicz stworzył grupę bohaterów; każdy z nich jest wysoce wyspecjalizowany w swojej dziedzinie, podobnie jak w grach strategicznych [RPG]. Jeden z nich jest nadludzko silnym wojownikiem o czystym sercu; kolejny znakomicie włada szablą; trzeci jest niezwykle mądry. Bohaterowie (każdy z nich stanowi istotny element drużyny) angażują się w różnego rodzaju misje zarówno patriotyczne, jak i prywatne”.

Okazuje się bowiem – tak twierdzą niektórzy literaturoznawcy – że Sienkiewicz w swych powieściach stosował metody zupełnie nowe, inne, plasujące je właśnie w dzisiejszych rejonach literatury określanej mianem „fantasy”. Być może właśnie dzięki temu zyskał tak wielu miłośników i tak ogromne uznanie?

NAGRODA OD NARODU

Dziś Sienkiewicz jest dla nas kimś na piedestale; noblistą, którego książki czytamy jako lektury obowiązkowe w szkole. Kim naprawdę był?

Tomasz Łubieński, prozaik, dramaturg, eseista i tłumacz literatury pięknej, wskazuje, że Sienkiewicz spośród polskich pisarzy jest tym, który odniósł największy sukces

Pałac Henryka Sienkiewicza w Oblegorku

Przewiezenie zwłok Henryka Sienkiewicza ze Szwajcarii do Polski. Uroczystości na Dworcu Głównym w Warszawie

w literaturze światowej, rzeczywiście w Polsce nieporównywalny z niczym. Jego popularność była społecznym fenomenem. Był po prostu ówczesnym celebrytą, osobą rozpoznawaną na ulicy, na przykład kiedy spacerował po krakowskich Plantach z Heleną Modrzejewską. Należał do elity współczesnego mu świata.

Podobnie wskazuje prof. Dariusz Gawin, historyk i filozof. Wypowiadając się dla „Teologii politycznej”, podkreślił, że Sienkiewicz był wielkim międzynarodowym celebrytą swojego pokolenia. Skali tego precedensu nie sposób sobie dziś wyobrazić, ranga jego sukcesu wykracza zdecydowanie poza możliwości jakiegokolwiek dzisiejszego polskiego pisarza.

Jak mówi, Sienkiewicz był wyjątkowy także w skali światowej. W samych Stanach Zjednoczonych przez ostatnie sto lat wyszło prawie trzysta wydań „Quo vadis”. We Francji przed pierwszą wojną także wyszły setki wydań dzieła Sienkiewicza. I dodaje: „ogromny sukces czytelniczy sprawił, że on był celebrytą tamtych czasów. Jego rodzaj wyobraźni artystycznej odpowiadał rodzącej się kulturze masowej”.

Jak to było możliwe? Odpowiedź jest prosta. Dziś celebrytami są dla nas postaci z telewizji; gdy nie było telewizji, ich rolę odgrywali znani aktorzy filmowi. A na przełomie XIX i XX w. do celebrytów zaliczano przede wszystkim słynnych pisarzy czy poetów.

Polacy bardzo cenili i nagrodzili Sienkiewicza. 22 grudnia 1900 r. biskup pomocniczy archidiecezji warszawskiej Kazimierz Ruszkiewicz wręczył mu w darze od narodu polskiego akt własności Oblęgorka, posiadłości w Kieleckiem, o powierzchni 250 hektarów. Tego samego dnia w „Kurjerze Warszawskim” Maria Kopnicka napisała: „nikt po Mickiewiczu nie malował tak jak Sienkiewicz zbiorowej duszy swojego plemienia i jej uniesień, jej wiary, jej prostoty, jej męstwa, jej siły, jej nadziei, jej powstrzymanego pędu ku wielkości, ku sławie jej rzewnych głębi i jej wybuchów natchnienia”.

Warto wspomnieć, że dla uczczenia Sienkiewicza stworzono specjalny komitet obchodów 25-lecia jego twórczości literackiej (choć z opóźnieniem, bo właściwa rocznica przypadała w 1897 r.) ze wspomnianym już bp. Ruszkiewiczem na czele. W jego skład weszli m.in. ks. Zygmunt Chełmicki, rektor kościoła św. Ducha, Marian Gawalewicz, wydawca „Kuriera Warszawskiego”, „Kłosów”, „Tygodnika Ilustrowanego” i „Bluszczu”, a także książę Stefan Lubomirski, hrabia Adam Krasiński, hrabia Feliks Czacki i przemysłowiec Hipolit Wawelberg. Ogłoszono zbiórkę pieniędzy – zebrano ogromną kwotę 70 tys. rubli. Ostatecznie, za radą samego pisarza, za 52 tys. rubli kupiono właśnie Oblęgorek. Dziś jest tam muzeum.

KU POKRZEPIENIU...

„Na tym kończy się ten szereg książek pisanych w ciągu kilku lat i w niemałym trudem – dla pokrzepienia serc” – w ten sposób kończy się ostatnia część Sienkiewiczowskiej „Trylogii”. Tym samym autor ujawnia ideę, którą kierował się przy pisaniu cyklu powieści historycznych.

Internetowe portale, na które często zaglądają uczniowie, podkreślają, że autor stara się odbudować w czytelniku „poczucie dumy i godności narodowej, pozwolić, by wierzył on, że nadal żyje w kraju, który bezpośrednio wywodzi się ze wspaniałej i silnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Czasy, jakie nastąpiły bowiem w Polsce po klęsce powstania styczniowego, nie były ciężkie tylko ze względu na to, że wiele osób represjonowano, pozbawiano majątku i zsyłano na Sybir, lecz i to, że w wyniku przegranej zrywu podupadł w Polakach duch walki, a nawet prosty patriotyzm”.

W internecie uczniowie mogą również przeczytać, że Sienkiewicz – ukazując dawną wielkość i świetność kraju oraz jego znaczenie na arenie międzynarodowej oraz pokazując, że Polacy mogą się zjednoczyć i zwyciężyć – chce dać otuchy na przyszłość i pokazać, że istnieje realna szansa na odrodzenie kraju.

To są odpowiedzi proste, ale prawdziwe: o to chodziło Sienkiewiczowi. Choć oczywiście sprawa jest bardziej skomplikowana.

Prof. Bogdan Mazan z Uniwersytetu Łódzkiego w swym wykładzie „Idea i ideologia historii utajonej – na przykładzie Sienkiewiczowskiej Trylogii” wskazywał, że autor opisywał siedemnastowieczne dzieje Rzeczypospolitej, niewolne od pytań „przeklętych”: „Wzbudzają one odczucie tragedii, jednak w porę ułożonej, na czas jakiś zażegnanej, choć nie bez zasadniczych dalekosieżnych pęknięć i zahamowań, widocznych w rozwoju cywilizacyjnym, rozchwianiu demokracji szlacheckiej i stratach terytorialnych. W warstwie drugiej, niejako podziemnej, wąskim już i przygodnym pasmem snuje się historia wielka i mała – wiekopomnych i ostatnich świadectw przeszłości. Tworzą one jakby utajony «wykład», niepostrzegalny, przerywany, okazjonalny, stłumiony przed cenzurą i kamuflowany w języku ezopowym, ilustrujący wielkie, piękne, ale i powszednie karty przedpowieściowych dziejów. Inspiracjami autorskimi są tutaj: wspomnienie; czujna wobec przeszłości i zarazem aktualizująca, a prawie zawsze świetna pamięć; wreszcie funkcja ideowa (tendencja?), wprost ideologiczna dzieła, którą wykorzystywały kreatywnie współczesne twórcy i kolejne pokolenia”.

Bo geniusz Sienkiewicza polega na tym, że nie był autorem dla jednego pokolenia. Jest i dla nas, i dla naszych dzieci i wnuków.

Marek Jurek

Anty-Macron

Czarnym koniem wyborów prezydenckich we Francji może być pisarz i publicysta Éric Zemmour. Kandydat dla nas o tyle ważny, że – podobnie jak Marine Le Pen – zdecydowanie broniący Polski przed atakami ze strony Unii Europejskiej. Co więcej, w czasie wizyty w Polsce, na spotkaniu w Galerii Porczyńskich w Warszawie, Zemmour mówił, że decydującą, choć rzadko deklarowaną przyczyną antypolskiego nastawienia klasy rządzącej Unii Europejskiej jest nasza katolicka kultura, wierność cywilizacji chrześcijańskiej.

Francuzi cenią pisarzy i Zemmour ich niewątpliwie fascynuje. Jednocześnie dla politycznej prawicy jest kłopotem. Jako ewentualny kandydat niezależny (kandydatury jeszcze nie ogłosił) ujmowałby poparcia zarówno centrowym republikanom, jak i Zjednoczeniu Narodowemu. Sam Zemmour sugeruje, że jest jedynym kandydatem zdolnym doprowadzić do obalenia Emmanuela Macrona, z którym – według niego – Marine Le Pen nie wygra. Niezależność polityczna istotnie rokuje, daje Zemmourowi szansę na zjednoczenie szerszego elektoratu. Nie ma on bezpośrednich związków z historyczną nacjonalistyczną prawicą – w przeciwieństwie do Marine Le Pen, która ciągle jest „rozliczana” z działań, wypowiedzi i otoczenia swego ojca, choć Jean-Marie Le Pen nigdy nie był członkiem partii, którą jego córka dziś kieruje. Jaskrawym przykładem takiego nastawienia był

u nas niedawny atak wicemarszałka Zgorzelskiego na premiera Morawieckiego po jego spotkaniu z przewodniczącą Zjednoczenia Narodowego.

Opinia lewicowo-liberalna traktuje zaś Zemmoura jako kandydata najgroźniejszego, bo najbardziej prawicowego.

Zarzuca mu „rozbudzanie lęków” przed Wielką Wymianą Ludności (*Grand Remplacement*). Tymczasem nie chodzi tu o żaden spisek czy potajemne działania, ale o widoczny gołym okiem proces, o którym istotnie Zemmour mówi, czyli o systematyczny wzrost obecności muzułmanów w społeczeństwie francuskim. Wzrost ilościowy i jakościowy. Zemmour, którego rodzina ma korzenie żydowsko-berberyjskie, kwestionuje bowiem rozróżnianie islamu i islamizmu. Nie zaprzecza, że wśród muzułmanów jest wiele osób i rodzin, które pragną integracji ze społeczeństwem francuskim, natomiast uważa, że islam jako taki sam w sobie zawiera islamistyczną dynamikę. Dlatego należy zatrzymać jego wpływ na Francję i jej społeczeństwo.

Zemmourowi, jak Marine Le Pen, zarzuca się otwarte nastawienie wobec Rosji. Ale we francuskiej polityce to nic nowego. Już generał de Gaulle wykorzystywał relacje z Moskwą do wzmacniania swej pozycji wobec Stanów Zjednoczonych. Od tamtej pory niewiele się zmieniło. Niedawno Francja zawarła precedensowy sojusz wojskowy przeciw państwu NATO, to znaczy wymierzony w Turcję układ z Grecją (też należąca do NATO). Tego nie zrobiła prawica, tylko prezydent Macron. Natomiast tylko narodowa prawica będzie we Francji hamować nacisk władz Unii Europejskiej na Polskę. I to jest dla nas prawdziwa stawka zbliżających się francuskich wyborów.

Szczyt trudnych zobowiązań

Szczyt klimatyczny COP26 w Glasgow przyniósł konkretne ustalenia, ale trudno powiedzieć, czy zostaną one zrealizowane. Przede wszystkim dlatego, że wszelkie składane na nim deklaracje są dobrowolne. Nie ma żadnego mechanizmu, który wymusiłby na jakimś państwie realizację tego, do czego się zobowiązało.

Z naszego punktu widzenia najistotniejsze jest jedno: Polska przystąpiła do porozumienia krajów zobowiązujących

świecie wielka wycinka lasów. Swoją podpis złożył też prezydent Brazylii Jair Bolsonaro, a ogromna puszcza w brazylijskim dorzeczu Amazonki jest codziennie wycinana. To już dziś ma katastrofalne skutki dla środowiska.

Ponad 40 krajów, w tym Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Indie i Chiny, a także UE, zgodziło się też osiągnąć „prawie zerową” emisję dwutlenku węgla przy produkcji stali. Ma to nastąpić do 2030 r., a dwutlenek

fot. PAP/EPA/Robert Perry

się do stopniowego wycofania się z energii węglowej. W przypadku największych gospodarek ma to nastąpić w latach 30. lub tak szybko, jak to będzie możliwe po tej dacie, a w przypadku pozostałych – w latach 40. lub tak szybko, jak to będzie możliwe po tej dacie. To bardzo ważna deklaracja.

Inna istotna sprawa: około 100 krajów zgodziło się na zmniejszenie emisji metanu o 30 proc. do 2030 r. Metan, główny składnik gazu ziemnego, jest gazem cieplarnianym. Innymi słowy, to właśnie on przyczynia się do wzrostu temperatury na naszym globie.

Ponad sto państw przyjęło też zobowiązanie do zakończenia wylesiania do 2030 r. To oznacza, że – przynajmniej w teorii – do tego czasu skończy się trwająca na

węgla jest kolejnym obok metanu znaczącym gazem cieplarnianym.

Porażką szczytu była nieobecność dwóch kluczowych osób: prezydenta Rosji Władimira Putina i przywódcy Chin Xi Jinpinga. Oczywiście, delegacja Chin na szczyt przyjechała – a jej szef Xie Zhenhua oznajmił, że jego kraj „nie jest przeciwny” ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 stopnia Celsjusza powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej. A taki jest ogólny cel. Ale ChRL chcą dokonywać u siebie zmian w bardzo odległej perspektywie.

Uczestnikom szczytu zarzucono hipokryzję. Przylecieli bowiem 400 prywatnymi samolotami, powodując zator na lotnisku Glasgow i spalając ogrom paliwa...

Piotr Kościński

Szerokie horyzonty

ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski

„Jesteśmy karłami, którzy wspięli się na ramiona olbrzymów. W ten sposób widzimy więcej i dalej niż oni, ale nie dlatego, ażeby wzrok nasz był bystrzejszy lub wzrost słuszniejszy, ale dlatego, iż to oni dźwigają nas w górę i podnoszą o całą gigantyczną wysokość” (św. Bernard). Zakorzenie w tradycji pozwala wierzącym patrzeć poza teraźniejszość. Z takim zasobem są oni w stanie stawiać czoło nowym osiągnięciom i pytaniom własnych czasów, rozeznając, co można uznać za prawdziwy postęp.

Światło wiary, pochodzące od tego samego Boga, który stworzył świat i jest Panem historii, pozwala temu, kto ją przyjmuje, głębiej zrozumieć rzeczywistość. Ta sama wiara niesie ze sobą zadanie: chrześcijanin powinien czuć się protagonistą, a nie tylko widzem wielkich debat kulturalnych i intelektualnych toczących się w społeczeństwie.

Chrześcijanin powinien czuć się protagonistą, a nie tylko widzem wielkich debat kulturalnych i intelektualnych toczących się w społeczeństwie.

ludzkie, nie jest mu obce”. Wiara daje moc, by nie lękać się inicjatyw przyczyniających się do ulepszania kultury własnych czasów.

Katolickość to uniwersalność. Przesłanie jest skierowane do całego rodzaju ludzkiego (por. KKK 831). Dla wierznego konieczne jest stałe poszerzanie horyzontów. W praktyce oznacza to posiadanie zapалу do odnawiania myśli tradycyjnej w filozofii i w interpretacji historii. Wymaga to uważnego przyglądania się kierunkom nauki i myśli oraz pozytywnego i otwartego stosunku do przemian struktur społecznych i sposobów życia. Słowem, należy otworzyć wszystko, co ludzkie, na plany Boga.

Benedykt XVI mówił o „twórczych mniejszościach”; to one zazwyczaj „decydują o przyszłości”. Dlatego „Kościół katolicki musi rozumieć siebie jako twórczą mniejszość, która posiada dziedzictwo wartości, które nie są czymś przeszłym, ale rzeczywistością bardzo żywą i aktualną. Kościół musi się aktualizować, być obecny w debacie publicznej, w naszych zmaganiach o autentyczną koncepcję wolności i pokoju”.

Katolickość to pluralizm. Światło wiary pozwala prawie we wszystkim znaleźć więcej niż jedno rozwiązanie. Różne działania, sposoby myślenia mogą być w uzasadniony sposób inspirowane tą samą wiarą i dlatego należy je szanować. Wiara prowadzi nas zatem do kultywowania zdolności słuchania, współpracy i dialogu, ze zdrową chęcią uczenia się i bycia ubogaconym przez inne punkty widzenia.

i

Przyszła nadzieja

Magdalena
Wołochowicz

Skończyłam właśnie czytać Księgę Apokalipsy. Jako że coraz więcej wskazuje na to, że możemy żyć w czasach ostatecznych, ważne jest, by ją znać, aby wiedzieć, czego się spodziewać. Momentami wizja w niej przedstawiona jest zatrważająca. Siedem lat wielkiego ucisku, choroby, spadające gwiazdy, śmierć męczenników itd. – to naprawdę porusza do głębi.

Jednak to, co jest w tym wszystkim najpiękniejsze, to fakt, że choć te wydarzenia muszą nastąpić, to my znamy ich wspaniałe zakończenie. Tak, przy końcu świata, przy okazji powrotu Pana Jezusa na ziemię (A wróci z pewnością! W końcu co niedziela mówimy: „oczekujemy Twe-

go przyjścia w chwale”), będzie coś w rodzaju wal-ki dobra ze złem, ale nie musimy się bać o jej wynik. Bóg i Jego dobro zwycięży, a szatan zostanie na wieki wrzucony do jeziora ognia i siarki i przestanie mieć nad kimkolwiek lub czymkolwiek władzę! Dziś może zwodzić, niszczyć, przeszkadzać, ale jego koniec jest pewny. Uff!

Absolutnie zachwycają mnie też ostatnie rozdziały Apokalipsy, w których opisane są m.in. nowa ziemia i nowe niebo, mające się pojawić w miejsce tych teraz, a także nowe Miasto Święte, w którym zamieszkamy – nie będzie w nim żadnej świątyni, bo sam Bóg nią będzie, ani nie będzie potrzebne słońce, bo On sam będzie źródłem naszego światła. Miasto to będzie zbudowane z drogich kamieni, a bramy z pereł. Wow!

To jednak, na co najbardziej czekam oprócz spotkania z Bogiem twarzą w twarz, to doskonałość, której doświadczymy: „I otrze z ich oczu wszelką łzę, a śmierci już odtąd nie będzie. Ani żałoby, ni krzyku, ni trudu już [odtąd] nie będzie, bo pierwsze rzeczy przeminęły” (Ap 21, 4).

Tu na ziemi doświadczamy trudności – smutku, choroby, straty, problemów, ale przyjdzie taki czas, kiedy wszystko, co trudne, minie.

Czyż to nie jest niesamowite? Tu na ziemi doświadczamy trudności – smutku, choroby, straty, problemów, ale przyjdzie taki czas, kiedy wszystko, co trudne, minie. Możemy być tego pewni!

Na co dzień doświadczamy wielu wyzwań i kłopotów – część z nich Bóg pomoże

nam rozwiązać w całości tu na ziemi, niektóre rozwiążą się tylko częściowo. Jeszcze inne, ze względu na niedoskonałość życia tu na ziemi, pozostaną jakby nierozwiązane. A jednak nadejdzie ich szczęśliwy finał! I to jest to, co możemy nazywać „przyszłą nadzieją”, którą możemy mieć absolutnie zawsze.

Widzę to w moim życiu, np. na przykładzie straty mojej kochanej Mamy. Do dziś nie wiem, dlaczego Pan Bóg jej nie uzdrowił, dlaczego zabrał ją do siebie przedwcześnie, dlaczego musimy żyć tu na ziemi bez niej, co przysparza smutku, a jednak mam „przyszłą nadzieję” – Bóg zapewnia mnie, że po pierwsze, Mama jest już z Nim i jest jej tam dobrze, a po drugie, że czas rozdzielania się skończy – spotkamy się kiedyś w niebie i już nigdy nie doświadczymy żadnych trudności.

Na to czekam i wzmocniam moją „przyszłą nadzieję”!

i

Strach przed spowiedzią

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Mój syn blisko dwadzieścia lat nie był u spowiedzi. W młodości spotkał kapłana, który na niego nakrzyczał. Był to dla chłopca ból tak dotkliwy, że już nigdy nie udało mi się namówić go do pójścia do spowiedzi.

W Pani liście nie ma pytania, tylko żal. Rozumiem to jednak. Czasem nie ma się komu pożalić. Przykro mi, że Pani dziecko spotkała przykrość w konfesjonale. Uważam jednak, że nie powinna Pani rozgrzeszać syna z pomijania spowiedzi.

Dentysta zadaje nam bardzo dużo bólu, a i tak idziemy do niego, i jeszcze mu płacimy. Dlaczego? Bo rozumiemy, że omijanie dentysty spowoduje w perspektywie jedynie większe problemy. Jeśli spotkamy się z niekompetencją dentysty czy jego niemłym zachowaniem, wybieramy po prostu innego stomatologa.

Nie bardzo więc akceptuję argumentację, że ktoś spotkał nieprzyjemnego księdza i potem całe życie nie chodzi do spowiedzi. Moim zdaniem Pani syn nie rozważył w dojrzały sposób, co traci przez swoje zaniedbanie.

Największą wartością spowiedzi jest zyskiwana łaska Boża. Chrystus w swojej niezmierzonej miłości odnawia przyjaźń z nami

i ofiaruje nam w sakramencie pojednania niesamowite dary. Oto niektóre z nich: odpuszczenie grzechów ciężkich i grzechów lekkich, odpuszczenie kary wiecznej – a nawet częściowo kar doczesnych, odbudowanie lub powiększenie stanu łaski uświęcającej, przywrócenie lub podniesienie na wyższy poziom naszych cnót, przywrócenie utraconych zasług. Jeśli się dobrze roz-

waży, jak wielkie są to prezenty i że zostały zyskane dla nas przez niewyobrażalne cierpienie i ukrzyżowanie Jezusa, powinniśmy dziękować Bogu na kolanach za każdą dobrą spowiedź. Trzeba jednak zaznaczyć, że w sakramencie pokuty i pojednania – bardziej niż w innych sakramentach – niesamowicie dużo zależy od naszej współpracy z łaską Bożą.

Inną wartością spowiedzi jest jej siła wychowawcza. Duch Święty kształtuje w sakramencie pojednania, objawiając często zakrytą przed naszymi oczami wyzwalającą prawdę. Uczymy się na naszych błędach. Wyciągamy wnioski. Jeśli tylko kapłan nie odmówi penitentowi pouczenia, pojawia się w spowiedzi element kierownictwa duchowego. Poprzez słowa spowiednika zechciał przemawiać do nas Pan Jezus. I to sam Chrystus wypowiada ustami kapłana słowa: „Ja odpuszczam Tobie grzechy”.

Spowiedź zawsze będzie zawierać w sobie coś gorzkiego. Jak gorzkie, lecz bardzo skuteczne lekarstwo. Proszę się modlić, aby Pani syn nigdy więcej nie odmawiał przyjmowania niezbędnych mu lekarstw.

xmarekk@o2.pl

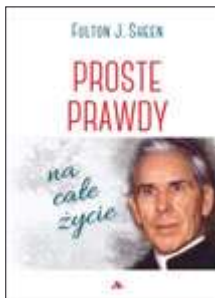
Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Święty czy milioner?

Życie każdego dnia stawia przed nami konkretne wybory. Czym się kierować, by podejmować jak najlepsze decyzje? Dla chrześcijanina taką inspiracją niewątpliwie są święci i błogosławieni, ale też kandydaci na ołtarze, którzy żyjąc w określonej rzeczywistości, również musieli dokonywać konkretnych wyborów między dobrem a złem, wiarą a niewiarą, prawdą a kłamstwem.

Cenną wskazówką i inspiracją do codziennej refleksji są „Proste prawdy na całe życie” abp. Fultona J. Sheena. Publikacja stanowi zbiór cytatów abp. Sheena poruszających temat życia w wierze, nadziei, miłości i prawdzie. „Święty to ktoś, kto wkła-

da tyle energii w promocję sprawiedliwości, miłości, radości i pokoju, ile odnoszący wielkie sukcesy szef przedsiębiorstwa wkłada w robienie pieniędzy. Bycie świętym może nawet pochłaniać mniej energii niż bycie milionerem, jako że święty ma zapewnić pomoc Boga, a milioner nie ma – i musi polegać na własnych siłach” – wyjaśnia abp Sheen, zachęcając do podjęcia konkretnych kroków./amd

„Proste prawdy na całe życie”
Fulton J. Sheen
tłum. i oprac.
Jacek P. Laskowski
Wydawnictwo AA
Kraków 2021

Wyjątkowe powołanie

Macierzyństwo, nie tylko przez pryzmat sfery biologicznej, jest dla kobiet wyjątkowym darem od Boga i stanowi dużą część „kobiecego geniuszu”, o którym pisał św. Jan Paweł II w liście do kobiet. To też szczególne wezwanie, by pójść za Maryją i Jej *fiat* w różnych sytuacjach i kochać, nawet gdy ta miłość przynosi cierpienie. Jednocześnie macierzyństwo to droga wyzwań i ciągłego pokonywania nowych trudności, ale też nieustannej nauki o bliskości z drugim człowiekiem.

Carrie Gress w książce „Odnowa. Przemieniająca moc macierzyństwa” proponuje dwanaście spojrzeń na macierzyństwo. Jak wyjaśnia sama autorka, nie znaj-

dziemy tu odpowiedzi na wszystkie trudności, które spotykają mamy, ani wskazówek, jak perfekcyjnie zorganizować dom. Jednak dzięki tej lekturze możemy wziąć głęboki oddech i spojrzeć na doświadczenie

bycia mamą z zupełnie innej perspektywy, która dopuszcza do głosu prawdę i nadzieję zamiast gorzkich wymówek czy złości. Temat, który porusza autorka, jest szczególnie ważny w obecnej rzeczywistości, gdy kobiety coraz częściej odkładają macierzyństwo na później lub też całkowicie z niego rezygnują./amd

„Odnowa. Przemieniająca moc macierzyństwa”
Carrie Gress
tłum. Elżbieta Kopocz
Wydawnictwo W drodze
Poznań 2021

Fronton świątyni

Pomysły na zaangażowanie młodzieży oraz Eucharystie umacniające małżeństwa wnoszą powiew świeżości w duszpasterstwo parafii bł. Władysława z Gielniowa w Warszawie.

Parafialna oaza jest jedną z największych tego typu wspólnot w archidiecezji warszawskiej. Działa też Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży oraz schola dziecięca i dwie młodzieżowe. W niedzielę odprawiane są specjalne Msze święte z homiliami i oprawą muzyczną, skierowanymi do dzieci, licealistów oraz studentów. Wikariusz ks. Kamil Falkowski potwierdza, że czas pandemii wpłynął na odpływ części młodzieży, która nie wróciła do dawnych praktyk religijnych lub odeszła z duszpasterstwa po okresie wakacji. – Od września intensywnie odbudowujemy wspólnoty młodzieżowe, często od początku, w oparciu o nowe osoby. Wracamy do dobrych i wypracowanych metod spotkań duszpasterskich, na przykład zwyczaju świętowania urodzin osób ze wspólnot – opisuje.

Ks. Kamil zaprasza już 4 grudnia na dzień skupienia dla młodzieży z KSM i młodych nigdzie nie zrzeszonych; każdy, kto chce, może posłuchać. – O szczegółach poinformujemy na stronie internetowej parafii – mówi. Spośród grup modlitewnych najliczniejsza jest sześćdziesięcioosobowa Odnova w Duchu Świętym „Winnica Pana” oraz Żywy Różaniec. Na rekolekcje ewangelizacyjne Odnovy przybywa średnio ponad sto osób. Świątynia jest otwarta przez cały dzień, aby umożliwić prywatną modlitwę wiernym, a od poniedziałku do piątku w godz. od 8.00 do 18.00 wystawiony jest w niej Najświętszy Sakrament.

Proboszcz ks. prałat Jacek Kozub podkreśla, że kapłani w parafii angażują się, by być blisko ludzi i odpowiadać na ich bieżące potrzeby duchowe. – Każdy ksiądz czuje się

proboszczem tej parafii. Ks. Daniel Malinowski świetnie organizuje zajęcia we wspólnocie kapłańskiej. Ks. Andrzej Szymański prowadzi duszpasterstwo harcerzy. Ks. Przemysław Bogusz i ks. Kamil Falkowski opiekują się grupami młodzieżowymi, natomiast ks. Marcin Żurek jest katechetą, a na odprawiane przez niego Msze święte chętnie przychodzą dzieci z rodzicami. Ks. Marcin Wiśniewski łączy obowiązki profesora na SGGW z gorliwą pracą duszpasterską. Natomiast ks. Mate-

w dni powszednie kończy się modlitwą o orędownictwo bł. Władysława. – Kiedy w 1601 r. wybuchła epidemia w stolicy, wówczas dotknięci chorobą zakonnicy z klasztoru bernardyńskiego św. Anny zwrócili się do Boga przez orędownictwo bł. Władysława i zostali uzdrowieni. Od wieków istnieje przekonanie, że święty ratuje od epidemii i zagrożeń. W czasie pandemii COVID-19 zauważam większe zainteresowanie modlitewne patronem Warszawy – podkreśla ksiądz proboszcz.

U patrona Warszawy

tekst i zdjęcia
Patrik Lubryczyński

usz Wyrzykowski proponuje spotkania biblijne cieszące się dużą popularnością – ocenia ks. Kozub.

Wśród parafian przeważają młode małżeństwa z dziećmi. Niestety, wiele rodzin nie angażuje się w życie parafialne, ponieważ mieszkają na terenie parafii kilka lat, a gdy rodzina się rozrasta, szukają większego mieszkania w innej lokalizacji. – Zameldowanych jest w granicach parafii około 30 tys. mieszkańców, ostatnie liczenie wiernych wykazało, że w Mszach świętych i nabożeństwach uczestniczy około 3,6 tys. osób, a przed epidemią było to około 5 tys. wiernych – szacuje proboszcz.

Święto patronalne we wspomnienie bł. Władysława z Gielniowa, patrona Warszawy, jest połączone z odnowieniem przyrzeczeń małżeńskich. – Zazwyczaj na uroczystą Mszę świętą zapraszam kard. Kazimierza Nycza. Zależy mi, aby w jubileuszu brały udział młode małżeństwa. Dziś to właśnie one potrzebują wyjątkowego umocnienia – przyznaje ks. Jacek. W naszej parafii funkcjonuje pięć kręgów Domowego Kościoła. Innym sposobem podtrzymywania więzi z młodymi małżonkami jest Eucharystia dziękczynna za dar życia i chrztu dzieci, która ma miejsce w święto Chrztu Pańskiego. Najczęściej Mszę koncelebrować jeden z biskupów archidiecezji warszawskiej.

Pobożność wiernych opiera się również na kulcie świętych. W pierwszą niedzielę miesiąca, celebrowana jest specjalna Msza święta w intencji matek oczekujących i pragnących potomstwa, która kończy się błogosławieństwem relikwiami patronki – św. Joanny Beretty Molli. Osoby uczestniczące w liturgii mają możliwość zabrać specjalnie przygotowane obrazki z niewielką częścią relikwii świętej i kontynuować modlitwę w domu.

Na uwagę zasługuje ożywiony kult bł. Władysława z Gielniowa. W poniedziałki sprawowana jest Eucharystia ku czci patrona Warszawy. Każda Msza święta o godz. 7.30

Wnętrze świątyni i ołtarz główny

Przy parafii istnieje Towarzystwo bł. Władysława z Gielniowa, które zgłębia wiedzę na temat patrona Warszawy i jego duchowych dzieł. – Mamy w planach uszyć specjalnych strojów dla całej grupy – opowiada ksiądz proboszcz. Ks. Jacek zlecił wykonanie figurki bł. Władysława z Gielniowa, która jest miniaturową kopią pomnika przy kościele. Można ją nabyć w parafii, a w prezencie statuetkę otrzymują dzieci podczas chrztu i młodzież przystępująca do sakramentu bierzmowania. – Mam nadzieję, że figurka bł. Władysława będzie przypominała warszawiakom, że mają niezwyczajnego orędownika w niebie – wyjaśnia ks. Kozub.

Parafia bł. Władysława z Gielniowa,
ul. Przy Bażantarni 3, 02-793 Warszawa.
Więcej informacji na www.blwlad.mkw.pl

W SKRÓCIE

■ **Konferencje rejonowe.** W auli kurialnej przy ul. Floriańskiej 3 w Warszawie 27 listopada w godz. 9.30–13.30 odbędzie się spotkanie kapłanów z następujących dekanatów: aniński, bródnowski, grochowski, kobyłecki, zielonkowski, a w godz. 14.30–17.30 z dekanatów: otwocki, Otwock-Kresy, praski, rembertowski, wołomiński.

■ **Dni skupienia dla kapłanów.** Rekolacje dla kapłanów „wiera a codzienność” odbędą się w Loretto. Rozpoczną się 23 listopada o godz. 17.00 nieszpornami. Zakończą się 26 listopada o godz. 12.00 Mszą świętą i obiadem. Prowadzenie: o. Rajmund Guzik OCSO i Marek Pietraszewski. „Zapraszamy do Loretto wszystkich duchownych poszukujących w tym czasie skupienia, wyciszenia, przemyślenia oraz pogłębienia relacji i więzi z Jezusem” – napisali organizatorzy. Szczegółowe informacje: e-mail: centrum@loretto.pl, tel. 510 099 949, 29 741 17 87.

■ **Rekolacje dla małżeństw.** Wspólnota małżeńska „Małżeńskie drogi” zaprasza w dniach 26–28 listopada na rekolacje dla małżeństw, które odbędą się w domu rekolekcyjnym w Laskach koło Warszawy. Dni skupienia rozpoczną się o godz. 17.30 w piątek i potrwają do godz. 14.00 w niedzielę. Zapisy: tel. 512 096 197, e-mail malzenstwo@icloud.com. Każde małżeństwo ma zapewnić osobny pokój z łazienką, a w sali wspólnej zachowane będą wymagane odległości sanitarne. Więcej na www.malzenstwo.pl.

■ **Sztafeta młodych.** W środę 4 listopada młodzież z dekanatu żoliborskiego archidiecezji warszawskiej przybyła do grobu błogosławionego Prymasa Tysiąclecia, aby dziękować za jego życie, wiarę i beatyfikację. Młodzi pątnicy pielgrzymowali razem ze swoimi duszpasterzami na czele z księdzem dziekanem prał. Sławomirem Nowakowskim, proboszczem parafii Zesłania Ducha Świętego na Piaskach.

■ **Wystawa Vita brevis.** Katolickie Centrum Kultury „Dobre Miejsce” przy kościele pokamedulskim w Warszawie na Bielanych (ul. Dewajtis 3, wejście A, Galeria Krużganek) zaprasza na wystawę zatytułowaną „Vita brevis”. Prezentowane są prace wykonane w różnych technikach, pochodzące z różnych okresów – od średniowiecza po XX w. – kopie miniatur na pergaminie, akwareli, ikon oraz prace pozłotnicze. Wystawa będzie prezentowana do 2 stycznia 2022 r. codziennie w godz. 8.00–20.00, wstęp wolny.

PEREGRYNACJA OBRAZU

Od czerwca ubiegłego roku trwa w Polsce peregrynacja wizerunku Matki Bożej Łaskawej. Obraz odwiedził już wiele parafii w diecezji warszawsko-praskiej. W dniach 6–13 listopada gości w parafii Miłosierdzia Bożego w Otwocku, w dniach 20–27 listopada nawiedzi parafię Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Dębem Wielkim, od 27 listopada do 3 grudnia – parafię św. Maksymiliana Marii Kolbego w Józefowie-Blotach. Nawiedzenie obrazu w parafii czy innym miejscu kultu trwa tydzień, rozpoczyna się i kończy w sobotę. Koordynacją zajmuje się Społeczny Komitet Krzewienia Kultu Matki Bożej Łaskawej Patronki Warszawy i Strażniczek Polski. Kontakt: aneta.ciezarek@gmail.com, tel. 504 922 327.

fol. arch. „Idziemy”

DUCHOWOŚĆ
DLA WARSZAWY

Akademia Katolicka w Warszawie zaprasza na wykład zatytułowany „Jak (nie) iść do spowiedzi. Poradnik do konfesjonatu”, który wygłosi o. prof. Andrzej Derdziuk OFMCap, teolog moralista, oraz ks. dr Tomasz Liszewski, psycholog, psychoterapeuta. Spotkanie odbędzie się 18 listopada o godzinie 19.00 w auli Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi (dawną Główną Biblioteką Rolniczą, ul. Krakowskie Przedmieście 66). Wstęp wolny. Patronat medialny nad wydarzeniem objął tygodnik „Idziemy”.

ZA ZMARŁYCH BISKUPÓW

W łódzkiej bazylice archikatedralnej św. Stanisława Kostki modlono się za zmarłych biskupów i kanoników kapituły archikatedralnej. Liturgii przewodniczył arcybiskup metropolita łódzki Grzegorz Ryś, a wraz z nim liturgię koncelebrowali bp Ireneusz Pękalski, bp Marek Marczak oraz księża ka-

nonicy trzech kapituł – katedralnej łódzkiej, łaskiej i wolborskiej. – Kiedy patrzemy na naszych braci, którzy nas poprzedzili i są po drugiej stronie, to wiemy tak naprawdę, że o tyle dokończyli dzieła i o tyle wygrali swoje życie, o ile to Słowo Boże na nich się spełniało – mówił metropolita łódzki./xpk

fol. ks. Paweł Klys

fot. ks. Paweł Klys

POMORDOWANYM DZIECIOM

Już po raz ósmy uczniowie szkół podstawowych i średnich z wychowawcami, siostry zakonne, klerycy i księża, władze miasta i województwa, a przede wszystkim świadkowie tamtych wydarzeń wzięli udział we Mszy świętej i marszu pamięci pod pomnik Pękniętego Serca, który został wzniesiony w miejscu dawnego nazistowskiego obozu dla Dzieci Polskich.

– Dobra Nowina może nam pomóc budować taką przyszłość, w której nie będzie już obozów koncentracyjnych dla dzieci czy dorosłych, ani dla Polaków, ani dla Żydów, ani dla innych narodowości. Modlimy się o to podczas tej Eucharystii, wspominając złą nowinę z przeszłości, prosimy Boga, by uchronił nas od niej w przyszłości – mówił bp Marek Marczak. **xpk**

POMOC BEZDOMNYM

Mobilny Punkt Poradnictwa uruchomił warszawski urząd miasta. Autobus kursuje codziennie w godz. 8–19, do końca kwietnia przyszłego roku. Rusza o godz. 9 z Dworca Wschodniego w kierunku pl. Szembeka, gdzie mieści się ogrzewalnia i jadalnia Caritas, dalej na Mokotów, w stronę Centrum – przystanek ma przy ul. Kruczej, kolejne na moście Poniatowskiego, na Dworcu Wschodnim, Dworcu Wileńskim, rondzie Starzyńskiego, przy schronisku i jadalni na ul. Żytniej, na Starówce przy ul. Kapitulnej. Osoby bezdomne mogą otrzymać gorącą herbatę, kawę oraz kanapki, bezpłatnie wykonać zdjęcie do dowodu osobistego, otrzymać pomoc w wypełnieniu wniosków urzędowych, naładować telefon komórkowy czy skorzystać z telefonu.

fot. www.facebook.com

OSZUSTWO NA WNUCZKA

fot. www.warszawa19115.pl

„Babcu, to nie Twój wnuczek... Bądź ostrożna” to kampania informacyjno-edukacyjna skierowana do seniorów. Nie maleje liczba oszustw dokonywanych metodą „na wnuczka” lub „na policjanta”. W 2020 r. Komenda Stołeczna Policji zanotowała w Warszawie 1927 zdarzeń, z czego blisko 96 razy oszustom udało się dokonać wyłudzenia na ponad 5 mln zł. Policja prosi o zgłaszanie prób wyłudzeń pieniędzy pod nr. tel. 112 lub pod specjalnym numerem Komendy Stołecznej Policji 22 60 33 222. Przede wszystkim rodziny i osoby znajome powinny przypominać seniorom, by nie dali się zmanipulować oszustom. Policja zwracała się też do parafii o pomoc w ostrzeganiu osób starszych.

■ **Odkryj Prawy Brzeg.** Spacerzy z przewodnikiem, piknik sąsiedzki i gry miejskie. Projekt „U nas – na prawym brzegu” ma zachęcić warszawiaków z prawego brzegu Wisły, aby poczuli się gospodarzami miejsca, w którym mieszkają, a także wspierać działania sąsiedzkie na terenie. Inicjatywa zakłada spacerzy z przewodnikiem, dzięki którym mieszkańcy Pragi lepiej poznają historię dzielnicy i ciekawe miejsca. W listopadzie odbędą się dwa takie spacerzy: 13 listopada po Kamionku i 27 listopada po Nowej Pradze. Udział jest bezpłatny, wystarczy zapisać się poprzez stronę internetową www.zwalcznude.pl/wydarzenia.

■ Strefy na Pradze i Mokotowie?

Władze Warszawy przygotowały projekt strefy płatnego parkowania na pl. Hallera i Szmulowiznie. Zachęcają mieszkańców do zapoznania się z proponowanymi rozwiązaniami za pomocą strony: www.konsultacje.um.warszawa.pl. Pierwsze spotkanie zaplanowano na 8 listopada w Pałacyku Konopackiego przy ul. Strzeleckiej 11/13 w godz. 18.00–20.00.

■ **Interwencje na cmentarzach.** Blisko 400 razy interweniowali strażnicy miejscy, którzy na przełomie października i listopada dbali o bezpieczeństwo osób odwiedzających cmentarze. Ponad 600 strażników miejskich przez ostatni październikowy weekend i pierwsze dni listopada patroloowało okolice warszawskich nekropolii. Jak ocenili, było spokojnie i bezpiecznie, nie odnotowano poważniejszych incydentów.

■ **Uwaga wściekliczna.** Na obszarze województwa mazowieckiego wciąż odnotowywane są nowe przypadki wściekliczny u zwierząt. – Apeluję do Państwa o zachowanie ostrożności w sytuacji spotkania dzikich zwierząt na swojej drodze. Pamiętajmy o tym, że lisy, jeże, nietoperze i inne mogą być zarażone wściekliczną. Nawet jeśli zobaczymy ranne zwierzę i chcemy mu pomóc, nie dotykajmy go, należy powiadomić odpowiednie służby. Pamiętajmy też, że szczenię przeciw wścieklicznie psów jest obowiązkowe, a kotów zalecane – powiedział Konstanty Radziwiłł, wojewoda mazowiecki.

■ **Koszmar wojny.** W Domu Spotkań z Historią przy ul. Karowej 20 odbył się wernisaż wystawy zdjęć Witolda Repetowicza „Koszmar wojny”, który przedstawia konflikt w Górskim Karabachu. Spotkanie rozpoczęło się modlitwą ku pamięci ofiar wojny, którą poprowadził duszpasterz Apostolskiego Kościoła Ormiańskiego w Polsce archimandryta ks. Taron Ghulikyan. Wystawę można zobaczyć w Galerii Bardzo Biała przy ul. Wspólnej 61 w Warszawie, od pon. do pt. w godz. 12.00–18.00.

Modlitwa za biskupów

Wpraskiej katedrze 3 listopada odprawiona została Msza święta w intencji zmarłych księży biskupów i pracowników instytucji diecezjalnych. Eucharystii przewodniczył bp Jacek Grzybowski w koncelebrze z bp. Romualdem Kamińskim oraz księżmi pracującymi w kurii warszawsko-praskiej.

Szczególnie polecano Bogu: abp. Henryka Hosera SAC, bp. Stanisława Kędziorek, bp. Zbigniewa Kraszewskiego, ks. Aleksandra Juszczyka, ks. Zdzisława Gniazdowskiego, ks. Zbigniewa Jakubickiego. Modlono się także za zmarłe siostry zakonne: s. Marię Andrzejak, s. Anzelmę Bęben, s. Laurettę Ko-

walkiewicz. Po Eucharystii zebrani zeszli do krypt katedry, aby pomodlić się przy grobie abp. Henryka Hosera.

Metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz 2 listopada przewodniczył procesji żałobnej do krypt archikatedry warszawskiej, gdzie modlono się przy grobach zmarłych arcybiskupów i biskupów warszawskich.

Rok abp. Felińskiego

zgromadzenia przybliżyły postać duchownego i poinformowały o planach na bieżący rok.

Zygmunt Szczęsny Feliński (1822–1895) przeszedł do historii jako arcybiskup metropolita warszawski, zesłaniec w głąb Rosji, duszpasterz ludu wiejskiego w Dźwiniacze i pisarz ascetyczny. – Mottem życia abp. Felińskiego jako człowieka, kapłana, a później arcybiskupa były słowa Zygmunta Krasińskiego „na ziemi być Polakiem to żyć święcie i szlachetnie”. Dzięki niemu Słowacki przed śmiercią pojednał się z Bogiem – powiedział historyk ks. dr Robert Ogrodnik.

W ramach obchodów roku jubileuszowego w nocy z 21 na 22 listopada br. na Jasnej Górze zaplanowane jest czuwanie dziękczynne, a w przyszłym roku spotkanie młodych poświęcone okresowi młodości świętego, organizowane przez Zgromadzenie Sióstr Fran-

ciszkanek Rodziny Maryi wraz z diecezją zielonogórsko-gorzowską. – Wotum naszej wdzięczności jest odbudowa kościoła Matki Bożej Anielskiej w Dźwiniacze na Ukrainie, który powstał z osobistych funduszy abp. Felińskiego. Zgodnie z naszymi planami ma on zostać przywrócony do działalności sakralnej 16 września 2022 r. – powiedziała s. Janina Kierstan.

Przy współpracy działającej w Warszawie Fundacji AVE powstaje oratorium „Mówiono o nim, że przegrał...”. Cykl spotkań przygotowywany jest także przez Muzeum Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, mieszczące się w skrzydle domu generalnego zgromadzenia przy ul. Żelaznej 97 w Warszawie. Osoby, które chciałyby zwiedzić muzeum, mogą umawiać się pod nr. tel. 538 190 800 lub adresem e-mail: muzeum.felinski@gmail.com.

Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi rozpoczęło świętowanie 200. rocznicy urodzin swojego założyciela abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego. Grób świętego znajduje się w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie. W czasie konferencji prasowej 4 listopada w Centrum Medialnym KAI w Warszawie siostry ze

Wydział Duszpasterstwa Młodzieży diecezji warszawsko-praskiej zaprasza na cykl warsztatów „Posynodalna Szkoła Lidera 2”. To zaproszenie dla osób od osiemnastego roku życia, które już pomagają, i tych, które chcą pomagać w duszpasterstwie młodzieży w swoich parafiach i na terenie diecezji.

Warsztaty rozpoczyna cykl czterech spotkań, które mają dać zarówno świadomość, jak i umiejętność skutecznego działania. – Bardzo często nasze pomysły są bowiem dobre, mamy wizję i chęć do działania, kiedy jednak przychodzi moment zrealizowania tych różnych inicjatyw, zaczynamy tracić energię i czujemy, że może lepiej będzie od-

Szkoła Lidera

puścić i zrezygnować. (...) Warto się temu przyjrzeć i zobaczyć, gdzie potrzebna jest zmiana. Naszą pracę będziemy także starali się przekierowywać na zaangażowanie w duszpasterstwo młodzieży. Bez zweryfikowania wspólnych przekonań nie zbudujemy strategii działania, która będzie służyć całej wspólnotie w poszczególnych regionach, a nawet parafiach – zachęcają do udziału organizatorzy.

Temat pierwszej części brzmi: „Podstawa to właściwe zasady i przekonania, czyli

jak nabrać nawyków, które kształtują, a nie niszczą?”. Tematyka kolejnych to: „Zmiany i rozwój zaczynaj od siebie, czyli o tym, jak osiągnąć zwycięstwo w umiejętności zarządzania sobą i dążeniu do obranego celu”, „Ruszać w świat, czyli naucz się słuchać i rozumieć, a potem dążyć do synergii”, „Twoja regeneracja, czyli dbaj o siebie i rozwijaj wiarę, nadzieję i miłość”.

Spotkania ruszają 27 listopada, będą odbywać się raz w miesiącu, w godz. 10–16, przy ul. Floriańskiej 3 w sali duszpasterstwa młodzieży. Liczba miejsc jest ograniczona do 40 uczestników. Zgłoszenia należy kierować na adres e-mail: sekretariat@sdm.waw.pl.

Muzeum za złotówkę

Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego bierze udział w projekcie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Kultura dostępna. Muzeum za złotówkę”.

W ramach programu do końca grudnia tego roku Muzeum zaprasza dzieci i młodzież do 26. roku życia z biletami za symboliczną złotówkę.

Przeprowadzonych zostanie też 30 nieodpłatnych lekcji muzealnych, przeznaczonych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, a także grup przedszkolnych. Autorskie, kreatywne zajęcia prowadzone są przez wykwalifikowanych muzealnych edukatorów. Tematyka lekcji dostosowana jest do wieku słuchaczy, a także – w przypadku osób niepełnosprawnych – możliwości odbiorców. Więcej informacji można znaleźć na stronach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Muzeum mieści się w pierścieniu okalającym świątynię Opatrzności Bożej, ul. Augusta Hlonda 1. Warto przypomnieć, że placówka dołączyła także do ogólnopolskiego programu Karta Dużej Rodziny.

PRAGA PAMIĘTA

W 227. rocznicę Rzezi Pragi bp Romuald Kamiński 4 listopada w katedrze św. Floriana sprawował Mszę świętą w intencji ofiar.

Jak zauważył w homilii ordynariusz warszawsko-praski, źródła tragedii, które dotykają ludzkość, są podobne i zaczynają się, gdy słabości wygrywają z dobrem całego społeczeństwa. – To, co szlachetne, zostało utracone, doprowadziło do rozbiorów Polski, bo zbyt wielu naszych braci i siostr zabiegało o własne interesy i własną pomyślność – nawiązał bp Kamiński do czasów

przedrozbiorowych. – Ci, którzy doprowadzają do małych czy wielkich tragedii, nie potrzebują nikogo słuchać: ani ludzi, ani Pana Boga. Stawiamy sobie pytania, ilu ludzi przez naszą ślepotę może cierpieć, ginąć, ponieważ uważamy, że wszystko rozumiemy, wiemy najlepiej i o wszystkim możemy sami zdecydować – dodał.

Po Eucharystii odbyła się modlitwa i złożenie kwiatów przy stalowym krzyżu upamiętniającym masakrę dokonaną przez Rosjan na mieszkańcach Pragi.

REKLAMA

"Wychowywać, ale jak?" - Ewa Pietrzak,
poniedziałek-piątek, godz. 11.30 i 18.30

"Wywiad z człowiekiem" - Paweł Kęska,
wtorek, godz. 21.45

Radio Warszawa 106,2 FM | www.radiowarszawa.com.pl

Forum charyzmatyczne – Neal Lozano i Małgorzata Wójcik

fot. arch. Małgorzaty Wójcik

Klucze do uzdrowienia

Modlitwa 5 kluczy to model posługi uwalniania ze schematów myślenia i kłamstw zaszczyconych przez złego ducha w sercu człowieka, pozwalający odkryć Boga jako dobrego Ojca.

Model 5 kluczy został opracowany i opisany przez Neala Lozano w książce pt. „Modlitwa uwolnienia”. Neal jest absolwentem Uniwersytetu Villanova, katolickiej uczelni, na której uzyskał tytuł magistra (ang. *Master of Religious Education*). Od 1975 r. należy do grona starszych koordynatorów wspólnoty House of God's Light w Filadelfii, której diakonia modlitwy wstawienniczej stanowi trzon Heart of the Father Ministries, służącej modlitwą uwolnienia według 5 kluczy. W 2017 r. Komisja Doktrynalna ICCRS w Watykanie wydała dokument poświęcony modlitwie uwolnienia. Z jego treści wynika, że modlitwa 5 kluczy jest pod każdym względem zgodna z wytycznymi zatwierdzonymi przez Kongregację Nauki Wiary.

Ta unikatowa w formie modlitwa odbywa się również w wybranych parafiach w całej Polsce, w tak zwanych Domach Miłosierdzia. Każda grupa ma przydzielonego księdza, który jest jej opiekunem duchowym.

Małgorzata Wójcik z Domu Miłosierdzia przy parafii św. Jana Chrzciciela w Józefowie-Michalinie wyjaśnia, że w pierwszym kluczu – wiara i nawrócenie – chodzi o zawierzenie i oddanie swojego życia Jezusowi. Jest to podjęcie lub ponowienie fundamentalnej decyzji o tym, kogo wybieram i komu chcę służyć, kto jest moim Zbawicielem i kto

ma do mnie prawo. Jest to też moment na przeproszenie Boga za swoje niewierności i zamykanie przed Nim serca. Drugi klucz to czas na wypowiedzenie słów przebaczenia tym, którzy wobec nas zawinili. W trzecim kluczu – wyrzeczenia się złych duchów – uświadamiamy sobie, w jakich obszarach życia pozwoliliśmy działać szatanowi. Jest to moment zerwania współpracy ze złym duchem, odebrania mu prawa do nękania nas, wycofania przyzwolenia na jego działanie, podszepty i zwodzenie. Czwarty klucz to stanięcie w autorycie Jezusa – na mocy chrztu każdy chrześcijanin został włączony w Jego śmierć i zmartwychwstanie, dzięki czemu nosimy na sobie znamie przynależności do Niego, która pozwala nam sprzeciwiać się działaniu nieprzyjaciela w Jego imię. Piąty klucz to błogosławieństwo Ojca – są to słowa, które umacniają w nas świadomość tego, kim jesteśmy, jaka jest nasza tożsamość jako dzieci Boga, i dają siłę do wytrwania w odzyskanej wolności.

Domownicy, czyli osoby posługujące modlitwą 5 kluczy, należą do różnych wspólnot, takich jak Ruch Światło-Życie, Domowy Kościół, Szkoła Nowej Ewangelizacji, Odnova w Duchu Świętym czy Chemin Neuf, i są po specjalnym kursie posługi modlitwą 5 kluczy.

Maria Kwiatkowska z Domu Miłosierdzia przy parafii św. Mateusza na warszawskiej Białoleśce opowiada, że najczęściej o modlitwę proszą osoby, które są nękanymi formami zniewolenia, nie potrafią sobie poradzić z nawracającym grzechem, zranionymi relacjami lub doświadczają przeszkód w rozwoju duchowym. Zanim pani Maria za-

częła posługiwać innym, sama przeszła modlitwę 5 kluczy. Dziś dzieli się swoim świadectwem. – We wspólnocie „Woda Życia” przy parafii św. Jakuba Apostoła na warszawskiej Ochocie poznałam mojego męża. Zbliżyła nas wspólna posługa modlitwą wstawienniczą. Bóg zapragnął zamieszkać w naszej rodzinie w szczególnie sposób. W 2008 r. urodził się nasz młodszy syn Oskar, chory na autyzm, diagnozę poznaliśmy w 2010 r. Na wiadomość o chorobie naszego syna zareagowałam rozpaczą, buntem i gniewem wobec Boga. Jednocześnie błagałam o cud uzdrowienia, który się nie zdarzył. Z miesiąca na miesiąc gasło w moim sercu Boże życie. Zaczęła się depresja... Myślałam, że we wspólnocie nie ma już dla nas miejsca. Chciałam w ogóle odejść z Kościoła. We wrześniu 2012 r. Oskar został wydany z przedszkola

Osoby z Domów Miłosierdzia – Mokotów i Józefów

fot. arch. Małgorzaty Wójcik

terapeutycznego. Straciłam nadzieję i marzyłam, żeby zdarzył się jakiś wypadek. Chciałam śmierci swojej i mojego syna... W październiku 2012 r. przystąpiłam do modlitwy uwolnienia w Domu Miłosierdzia w Józefowie. Nie spodziewałam się, że cokolwiek może się zmienić. Bóg na szczęście miał swoje plany, pełne pokoju i miłości! Tego dnia zostało zdemaskowane działanie diabła. Na nowo powierzyłam się Jezusowi. Bóg wyprowadził mnie z tęsknoty za śmiercią w nowe życie! Wyrzekłam się dzieł szatana, jego moc została złamana, oraz przyjąłam błogosławieństwo Boga. Kiedy wracałam z modlitwy 5 kluczy, jadąc samochodem, miałam przekonanie o tym, że w zasadzie wracam do tej samej rzeczywistości, do syna, który nadal jest chory. Ale jednocześnie wiedziałam, że moje myślenie zmieniło się o 180 stopni. Z radością przeżywałam fakt, że jestem mamą Oskara. Wszystkie lęki i depresja odeszły w jednym momencie, nie miałam już żadnych objawów. Jako osoba rozsądna postanowiłam jeszcze raz udać się do lekarza, żeby to potwierdził. Rozmawiał ze mną dwie godziny i wizytę podsumował krótkim stwierdzeniem: „depresji Pani nie ma!” – puentuje.

Patryk Lubryczyński

W diecezji warszawsko-praskiej Domy Miłosierdzia działają przy parafiach św. Jana Chrzciciela w Józefowie-Michalinie oraz św. Mateusza w Warszawie-Białoleśce, a w archidiecezji warszawskiej w parafii św. Andrzeja Boboli w Warszawie-Mokotowie i św. Tomasza na warszawskim Ursynowie. W całej Polsce istnieją obecnie 22 Domy, tworzące wspólnie Przymierze Domów Miłosierdzia „Serce Ojca”. I wciąż powstają nowe. Więcej na www.modlitwa5kluczy.pl lub www.dom.jezuici.pl.

Obraz „Ścięcie św. Pawła”, namalowany przez Willmanna, oglądać można w kościele św. Stanisława Kostki przy ul. Hozjusza 2. Znajduje się na bocznej ścianie prezbiterium, po lewej stronie ołtarza głównego.

Powstał w 1661 r. Tak jak inne dzieła został namalowany na zamówienie opata Arnolda Freibergera, jako część programu ikonologicznego do wystroju lubińskiej świątyni. W czasie drugiej wojny światowej, wraz z pozostałymi około czterdziestu dziełami, zo-

fol. Jerzy Buława

znajduje się w drewnianej barokowej ramie, złożonej, srebrzonej i marmoryzowanej, z kartuszem inskrypcyjnym SANCTUS PAULUS.

Św. Paweł został skazany na śmierć przez ścięcie – taki rodzaj śmierci przysługiwał mu jako obywatelowi rzymskiemu. Choć nie należy do grona dwunastu apostołów, bezpośrednich uczniów Jezusa, jest nazywany Apostołem Narodów ze względu na swą działalność wśród Żydów i pogan.

Czerwona szata, w którą spowite jest ciało świętego, symbolizuje męczeńską śmierć apostoła, ale może odnosić się także do jego apostołskiej funkcji. Śląski artysta ewidentnie zainspirował się opowiadaniem apokryficznym o św. Pawle, przedstawiając tryskające z korpusu świętego krew i mleko. Według legendy w momencie śmierci apostoła przez ścięcie jego głowa trzykrotnie podskoczyła i wytrysnęły trzy źródła, stąd nazwa miejsca Tre Fon-

Ścięcie św. Pawła

dr Dorota Lekka

stał wywieziony do Lubomierza. Po wojnie Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków podjęła decyzję o umieszczeniu dzieł w składnicy muzealnej w Szklarskiej Porębie, znajdującej się wówczas pod zarządem radzieckich władz wojskowych. Pod koniec 1945 r. około trzydziestu dzieł przewieziono do centralnej składnicy na zamku Paulinum w Jeleniej Górze. W wyniku porozumienia zawartego między Ministerstwem Kultury i Sztuki a warszawską kurią metropolitalną malowidła Willmanna przewieziono do Warszawy i przekazano jako stały depozyt do różnych kościołów. Trzy obrazy, w tym dwa z cyklu męczeństwa apostołów, „Męczeństwo św. Piotra” i „Ścięcie św. Pawła”, trafiły do kościoła św. Stanisława Kostki.

Dzieło ukazuje śmierć Apostoła Narodów. Duża uwaga poświęcona jest świadkom wydarzenia, których malarz umieścił po obu stronach wertykalnej kompozycji obrazu, wyznaczonej przez dominującą, frontalnie ukazaną postać na koniu. W lewej dolnej części kompozycji leży spowite w czerwoną szatę ciało apostoła. Z korpusu męczennika tryska krew i mleko. Odcięta głowa świętego leży u stóp jeźdźcy na białym koniu. Wyraz jego twarzy zdaje się wskazywać na przerażenie roz-

grywającą się sceną. Z lewej strony kompozycji stoi nad ciałem świętego jego kat, przepasany czerwoną draperią, z mieczem w ręku, zwrócony w kierunku jeźdźcy. Po prawej stronie obrazu znajduje się grupa ludzi i dwa konie. Na pierwszym planie widać lekko pochyloną mężczyznę w niebieskiej szacie, który z lękiem przygląda się świętemu. Za nim stoją kolejni mężczyźni – jeden zasłania twarz ugrową tkaniną, a drugi, w czerwonej szacie, ma wzniesione do góry ręce. Na twarzy kolejnego mężczyzny w hełmie i zbroi widać strach. Nad nim znajdują się głowy koni oraz przyglądający się scenie starzec o siwych włosach i brodzie, trzymający w ręku dzidę. Między grupą a białym koniem widnieje postać dziewczyny w zielonej sukni, z wzniesioną prawą ręką.

Z lewej strony kompozycji, pod ramieniem oprawcy z mieczem, można dostrzec małą postać, najprawdopodobniej opata Arnolda Freibergera, fundatora lubińskiego cyklu męczeństw, ubranego w ciemne szaty zakonne. W tle kompozycji widnieją ciemne chmury. W lewym dolnym rogu przy krawędzi widać herb opactwa i monogram Arnolda Freibergera A.A.L., datę powstania obrazu 1661 oraz sygnaturę M.W.fec., potwierdzającą własnoręczne wykonanie dzieła przez śląskiego artystę. Obraz

tane. Jakub de Voragine notuje, że gdy głowa Pawła spadła z ciała, usłyszano jeszcze trzy razy wypowiedziane po hebrajsku słowa „Jezus Chrystus”, a z rany Pawła trysnęła fala mleka aż na ubrania żołnierzy, później natomiast popłynęła krew (J. de Voragine, „Złota legenda”). Z dzieła Pseudo-Abdiasa można się dowiedzieć, że gdy żołnierze pojмали Pawła i wyprowadzili za miasto na miejsce kaźni, „(...) Paweł zwrócił się w kierunku wschodu, wznosił oczy i ręce ku niebu i bardzo długo się modlił. Po modlitwie zaś ucałował nogi tych, którzy mu towarzyszyli, pożegnał się, ukląkł i nachylił głowę do ścięcia. Po ucięciu głowy mieczem zamiast krwi popłynęło mleko tak, że prawa ręka żołnierza została zalana mlekiem. Widzieli to wszyscy otaczający i zdumieni oddawali cześć Bogu, że takiej chwały udzielił swojemu Apostołowi. A Lucyna, służebnica Pańska, wzięła ciało Apostoła, namaściła wonnościami i pochowała w swojej posiadłości przy Drodze Ostyjskiej w odległości dwóch mil od miasta”. Jakub de Voragine podaje imię uczennicy Pawła jako Plautilla, a Dionizy nazywa ją Lemobia. Być może kobieta z obrazu Willmanna to właśnie wspomiana kobieta, a grupa osób to zarówno bliscy, jak i oprawcy.

fot. FB/Muzeum Diecezjalne w Płocku

Papieska wystawa w Płocku

W Muzeum Diecezjalnym w Płocku można obejrzeć stałą wystawę poświęconą wizycie w tym mieście 30 lat temu papieża Jana Pawła II. Na wystawie prezentowane są fotografie dokumentujące przygotowania do odwiedzin oraz sam pobyt św. Jana Pawła II w Płocku, z uwzględnieniem najważniejszych punktów pielgrzymki. Część ekspozycji to pamiątki związane bezpośrednio z osobą św. Jana Pawła II, jak np. kielich podarowany dla katedry Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Płocku oraz szachy wykonane i przekazane papieżowi przez więźniów Zakładu Karnego w Płocku. Zwiedzający wystawę mogą obejrzeć też film dokumentujący pobyt Jana Pawła II w tym mieście.

Jak podkreśla Kuria Diecezjalna Płocka, część pamiątek przekazali mieszkańcy miasta, uczestnicy historycznej wizyty św. Jana Pawła II. Tytuł ekspozycji – „Uczył nas wolności. Jan Paweł II w Płocku” – nawiązuje do słów wypowiedzianych wówczas przez papieża Polaka: „Wolność jest trudna. Wolności trzeba się uczyć”.

Jak podkreśla Kuria Diecezjalna Płocka, część pamiątek przekazali mieszkańcy miasta, uczestnicy historycznej wizyty św. Jana Pawła II. Tytuł ekspozycji – „Uczył nas wolności. Jan Paweł II w Płocku” – nawiązuje do słów wypowiedzianych wówczas przez papieża Polaka: „Wolność jest trudna. Wolności trzeba się uczyć”.

fot. FB/Muzeum Diecezjalne w Płocku

Papież św. Jan Paweł II przebywał w Płocku od 7 do 8 czerwca 1991 r. podczas swej czwartej pielgrzymki do Polski. Spotkał się wówczas z więźniami płockiego zakładu karnego – było to jedyne takie spotkanie w Polsce. W płockiej katedrze Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny uczestniczył w nabożeństwie, podczas którego zamknął 42. synod tej diecezji./PAP/dg

Pożegnanie aktora

Zmarł Andrzej Zaorski, aktor, satyryk, twórca radiowy i telewizyjny. Był współtwórcą słuchowisk i wielu programów telewizyjnych. Miał 79 lat.

Urodził się 17 grudnia 1942 r. w Piaszkach, w oficjalnych dokumentach figurowała jednak data 7 stycznia 1943 r. Zaorski uznawał ją za błąd urzędnika. W 1964 r. ukończył studia w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie, a 31 stycznia 1965 r. debiutował w warszawskim Teatrze Współczesnym. Występował w Ateum, Narodowym, Powszechnym, Na Targówku i Teatrze Kwadrat, w kabaretach „U Lopka”, „Pod Egidą”, „Tu 60-tka” i „Kaczuch Show”.

W latach siedemdziesiątych uczestniczył w produkcjach cyklicznych programów telewizyjnych (m.in. Gallux

Show, Studio Gama) oraz radiowych (60 minut na godzinę). W 1991 r. otrzymał nagrodę Wiktora (dla osobowości telewizyjnej).

Występował w powieści radiowej „W Jezioranach”. W latach 1970–1971 wraz z bratem Januszem opracowywał radiowy Kabarecik Reklamowy. Współtworzył także scenariusz do jego debiutanckiego filmu „Na dobranoc” z 1970 r. W latach 1991–1993 współtworzył telewizyjny cykl „Polskie zoo”, jeden z najsłynniejszych programów w dziejach polskiej telewizji.

W 2004 r. przebył udar mózgu, co spowodowało paraliż i znaczne ograniczenie zdolności wystawiania się. Swoje przeżycia opisał w opublikowanej w 2006 r. powieści „Ręka, noga, mózg na ścianie”.

fot. Wikipedia

W 2012 r. „za wybitne zasługi w pracy artystycznej i twórczej, za działalność na rzecz przemian demokratycznych w Polsce” został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski./PAP/dg

tot. materiały dystrybutora

na wojnę, traktując ją jako misję nawracania mieszkańców na tzw. tolerancję i godzenia praktykowania wiary z pełną akceptacją homoseksualizmu. Wręcz zaczyna lansować jakąś odmianę własnej synkretycznej religii. W projekt drogi krzyżowej po samobójczej śmierci koleżanki usiłuje wciągnąć miejscowego księdza, rodziców i sąsiadów. Z pomocą przychodzi mu kurator z warszawskiej galerii, wystawiający jego prowokacyjną instalację. Dochodzi więc w końcu do konfrontacji poglądów wszystkich zainteresowanych stron, a wieś zostaje paskudnie obsmarowana przez warszawskie media. Daniel zostaje zaś przy swoich poglądach.

Film zrealizowany został w poetyce gatunku kina kameralnego z życia polskiej prowincji, mającego długą tradycję w naszej kinematografii. Wykreowaniu takiego stylu

Strachy na polskiej wsi Mirosław Winiarczyk

Z przykrością piszę o filmie nagrodzonym Grand Prix na ostatnim festiwalu w Gdyni. Ponownie zmuszony jestem skrytykować polski utwór, lansowany przez największe media polskie i zagraniczne. Trudno się temu dziwić, bo film „Wszystkie nasze strachy” idealnie wpisuje się w dominującą dziś w polityce, kulturze, edukacji i mediach historyczne popieranie homoseksualizmu i ideologii tzw. genderyzmu. Wszystkie odcienie postkomunistycznej i liberalnej lewicy, wspólnie z zielonymi oraz resztkami politycznego centrum, uczyniły z tej doktryny niemal główny oręż politycznej walki. W filmach i serialach zaczęli się więc nagle pojawiać pozytywnie ukazywani geje, lesbijki i tzw. osoby transpłciowe, przeciwstawiane odrażającej homofobicznej reszcie społeczeństwa.

Autorzy „Wszystkich naszych strachów” poszli jeszcze dalej w propagandowym lansowaniu homoseksualizmu. Wplątali bowiem w akcję utworu społeczność katolicką z mazowieckiej wsi. Mieszka tam młody Daniel, artysta amator, prowadzący prywatny warsztat. Bohater jest wierzącym katolikiem, który pragnie pogodzić wiarę z praktykowaniem homoseksualizmu. Do pewnego momentu szanowany przez sąsiadów młodzieniec nagle rozpoczyna prywat-

tot. materiały dystrybutora

niały tu służyć nastrojowe i poetyckie zdjęcia, skontrastowane z opisywanym dramatem. Wieśniacy na ekranie jeżdżą przeważnie furmankami, jak kilkadziesiąt lat temu. Bohater filmu ma swój odpowiednik w rzeczywistości, autorzy opisali bowiem przeżycia prowincjonalnego homoseksualnego artysty Daniela Rycharskiego, który pojawił się na uroczystej premierze w towarzystwie tłumu celebrytów na czele z Agnieszką Holland. Okazało się więc, że rzekomo prześladowany artysta ma się doskonale i wspólnie z filmowcami będzie teraz nawracał potencjalnych widzów.

Wszystkie nasze strachy; Polska 2021; reżyseria: Łukasz Rotunda, Łukasz Gutt; aktorzy: Dawid Ogrodnik, Andrzej Chyra, Maria Maj, Jacek Poniedziałek, Jowita Budnik i inni; dystrybucja: Kino Świat

Darmowy listopad

tot. materiały dystrybutora

Osiem dawnych rezydencji królewskich z Warszawy, Krakowa, Malborka, Sandomierza, Wieliczki i Poznania bierze udział w akcji „Darmowy listopad w Rezydencjach Królewskich”.

Akcja ma na celu zwiększenie dostępności polskich zbiorów muzealnych oraz promocję rezydencji polskich monarchów. Jest jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W jej ramach chętni – dzieci, młodzież i dorośli – mogą skorzystać z bezpłatnego zwiedzania wystaw stałych i czasowych, a także wziąć udział w specjalnych wydarzeniach – spotkaniach, wykładach, konferencjach i warsztatach. Ponadto dzieci i młodzież oraz grupy szkolne będą mogły skorzystać z darmowych lekcji muzealnych oraz prezentacji online.

Wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego Piotr Gliński przypomniał, że przedsięwzięcie jest organizowane już po raz dziesiąty. – To jest bardzo ważne wydarzenie z uwagi na jego rangę promocyjną, edukacyjną, poznawczą. Chcemy, żeby polska kultura była dostępna w jak najszerszym zakresie dla każdego. Możliwość darmowego korzystania z kontaktu ze zbiorami najważniejszych polskich muzeów, rezydencji królewskich, jest rzeczą pierwsoplanową – wskazał. Szef MKiDN poinformował, że w tym roku wkład resortu w akcję „to 2 mln 600 tys. zł, o 1 mln zł więcej niż przed czasem pandemicznym, kiedy to w 2019 r. 40 mln Polaków odwiedziło polskie muzea”. **dg**

KONKURS

Kolejny tom z serii „Katolicki komentarz do Pisma Świętego” (W drodze) pomaga zrozumieć tekst Dziejów Apostolskich „w tym samym Duchu, w którym został napisany”. O ile Ewangelia traktowała o tym, „co Jezus zaczął czynić i nauczać”, o tyle Dzieje Apostolskie mówią o tym, co czyni On nadal za pośrednictwem swych uczniów. Narracja Dziejów Apostolskich urywa się w momencie uwięzienia św. Pawła – tak jakby to współcześni chrześcijanie, zainspirowani jego słowami i czynami, mieli kontynuować misję jego, uczniów Chrystusa i Jego samego.

Wśród czytelników, którzy 15 listopada między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Którego dnia katolickiego kalendarza liturgicznego obchodzone jest święto pierwszego z siedmiu diakonów pomagających apostołom?** – rozlosujemy 3 egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 45: „(...) dobro odpowiednie dla ciała (...) nie tylko nie jest doskonałym dobrem człowieka, lecz jest najmniejszym w porównaniu z dobrami duchowymi” – pisze św. Tomasz z Akwinu w 9 tomie „Sumy teologicznej”. Zwycięzcom gratulujemy!

W muzyce starają się być przede wszystkim sobą, niezależnie od panującej mody. – To, co najpiękniejsze, chcemy poświęcić Panu Bogu – podkreśla Urszula Bednarczyk, liderka zespołu BeU.

fol. Szymon Chalimoniuk

Zawsze szukamy nadziei

Agnieszka M. Domańska

Dzisiejszy kształt zespołu BeU to efekt wieloletnich poszukiwań artystycznych. Członkowie grupy sami o sobie mówią, że u podstaw ich muzyki jest myśl, że własne powołanie i samego siebie można znaleźć jedynie w Bogu. Dlatego ich wizytówką stała się muzyka współczesna, ale inspirowana wiarą. – Powołanie możemy realizować na różne sposoby, ale Pan Bóg przygotowuje dla nas zawsze taki plan, który oznacza spełnienie i radość z tego, kim jesteśmy. Jako muzycy próbowaliśmy różnych ścieżek artystycznych, mimo to formuła zespołu BeU okazała się dla nas najpełniejsza. Zdecydowaliśmy się, że będziemy grali taką muzykę, jaką rzeczywiście chcemy, i z takim przekazem, na jakim nam najbardziej zależy – wyjaśnia Urszula Bednarczyk.

Choć nazwa zespołu brzmi niejednoznacznie i można ulec pokusie, by odczytywać ją w języku angielskim, członkowie BeU wyjaśniają, że na ich nazwę składają się inicjały liderki grupy. Dodają jednak, że wersja anglojęzyczna także miałaby swój wydźwięk: wezwanie do bycia sobą, ale też do poszukiwania powołania będącego drogą, o której kierunku decydujemy codziennie od nowa.

Grupa zagościła już na najważniejszych polskich festiwalach muzyki chrześcijańskiej: Festiwalu Chrześcijańskie Granie w Warszawie, Hosanna Festiwalu w Siedlcach i Festiwalu Muzyki Pozytywnej T3 w Jarcinie. Jednak najważniejsza dla BeU, jak do tej pory, okazała się tegoroczna 7. edycja Międzynarodowego Konkursu „Non Stop CCM”, gdzie zespół otrzymał tytuł Muzycznego Odkrycia Roku 2021.

Z SZUFLADY PRZED MIKROFON

Na co dzień grają w niewielkim składzie, prócz wokalistki i basistki Urszuli Bednar-

czyk, która jednocześnie pisze teksty, grupę tworzą perkusista Przemysław Pawlas i gitarzysta Jarosław Maksim, a na koncertach głosem wspierają ich również Anna Furtak-Filip, Marta Oniś i Karolina Sierocińska. Jak opisują członkowie zespołu, wszystko zaczęło się od... szuflady, do której przez kilka lat trafiały teksty Urszuli Bednarczyk.

Zespół BeU nie podąża za modą, jeśli chodzi o brzmienie. Liczy się przede wszystkim autentyczność.

Sama wokalistka zapytana o pierwsze kroki na muzycznej drodze śmieje się, że to już dawne czasy, ale stawiała je w Domu Kultury w Lubartowie. – Gdy miałam dziesięć lat, zostałam zapisana na zajęcia artystyczne, ale na zajęcia wokalne trafiłam dopiero

ro w liceum. Muszę przyznać, że dla mnie to był bardzo ważny czas, a jednocześnie podróż muzyczna: od muzyki rozrywkowej, przez poezję śpiewaną – wówczas bardzo mocno promowano ten gatunek wśród młodzieży – aż po muzykę klasyczną. Te poszukiwania doprowadziły do powstania zespołu kameralnego muzyki dawnej Schola Cantorum Lubartoviensis, gdzie wraz z koleżankami poznawałyśmy muzykę dawną,

korzystając z techniki klasycznej. To była podróż w zupełnie nieznane mi rejony jeśli chodzi o stylistykę, brzmienie i możliwości ludzkiego głosu, ale też spotkanie z niezwykle wartościową tradycją, również Kościoła – wspomina Urszula Bednarczyk.

Później na horyzoncie pojawiały się kolejne przedsięwzięcia, m.in. związane z organizacją Koncertu Chwały w Lubartowie.

– W międzyczasie poznałam Przemysława Pawlasa, naszego obecnego perkusistę. Graliśmy w miejscowym zespole rockowym, w niezależnym środowisku. Mieliśmy szeroko zakrojone plany, które później życie zweryfikowało, jak to w młodości bywa, ale nie zakończyliśmy naszej zna-

jomości – opowiada wokalistka. Po kilku latach od zamknięcia grupy rockowej powstał pomysł, żeby ponownie rozpocząć pracę nad repertuarem. – Dzięki temu tworzymy zespół BeU, który funkcjonuje od 2013 r. – dodaje.

Liderka grupy z przekonaniem mówi, że to Pan Bóg miał duży wkład w to, że piosenki ujrzały światło dzienne. Dzięki Niemu muzycy zawiązali zespół na poważnie. Nie zabrakło też odwagi, by zaangażować wszystkie siły, stworzyć dla publiczności naprawdę poważną propozycję i pójść z nią krok dalej, uczestnicząc w konkursach i festiwalach. – Jak to się stało, by utwory trafiły z szuflady do komputera i przed mikrofon? Po przejściu poważnego życiowego kryzysu podjęłam decyzję, że chcę koncentrować się na tym, co dla mnie najważniejsze – relacji z Panem Bogiem, o której mogę opowiadać słowem i muzyką – mówi Urszula Bednarczyk.

ZAINSPIROWANI MIŁOSIERDZIEM

Pierwsze utwory powstały z myślą o bardzo konkretnych osobach, które przeżywały trudne momenty na swojej drodze życia. Była to droga, by okazać wsparcie i pokazać, że mimo wszystko Bóg może być obecny w życiu każdej z nich, choć czasem trudno wyrazić to zupełnie wprost. Jak opisuje liderka zespołu, później przyszła refleksja, że przecież wiele osób przeżywa podobne problemy, sytuacje, wydarzenia i to, co mamy w sercu, tak naprawdę często się powtarza.

Na koncie muzyków są dwie płyty. Tytuł pierwszej z nich, „Ja Jestem”, nawiązuje do Bożego imienia. Z kolei druga płyta, zatytułowana „Jezu, ja”, to spotkanie człowieka z Bogiem-człowiekiem, który rozumie ludzkie słabości i wziął je na siebie na krzyżu. Utwory opowiadają też o tym,

jak być w relacji z Panem Bogiem, która ma przecież różne odcienie. Nieprzypadkowo na okładce drugiego krążka możemy zobaczyć fragment obrazu Pana Jezusa Miłosiernego. Jak wspomina wokalistka, ten motyw nieustannie powracał w trakcie poszukiwania tytułu płyty i prac nad projektem okładki. – Razem z autorką projektu okładki Joanną Czystych zastanawialiśmy się nad tytułem.

W pewnym momencie padło pytanie, czy może w piosenkach przewija się jakaś fraza. I rzeczywiście! Najczęściej powtarzającą się we wszystkich piosenkach fraza brzmi: „Panie Jezu, ufam Tobie” – wyjaśnia liderka grupy.

Ponagleniem, by konieczne nagrać drugą płytę, była... pandemia koronawirusa. Choć w praktyce okazało się to nie lada wyzwaniem, bo praca zawodowa w warunkach zdalnych pochłaniała wiele czasu. Tymczasem uniemożliwienie kontaktu z publicznością było dla muzyków trudnym doświadczeniem, z którym właściwie cały czas się zmagają. Jak podkreślają, z niecierpliwością czekają na moment, gdy będą mogli zaśpiewać na żywo na scenie. – Większe imprezy już się odbywają, ale te mniejsze, w których zazwyczaj bierzemy udział, ostatnio były odwoływane. Czekamy, co będzie, bo choć chcielibyśmy zaprezentować już kolejne materiały, na dobrą sprawę nie mieliśmy zbyt wiele możliwości, by nacieszyć się drugą płytą – zaznacza wokalistka.

WŁASNĄ DROGĄ

Od strony muzycznej utwory BeU mają dużą rozpiętość stylistyczną. To pewna wypadkowa upodobań tworzących grupę muzyków, a szczególnie upodobań do gatunków „czarnej muzyki”: funka, disco, RnB, soulu, gospel, ale też rocka i popu. Pierwsza płyta zespołu kierowała się w stronę rocka, natomiast w drugiej częściej odnajdziemy elektroniczne brzmienie. Choć pojawiają się pierwsze inspiracje, wokalistka nie zdradza na razie, jaki muzyczny kierunek zespół obierze przy realizacji trzeciej płyty. Wszystko zaczyna się od poszukiwania motywów do nowego utworu w zaciszu domowej pracowni, gdy pod ręką jest klawiatura, pianino i gitara basowa, ale – jak sama przekonuje – nie potrafi tworzyć programowo, w ramach jednej stylistyki. Na muzykę stara się patrzeć wielopoziomowo, by móc odkrywać jej kolejne warstwy: od atrakcyjnej linii melodycznej, np. w postaci porywającego refrenu, przez warstwę aranżacyjną – chórki i harmonię, aż po typową warstwę rytmiczną, która dynamizuje utwór.

Jak przyznaje Urszula Bednarczyk, zespół BeU nie podąża za modą, jeśli chodzi o brzmienie. Liczy się przede wszystkim autentyczność, której na scenie muzycznej coraz częściej brakuje.

– W ostatnim czasie byłam na jednym z koncertów artysty młodego pokolenia. To był ciekawy koncert z kilku względów. Jednak dało się zauważyć, że pod bardzo precyzyjnie przygotowaną reżyserią, przypominającą bardziej spektakl teatralny niż koncert muzyczny, kryła się nie aż tak bogata warstwa muzyczna, a jednocześnie momentami przebiegały się bardzo osobiste wyznania. Dla mnie to było ciekawe doświadczenie, bo dostrzegałam, że młodzi ludzie dziś potrzebują schować się za

foto: Michał Jędrzejewski

tysięcem rekwizytów, by zakomunikować coś, co jest dla nich istotne. Może dzisiaj mamy problem z ekspresją i musimy się schować za tym, co jest sztuczne, zakryte makijażem? – zastanawia się wokalistka.

Zapytana o utwór najbliższy sercu, wokalistka wymienia kilka tytułów, m.in. „Brama owiec” czy „Nic niemożliwego”, ale również piosenkę „Okno”, inspirowaną wierszem ks. Jana Twardowskiego, kierującą w stronę nadziei, którą może obdarzyć jedynie Pan Bóg. Słowa piosenki są też dobrym podsumowaniem twórczości zespołu, który stara się przede wszystkim zawsze szukać nadziei i dawać ją.

Kazimierz Dadak

Szef Światowego Forum
Gospodarczego dr Klaus
Schwab obwieścił bieżący
rok „rokiem resetu”.

Postuluje on dokonanie
radykałnych zmian
w światowej gospodarce, jej
zupełne przeprofilowanie.

Całe rzesze polityków i ekonomistów przyklaskują temu pomysłowi. Zarówno właśnie zakończone spotkanie Grupy G20, jak i toczące się w Glasgow obrady na temat zmian klimatu są postrzegane jako inicjatywy zmierzające w kierunku dokonania tej rewolucji.

Standardowa teoria ekonomiczna głosi, że gospodarka oparta na prywatnej własności i kierująca się prawami rynkowymi na ogół dobrze służy ludzkości. Owszem, ingerencje państwa w niektórych sprawach są konieczne, ale ich zakres winien być ograniczony. Zatem ekonomista hołdujący tym poglądom musi zadać pytanie: dlaczego nagle konieczne są odgórne, przeprowadzane na niespotykaną skalę ingerencje?

Dr Schwab ma odpowiedź na to dręczące pytanie: COVID-19 i zachodzące zmiany klimatu wymagają podjęcia tych bezprecedensowych przemian. Według niego pandemia wywraca do góry nogami cały dotychczasowy porządek gospodarczy i świat nie będzie w stanie powrócić do poprzedniego stanu rzeczy.

Bezsprzecznie, jest rzeczą smutną, że na skutek COVID-19 zmarło już kilka milionów ludzi, ale wstrząs wywołany tą pandemią nie umywa się na przykład do wstrząsu, jakim była epidemia hiszpanki, a mimo to wiek temu ludzkość wróciła do „normy”.

NOWY CZŁOWIEK?

W ramach „resetu” dr Schwab obiecuje niezwykle perspektywę. Jego zdaniem w wyniku nowych technologii będzie możliwe „ulepszenie człowieka”. Modyfikacje genetyczne i chipy w mózgu mają otworzyć przed ludzkością niemal nieograniczone możliwości rozwoju, a także odwrócić proces starze-

nia się. Można rzec, że w ramach „resetu” człowiek staje się równy Bogu – jeśli nie staje się Bogiem. Dla chrześcijanina nie jest to nic nowego, bo od swego zarania ludzkość marzyła o posiadaniu takich możliwości. Jest to treściwie opisane w trzecim rozdziale Księgi Rodzaju.

Zostawmy ekspertom ze stosownych dziedzin ocenę tego, czy przełamanie barier, przed którymi stoi nasz organizm, jest możliwe do osiągnięcia. Nam pozostaje jedynie spostrzeżenie, że skoro medycyna oferuje tak oszałamiające perspektywy, to dlaczego pandemia miałaby stanowić jakiś punkt zwrotny? Jeśli możliwości człowieka są praktycznie nieograniczone, to przecież w zasięgu ręki

chin ze stanu Zachodnia Wirginia, w którym to stanie wydobywa się wielkie ilości węgla kamiennego. Senator Manchin nie jest skłonny dopełnić politycznego seppuku i stanowczo sprzeciwił się zakusom Białego Domu.

BIDEN Z PUSTYMI RĘKAMI

Przed wylotem do Rzymu na spotkanie przywódców G20 i potem do Glasgow na spotkanie COP26 prezydent Joe Biden i przywódca partii demokratycznej obwieścili osiągnięcie „ramowego porozumienia” dotyczącego programu *Build Back Better*. Z pierwotnie proponowanych 3,5 biliona zrobiło się 1,75 biliona i z 2 bilionów, które miały być wydane na cele związane z walką ze zmia-

Zwodnicza utopia

muszą być szczepionki i środki uodparniające oraz leczące COVID-19. Zatem, dlaczego ludzkość nie miałaby wrócić do rzekomo nieuchronnie utraconej „normalności”?

ZAPOBIEC ZMIANIE KLIMATU!

Poza COVID-19 drugim naczelnym wątkiem proponowanej rewolucji w gospodarce i polityce jest walka ze zmianami klimatu. Czytając nagłówki gazet, można odnieść wrażenie, że bez odważnych kroków w zakresie ograniczenia emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych czeka nas katastrofa.

Wszyscy zwolennicy tej hipotezy z entuzjazmem powitali przegraną Donalda Trumpa, który publicznie powątpiewał w to, że ludzka działalność leży u źródeł zmian klimatu. Po objęciu rządów Joe Biden nie zawiódł pokładanych w nim nadziei i na mocy jednej z pierwszych decyzji ponownie włączył USA do tak zwanego Porozumienia Paryskiego. Także zgodnie z postulatami „wielkiego resetu” administracja Bidena ogłosiła program wielkich wydatków na infrastrukturę w wysokości 3,5 biliona dolarów w ciągu 10 lat (program *Build Back Better*). Lwia część tych wydatków miała być spożytkowana właśnie na zastąpienie tradycyjnych źródeł pozyskiwania energii elektrycznej „zielonymi” technologiami.

To śmiałe przedsięwzięcie nie znalazło jednak wystarczającego poparcia w amerykańskim Kongresie, szczególnie w Senacie, w którym podział mandatów pomiędzy republikanów i demokratów wynosi pół na pół. Biorąc pod uwagę, że żaden republikański senator nie popiera rewolucji spod znaku „wielkiego resetu”, dla administracji Bidena konieczne stało się utrzymanie poparcia wszystkich demokratycznych senatorów. Kluczową postacią okazał się senator Joe Man-

chin ze stanu Zachodnia Wirginia, w którym to stanie wydobywa się wielkie ilości węgla kamiennego. Senator Manchin nie jest skłonny dopełnić politycznego seppuku i stanowczo sprzeciwił się zakusom Białego Domu.

Zatem, jak zwykle, wielcy tego świata będą dużo mówić, natomiast z ich strony nie należy oczekiwać podejmowania konkretnych kroków. To zadanie zapewne spadnie na barki mniejszych i słabszych, bo na nich będzie wywierany ogromny nacisk, co w Unii Europejskiej widać gołym okiem.

Presja przybiera różne formy. Na przykład skądinąd znakomity tygodnik „The Economist” piętnuje premiera Indii Narendrę Modiego za opór w zakresie zmniejszania emisji dwutlenku węgla i wezwania pod adresem krajów bogatych, które przez ostatnie półtora wieku budowały swój dobrobyt, spalając ogromne ilości węgla, ropy i gazu, do przejścia na swoje barki kosztów związanych z walką ze zmianami klimatu. Trudno mu nie przyznać racji, bo nawet prezydent USA udał się do Glasgow z pustymi rękami.

Dwanaście lat temu bogate kraje przyrzekły, że począwszy od 2020 r. będą przekazywać uboższym krajom 100 miliardów dolarów rocznie na walkę ze zmianami klimatu, ale jak na razie sprawa pozostała w sferze obietnic. Jeśli brakuje marchewki, to „The Economist” sięga po kij i straszy azjatyckie kraje kataklizmami – susze, powodzie, huragany – które niechybnie na nie spadną, jeśli najbardziej zainteresowani nie zaczną zmniejszać emisji dwutlenku węgla.

SEMANTYCZNA ZMIANA?

Nie tak dawno mówiło się głównie o powszechnym ociepleniu, teraz hasłem jest wal-

Joe Biden w czasie szczytu COP26 w Glasgow

foto: PAP/EPA/Robert Perry

ka ze zmianami klimatu. Zmiana dość subtelna, aczkolwiek wiele mówiąca, ponieważ zmiana klimatu równie dobrze może oznaczać ocieplenie, jak ochłodzenie.

Nie jest żadną tajemnicą, że klimat zmienia się często. Epoka lodowcowa panowała przez około 100 tys. lat (12–115 tys. lat temu). Zatem od około 12 tys. lat żyjemy w epoce międzylodowcowej (interglacja), zwanej holocenem, ale naukowcy sądzą, że w przyszłości nastąpi kolejne wielkie oziębienie i powstaną lądolody.

Holocen cechuje się względną łagodnością i stabilnością klimatu, co nie znaczy, że temperatura jest stała, na przykład w okresie atlantyckim (5–8 tys. lat temu) średnia temperatura na Ziemi była wyższa niż obecnie. W owych czasach o żadnej antropogenicznej przyczynie ocieplenia mowy być nie mogło. Niemniej dziś przyjmuje się, że winę za rosnącą temperaturę na Ziemi ponosi wyłącznie człowiek.

Wypada podkreślić, że w walce ze zmianami klimatu chodzi o obniżenie emisji gazów cieplarnianych, szczególnie dwutlenku węgla. Tej sprawy nie należy mylić z walką z zanieczyszczeniem powietrza, bo dwutlenek węgla jest gazem bezbarwnym i bezwonny, podobnie metan. Obrońców klimatu nie obchodzi sprawa zapylenia, kluczowa na przykład dla Górnego Śląska, czy też smog, tak uciążliwy dla wielu miast i miasteczek w Polsce.

PIERWSZE SKUTKI „RESETU”

Książka dr. Schwaba ukazała się ponad rok temu, niemniej zmagania na froncie klimatycznym trwają już od dłuższego czasu. Dziś skutki tych zmagani dotyczą setki mi-

lionów osób – w postaci lawinowo rosnących rachunków za prąd elektryczny i gaz ziemny. Na skutek presji dr. Schwaba i jego sojuszników wiele koncernów paliwowych zaprzestało poszukiwań ropy i gazu. Wziąwszy pod uwagę, że tak duży kraj jak Niemcy postanowił zamknąć elektrownie atomowe i kopalnie węgla kamiennego (ale już nie węgla brunatnego, którego mają pod dostatkiem), staje się oczywiste, że w okresie, gdy nagle spada produkcja energii ze źródeł odnawialnych, bo wiatr słabiej wieje, ceny alternatywnego źródła – gazu ziemnego – muszą skoczyć w górę.

W ramach „wielkiego resetu” postuluje się zastąpienie spalania węglowodorów przez odnawialne źródła energii (OZE). Obecnie w USA tylko jedna piąta całkowitej produkcji energii elektrycznej pochodzi z OZE. Zatem przestawienie w krótkim czasie całej energetyki na OZE to monumentalne przedsięwzięcie.

Trzeba pamiętać, że energia elektryczna stanowi tylko część całkowitego zapotrzebowania na energię. Na przykład w USA energia elektryczna zaspokaja zaledwie ok. 35 proc. całkowitego zapotrzebowania na energię. Żeby zastąpić transport samochodowy napędzany paliwem ropopochodnym samochodami o napędzie elektrycznym, w Stanach Zjednoczonych trzeba by podwoić produkcję energii elektrycznej. Te dwa fakty winny nam uzmysłować, przed jak ogromnym wyzwaniem stanąby tak potężny kraj jak USA, gdyby poważnie potraktować postulaty dr. Schwaba i wyniki szczytów klimatycznych.

Ale realia „wielkiego resetu” to nie jest sprawa, która mogłaby stać na przeszko-

dzie promowaniu walki ze zmianami klimatu. Wielkie kraje, takie jak na przykład Chińska Republika Ludowa i Indie, gdzie nadal inwestuje się ogromne środki w energię opartą na węglu, mogą sobie pozwolić na to, by puścić krytykę dr. Schwaba i jego akolitów mimo uszu. To samo dotyczy Rosji, Brazylii i RPA. Co innego mniejsze państwa, szczególnie członkowie UE, gdzie jego idee traktuje się z wielką uwagą. Dla jednych to jest nowe „objawienie”, dla innych – złoty interes.

Jak mawiał śp. ks. Pawlukiewicz, „jeśli ktoś przestał wierzyć w Boga, to nie znaczy, że w nic już nie wierzy. To znaczy, że zaczął wierzyć w byle co” – nawet w „proroctwa” głoszone przez nastolatkę ze Szwecji.

OZE są cenowo niekonkurencyjne, więc firmy oferujące „zielone” technologie są zdolne funkcjonować tylko dzięki subsydiom, czyli na koszt podatnika. Walka ze zmianami klimatu oznacza zastąpienie wypróbowanych technologii nowymi. Kraje słabiej rozwinięte albo już używają starych technologii, albo bez trudu mogą je sobie przyswoić, natomiast nowym nie. Stare technologie nie wymagają płacenia słonych opłat za patenty krajom zamożnym, a nowe owszem.

Przywódcy świata zebrani w Glasgow będą zachwalać „wielki reset”; jedni dlatego, że to leży w interesie ich koncernów, inni dlatego, że wobec ogromnej presji mediów głównego nurtu potencjalne koszty są ogromne. Na szczęście, mimo wcześniejszych obietnic, papież Franciszek jednak do Szkocji się nie wybrał.

Autor jest profesorem ekonomii, wykłada w Hollins University w stanie Wirginia w USA

Pasterz musi pachnieć owcami – przekonuje papież Franciszek. Takich kapłanów można znaleźć wśród nas.

Ich koleje losu, różnorodne przecieże, ujawniają takie cechy kapłaństwa, które innych mogą inspirować. Nie są oni ideałami, bo przecieże nie o to chodzi w chrześcijaństwie. Raczej należy widzieć w nich świadków, ukazujących bowiem swoim życiem głębokie przywiązanie do Jezusa i Kościoła. Kapłaństwo ich nie męczy. Widzą w nim sens i re-

być móc adorować Najświętszy Sakrament. Raz w tygodniu przeżywa dzień pustyni. Trwa wtedy w ciszy, skupieniu. W domowej kaplicy odprawia Mszę świętą. Adoracja i słowo Boże stanowią centrum jego życia, są źródłem wszelkich aktywności duszpasterskich. Modlitwa otwiera go na ludzi, daje siłę, by regularnie prowadzić

Obrazy kapłaństwa

ks. Przemysław Artemiuk

tol. xhz

Kapłaństwo nie ma dzisiaj dobrej prasy. Nieustannie docierają do nas smutne i nierzadko bulwersujące informacje dotyczące życia duchownych. Słuchając tych hiobowych wieści, można odnieść wrażenie, że prawdziwych księży, takich z powołania, już dzisiaj nie ma. Nic bardziej mylnego. Wystarczy dobrze się rozejrzeć, by odnaleźć gorliwych i pobożnych duchownych, którzy kochają swoje kapłaństwo i dzielą się nim z innymi. Dobrze jest wydobyć ich historie, pokazać je światu. Potrzeba nam dzisiaj obrazów, które tchną nadzieję.

Księży, o których piszę, znam od lat. Śledzę ich historie życia, uczę się od nich.

alizację zamysłu Boga, dlatego gorliwie służą innym. Łączy ich głęboka wiara i służba.

LESZEK — ZAPATRZONY W JEZUSA

Kiedyś był ojcem duchownym w jednym z seminariów. Klerycy za nim przepadali. Umiał słuchać, wczuć się w ich sytuację, towarzyszyć na drodze powołania. Kiedy dostał nominację proboszczowską, zastanawiałem się, jak przeniesie te bogate seminaryjne doświadczenia na grunt parafialny. Czy zajął się jako proboszcz? Jak rozłożył duszpasterskie akcenty? Wszystko postawił na Jezusa. Robiąc po objęciu parafii remont plebanii, przygotował w niej kaplicę,

w małej parafii wspólnoty modlitewne. A poza tym wyzwala z lęku – i to nie tylko przed remontami i materialną stroną posługi proboszczowskiej.

MAREK — CZUJĄCY LUDZI BUDOWNICZY

Spotkałem go przed laty. Jako wikariusz był bardzo zaangażowanym duszpasterzem młodzieży, spędzał z nią niemal każdą wolną chwilę. Regularnie organizował rozmaite wypadki. Kiedy został proboszczem w dużym mieście, nie zrezygnował z duszpasterstwa, chociaż po przedwcześnie zmarłym poprzedniku dostał nieukończoną plebanię i plac pod budowę kościoła.

Dzisiaj, po latach, kiedy patrzę na niego, widzę człowieka oddanego innym. Żyje skromnie i prosto, niewiele potrzebuje dla siebie. „Czuje” swoich parafian, wie, czym żyją. Jako ich duszpasterz jest nimi najwyraźniej zainteresowany. W czasie pandemii wprowadził codzienną wieczorną adorację Najświętszego Sakramentu. Ludzie przychodzą według grafiku, z różną częstotliwością, on za to jest zawsze. Ma w sobie naturalne ciepło, przyciąga do siebie, nie gwiazdorzy. Chociaż jest czytany i ma w sobie intelektualną głębię, nigdy nie robi z siebie mędrca. Wydaje mi się, że budowę kościoła odczytał jako znak i potraktował jako duszpasterskie narzędzie do pracy z ludźmi. Prowadzi ich do Boga, wskazując na Jezusową miłość.

ANDRZEJ – MIŁOŚNIK SIENKIEWICZA

Od zawsze kochał książki. Nie został jednak ani profesorem, ani tym bardziej duszpasterzem akademickim w żadnym z wielkich klasztorów. Po latach posługi na Wschodzie (Rosja, Ukraina) wrócił do Polski i zaczął się – oczywiście poza duszpasterstwem – tworzyć Henryka Sienkiewicza. Napisał znakomitą rozprawę doktorską, ukazując naszego noblistę jako apologetę cywilizacji łacińskiej. Od obrotu doktoratu kilkakrotnie zmieniał klasztory, jak to w zakonach bywa, zawsze jednak przełożeni kierowali go do małych konwentów. A on nigdy nie marszczył brwi, nie burzył się, lecz przyjmował wolę przełożonych, nieczym Sienkiewiczowski bohater, z otwartą przyłbicą, szukając wyzwań w tych małomiasteczkowych lub wiejskich klasztorach. Kiedy na niego patrzę lub z nim rozmawiam, co zdarza mi się zdecydowanie częściej, widzę człowieka szukającego Prawdy, tej pisanej wielką literą. Pomimo przeżytych lat jest w nim nadal ciekawość świata i ludzi. Dlatego czyta, pisze, dzieli się – zgodnie ze swoim powołaniem – owocami kontemplacji. Kiedy staje przy ambonie, głoszona przez niego Ewangelia ożywa. Jego komentarze są gęste od treści i głębokie w swojej wymowie. Słowo głosi z mocą. Robi to z wyjątkowym przekonaniem i pasją, jakby był jeszcze neoprezbiterem. A przecież ma już za sobą szmat życia.

ADAM – ODDANY NONKONFORMISTA

Odkąd pamiętam, ciągnęło go do ludzi ubogich. Już w seminarium organizował pomoc potrzebującym, a potem rozno-

**Nie są ideałami;
nie o to chodzi
w chrześcijaństwie.
Są świadkami,
ukazują swym
życiem głębokie
przywiązanie do
Jezusa i Kościoła.**

Zapach owiec i uśmiech ojców – to zdaniem papieża Franciszka powinno charakteryzować kapłanów

foto: Michał Ziolkowski

sił im paczki. Z chłopakami z ulicy grał w piłkę i zapraszał ich do świetlicy parafialnej. Próbowal, na ile potrafił, organizować im rozmaite zajęcia – od sportu po naukę. Potem, już w kapłaństwie, praca z ubogimi całkowicie go pochłonęła. Odkrył dla siebie taką postać służby w Kościele. Potrzebujący zawsze byli na pierwszym miejscu. Po kilku latach tradycyjnej pracy parafialnej oddał się im całkowicie. Odchodząc z wikariatu, stworzył dla osób bezdomnych i byłych więźniów, niemających się gdzie podziąć, dom. Mieszka tam z nimi do dzisiaj. W twarzach ludzi ubogich, którzy nie zawsze potrafią odnaleźć się w życiu, widzi odrzuconego i cierpiącego Jezusa. Jego sposób życia przemawia do wielu. Nie tylko byli więźniowie czy ubodzy szukają u niego pomocy. Wystarczy w niedzielę przyjechać na Mszę świętą i zobaczyć tablice rejestracyjne samochodów, by przekonać się, z jak odległych stron przyjeżdżają do niego ludzie po wsparcie. On cierpliwie ich wysłuchuje, reaguje natychmiast, oferując pomoc, także materialną. Nikogo nie odprawia z kwitkiem. Pomagając bliźnim, ma zawsze w pamięci słowa Chrystusa z dwudziestego piątego rozdziału Ewangelii według św. Mateusza: „byłem głodny, a daliście Mi jeść; byłem spragniony, a daliście Mi pić; byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie; byłem nagi, a przyodzialiście Mnie; byłem chory, a odwiedziliście Mnie; byłem w więzieniu,

a przysłyszcie do Mnie”. Są one mottem jego duszpasterskiej działalności.

BRACIA ŚW. FRANCISZKA

To, co uderza mnie u kapucynów z Wr. Neustadt niedaleko Wiednia, nazwałbym ewangeliczną przejrzystością i prostotą. Niewielka wspólnota, złożona w połowie z Polaków i Austriaków, tętni życiem. Bracia gromadzą w kościele całkiem sporą grupę ludzi, chociaż nie mają parafii, tylko kościół rektoralny. Duszpasterstwo stanowi kilka wspólnot: od neokatechumenatu do legionistów Maryi. Niby niewiele – z naszej polskiej perspektywy – ale jak na austriackie realia to całkiem sporo. Do tego ogród, kawiarnia, żelazna kolejka dla dzieci i dwie oślice stanowiące atrakcję dla odwiedzających przyklasztorny teren mieszkańców miasta. Gdzie tkwi tajemnica kapucynów? Co w ich życiu jest pociągającego? Wydaje się, że kluczem jest wierność regule św. Franciszka. Bracia żyją prosto i ubogo. Jest w nich radość franciszkańskiego powołania, wyrażająca się we wspólnej modlitwie, braterstwie i pracy. Towarzysząc im przez cztery wakacyjne tygodnie, czułem w klasztorze ducha założyciela. Tak niewiele wystarczy, by żyć w Bożym rytmie. I jeszcze jedna niezwykle ważna rzecz. Kapucyni tutaj, czyli w Wr. Neustadt i w wielu innych klasztorach tej prowincji, mają w ciągu dnia kilkugodzinny dyżur spowiedzi. Ludzie z okolicy – a czasami nawet z bardzo daleka – przyjeżdżają, by porozmawiać, wyspowiadać się, otrzymać błogosławieństwo. Zawsze ktoś z braci czeka na przybywających penitentów czy gości. Z tego kapucyni są tam znani.

KONIEC ŚWIATA

Zaćmienie słońca bądź księżyca wspominane jest w tekstach prorockich jako zapowiedź sądu Bożego nad ludźmi. W piśmiach apokaliptycznych, popularnych w czasach Jezusa, znaki te łączono z sądem ostatecznym. Użycie przez Jezusa takich obrazów wskazuje, że Bóg, który zbawia i sędzi, obejmuje swoją interwencją cały wszechświat.

Wizja przychodzącego Syna Człowieczego nawiązuje wprost do Księgi Daniela, gdzie przedstawiony został jako sędzia, którym jest sam Bóg. Krótka przypowieść o figowcu zwraca zainteresowanie słuchaczy na to, z jaką uwagą chrześcijanin powinien oczekiwać tego przyjsia. Obłoki to symbol chwały Bożej. Jezus, nawiązując do znanego Żydom fragmentu ze Starego Testamentu, nadaje mu własną interpretację i wskazuje samego siebie jako Syna Człowieczego.

Dla pierwszych chrześcijan wizja sądu nie była czymś odległym, mieli oni nadzieję na spotkanie z Synem Człowieczym jeszcze w tym samym pokoleniu. Dlatego Jezus mówi, że data i godzina nie są nikomu znane, bo dotyczą ostatecznego i odkrytego tajemnicą planu Ojca.

Dziś nie brakuje teorii o końcu świata. Najczęściej jednak głównym ich przesłaniem nie jest przestroga przed sądem, ale zachęta do hedonistycznego używania życia – tak, aby więcej konsumować, więcej wydawać i przynosić większy zysk tym, którzy bogacą się już nie tylko przez ludzką naiwność, ale także strach. Chrześcijaństwo wzywa do wyzbycia się lęku i przemienienia go w bojaźń Bożą, aby nadzieja nie umierała ostatnia, ale została wypełniona miłością, bo Bóg jest miłością. A w miłości nie ma miejsca dla lęku.

„Kochaj i rób, co chcesz!” – przypomnijmy wezwanie, które jest konkretną wskazówką dla oczekujących na ostateczne spotkanie z Chrystusem. Tylko nie interpretujmy tego zadania według kryteriów, jakie łatwo i egoistycznie podpowiedzieć nam może współczesny świat, ale odczytajmy je zgodnie z intencją autora – św. Augustyna.

„Czuwajcie i módlcie się w każdym czasie, abyście mogli stanąć przed Synem Człowieczym” – usłyszeliśmy w dzisiejszej liturgii słowa tuż przed Ewangelią. Listopadowa zaduma, refleksja nad przemijalnością życia przy grobach bliskich i otaczająca nas bliskość śmierci mogą przyczynić się do wzmoczonego wysiłku biblijnego czuwania, oznaczającego bycie nieustannie przygotowanym do ostatecznego spotkania.

ks. Julian Głowacki

Autor jest zastępcą redaktora naczelnego tygodnika „Idziemy” w diecezji wrocławskiej

XXXIII NIEDZIELA ZWYKŁA

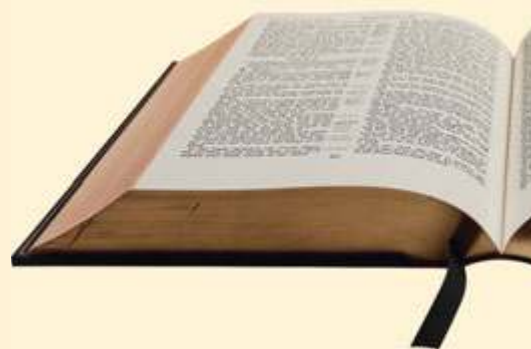
14 listopada 2021

Czytanie z Księgi proroka Daniela

12, 1-3

W owym czasie wystąpi Michał, wielki książę, który jest opiekunem dzieci twojego narodu. Wtedy nastąpi okres ucisku, jakiego nie było, odkąd narody powstały, aż do chwili obecnej. W tym czasie naród twój dostąpi zbawienia: ci wszyscy, którzy zapisani są w księdze. Wielu zaś, co śpi w prochu ziemi, zbudzi się: jedni do wiecznego życia, drudzy ku hańbie, ku wiecznej odrzynie.

Mądrzy będą świecić jak blask sklepienia, a ci, którzy nauczyli wielu sprawiedliwości, jak gwiazdy na wieki i na zawsze.

Psalm responsoryjny

16, 5. 8-11

Refren: Strzeż mnie, o Boże, Tobie zaufałem.

Pan moim dziedzictwem i przeznaczeniem,
to On mój los zabezpiecza.

Zawsze stawiam sobie Pana przed oczy,
On jest po mojej prawicy, nic mną nie zachwieje.

Dlatego cieszy się moje serce i dusza raduje,
a ciało moje będzie spoczywać bezpiecznie,
bo w kraju zmarłych duszy mej nie zostawisz
i nie dopuścisz, bym pozostał w grobie.

Ty ścieżkę życia mi ukazesz,
pełnię radości przy Tobie
i wieczne szczęście
po Twojej prawicy.

Czytanie z Listu do Hebrajczyków

10, 11-14. 18

Każdy kapłan Starego Testamentu staje codziennie do wykonywania swej służby i wiele razy składa te same ofiary, które żadną miarą nie mogą zgładzić grzechów. Ten przeciwnie, złożywszy raz na zawsze jedną ofiarę za grzechy, zasiadł po prawicy Boga, oczekując tylko, „aż nieprzyjacielem Jego stanę się podnóżkiem pod Jego stopy”. Jedną bowiem ofiarą udo-skonalił na wieki tych, którzy są poświęceni. Gdzie zaś jest ich odpuszczenie, tam już więcej nie zachodzi potrzeba ofiary za grzechy.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Czuwajcie i módlcie się w każdym czasie,
abyście mogli stanąć przed Synem Człowieczym.

Słowa Ewangelii według Świętego Marka

13, 24-32

Jezus powiedział do swoich uczniów: „W owe dni, po wielkim ucisku, «słońce się zaćmi i księżyc nie da swego blasku. Gwiazdy będą spadać z nieba i moce na niebie» zostaną wstrząśnięte. Wówczas ujrzą Syna Człowieczego, przychodzącego w obłokach z wielką mocą i chwałą. Wtedy pośle On aniołów i «zgromadzi swoich wybranych z czterech stron świata, od krańca ziemi po kraniec nieba».

A od figowca uczcie się przez podobieństwo. Kiedy już jego gałąź nabrzmiewa sokami i wypuszcza liście, poznajecie, że blisko jest lato. Tak i wy, gdy ujrzycie te wydarzenia, wiedźcie, że to blisko jest, u drzwi.

Zaprawdę, powiadam wam: Nie przeminie to pokolenie, aż się to wszystko stanie. Niebo i ziemia przeminą, ale słowa moje nie przeminą. Lecz o dniu owym lub godzinie nikt nie wie, ani aniołowie w niebie, ani Syn, tylko Ojciec”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 15 listopada

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Alberta Wielkiego, biskupa i doktora Kościoła

Czytania mszalne: 1 Mch 1, 10-15. 41-43; Ps 119, 53. 61. 134. 150. 155. 158; Łk 18, 35-43

Wtorek, 16 listopada

Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Ostrobramskiej, Matki Miłosierdzia, albo rocznica poświęcenia rzymskich bazylik świętych apostołów Piotra i Pawła, albo wspomnienie św. Małgorzaty Szkockiej

Czytania mszalne: 2 Mch 6, 18-31; Ps 3, 2-7; Łk 19, 1-10

Środa, 17 listopada

Wspomnienie św. Elżbiety Węgierskiej, zakonnicy

Czytania mszalne: 2 Mch 7, 1. 20-31; Ps 17, 1b. 5-6. 8. 15; Łk 19, 11-28

Czwartek, 18 listopada

Wspomnienie bł. Karoliny Kózkówny, dziewicy i męczennicy

Czytania mszalne: 1 Mch 2, 15-29; Ps 50, 1b-2. 5-6. 14-15; Łk 19, 41-44

Piątek, 19 listopada

Dzień powszedni albo wspomnienie bł. Salomei, zakonnicy

Czytania mszalne: 1 Mch 4, 36-37. 52-59; Ps: 1 Krn 29, 10b-12; Łk 19, 45-48

Sobota, 20 listopada

Wspomnienie św. Rafała Kalinowskiego, prezbitera

Czytania mszalne: 1 Mch 6, 1-13; Ps 9, 2-4. 6. 16. 19; Łk 20, 27-40

foto: PAP/EPA/Ettore Ferrari

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

POSTĘPOWANIE WEDŁUG DUCHA

Drodzy bracia i siostry, w dzisiejszym fragmencie Listu do Galatów apostoł Paweł zachęca chrześcijan do postępowania według Ducha Świętego.

Wiara w Jezusa oznacza pójście za Nim, podążanie Jego drogą, a jednocześnie unikanie drogi przeciwnej: egoizmu, pychy, szukania własnej korzyści, którą Apostoł Narodów nazywa „pożądaniem ciała”. Duch Święty jest przewodnikiem w tej pielgrzymce, która rozpoczyna się w sakramencie chrztu i trwa przez całe życie.

To „postępowanie według Ducha” nie jest wyłącznie działaniem indywidualnym, ale dotyczy całej wspólnoty, w której musimy uczynić miejsce dla łaski i miłosierdzia. Paweł zachęca Galatów, by wzięli na siebie nawzajem swoje trudności, a jeśli ktoś popełni błąd, by zachowali łagodność.

Rzeczywiście, kiedy jesteśmy kuszeni, by źle osądzać innych, musimy najpierw zastanowić się nad naszą własną słabością. Jakże wiele trudnych doświadczeń jest obecnych w życiu człowieka: choroba, brak pracy, samotność, cierpienie, w których on potrzebuje bliskości i miłości braci! Duch Święty, oprócz tego, że daje nam dar łagodności, zachęca nas do noszenia brzemion innych.

Zatem podążajmy radośnie i cierpliwie tą drogą, pozwalając się prowadzić Duchowi Świętemu i wierząc, że Bóg jest zawsze mocniejszy niż nasze opory i większy niż nasze grzechy.

DO POLAKÓW

Wczoraj, obchodząc wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych, polecaliśmy Bożemu miłosierdziu drogie nam osoby, a szczególnie tych, którzy oczekują naszej modlitwowej pomocy, aby wejść do radości życia wiecznego. Modlitwa za zmarłych, wzmocniona nadzieją daną przez Chrystusa Zmartwychwstałego, nie jest celebrowaniem kultu śmierci, lecz jest aktem miłości wobec naszych braci i sióstr oraz noszeniem brzemion jedni drugich. Z serca Wam błogosławie!

Podczas audjencji ogólnej 3 listopada

ZA CIERPIĄCYCH NA CHOROBY CYWILIZACYJNE

Przeciążenie pracą i stres zawodowy powodują u wielu osób skrajne wyczerpanie: psychiczne, emocjonalne, afektywne i fizyczne. Smutek, apatia i zmęczenie duchowe zdominowały życie ludzi przytłoczonych tempem współczesnego życia. Spróbujmy być blisko tych, którzy są wyczerpani, zrozpaczeni, bez nadziei, często po prostu słuchając w milczeniu, ponieważ nie możemy pójść i powiedzieć człowiekowi: „Nie, życie nie jest takie. Posłuchaj mnie, dam ci receptę”. Nie ma na to recepty. Nie zapominajmy także, że obok niezbędnego wsparcia psychologicznego, użytecznego i skutecznego, pomagają im także słowa Jezusa. Przychodzą mi na myśl i do serca słowa: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy jesteście utrudzeni i obciążeni, a Ja was pokrzepię”. Módlmy się, aby ludzie, którzy cierpią z powodu depresji lub skrajnego wyczerpania, otrzymali wsparcie od wszystkich i otrzymali światło, które otworzy ich na życie.

Papieska intencja na listopad w ramach Światowej Sieci Modlitwy Papieża

Szesnastoletnia
błogosławiona, męczennica,
która oddała życie w obronie
niewinności i czystości – co
wpłynęło na tak odważną
postawę Karoliny Kózkówny?

Karolina przyszła na świat w podtarnowskiej wsi Wał-Ruda 2 sierpnia 1898 r. Była czwartym z jedenaściorga dzieci Jana Kózki i Marii z domu Borzęckiej. Rodzice bardzo dbali o życie religijne swoich pociech: codziennie wspólne modlitwy – wieczorem i podczas posiłków, uczestnictwo w Mszach świętych, także w tygodniu. Dom Kózków nazywany był przez okolicznych mieszkańców „kościółkiem”. Krewni i sąsiedzi często gromadzili się w nim na czytaniu Pisma Świętego lub religijnych czasopism.

W 1906 r. Karolina zaczęła naukę w szkole podstawowej. Po jej ukończeniu brała udział trzy razy w tygodniu w tzw. nauce dopełniającej. Uczyła się dobrze, chwalono ją za pracowitość i obowiązkowość. Sakrament Pierwszej Komunii Świętej przyjął w 1907 r. w Radłowie. Bierzmowana

fol. Anna Cąsior

Świadoma swej godności

została siedem lat później przez bp. Leona Wałęgę w nowo wybudowanym kościele parafialnym w Zabawie, dziś sanktuarium błogosławionej.

Przyszła błogosławiona dorastała w poczuciu całkowitego zawierzenia Bogu i planom, jakie ma On dla każdego człowieka. Mawiała: „Żeby się dostać do nieba. Jakby tam było dobrze”. Kochała modlitwę, nie roztawiała się z różańcem, który dostała od matki. Duży wpływ na postawę i rozwój duchowy Karoliny miał jej wujek, Franciszek Borzęcki, który był człowiekiem bardzo zaangażowanym społecznie i apostołsko. Dziewczyna pomagała mu w prowadzeniu świetlicy i biblioteki. Mieszkańcy wioski wspominali Karolinę jako osobę wrażliwą na potrzeby innych, chętnie wspierającą starszych i chorych. W swojej parafii była członkiem Towarzystwa Wstrzemięźliwości oraz Apostolstwa Modlitwy i Arcybractwa Wiecznej Adoracji Najświętszego Sakramentu.

Krótkie, szesnastoletnie życie dziewczyny, zostało brutalnie przerwane na początku pierwszej wojny światowej. 18 listopada 1914 r. do domu Kózków zapukał uzbrojony rosyjski żołnierz. Matka była w kościele, z dziećmi w domu został tata. Żołnierz wprowadził Karolinę i jej ojca w stronę lasu,

gdzie zmusił go do powrotu. Dwóch przypadkowych chłopców, będących świadkami zdarzenia, zeznało, że Karolina walczyła i wyrwała się napastnikowi, chcąc zachować dziewictwo, uciekała, lecz została kilkakrotnie raniona bagnietą. Wykrwawiła się na miejscowych bagnach. Jej ciało znaleziono dopiero po kilkunastu dniach.

Pogrzeb Karoliny, który odbył się 6 grudnia 1914 r., był wielką manifestacją patriotyczno-religijną okolicznej ludności. Uczestniczyło w nim ponad trzy tysiące żałobników. Już wtedy ludzie byli przekonani, że grzebią męczennicę za wiarę, osobę, wokół której zrodzi się kult. Pochowano ją na cmentarzu grzebalnym, ale w 1917 r. bp Wałęga zdecydował o przeniesieniu szczątków do grobowca przy kościele parafialnym we wsi Zabawa.

W trakcie procesu beatyfikacyjnego 6 października 1981 r. przeprowadzono ekshumację i pierwsze rozpoznanie doczesnych szczątków Karoliny; złożono je w sarkofagu w kruchcie kościoła w Zabawie. Rekognicję kanoniczną i przełożenie doczesnych szczątków

Karoliny do nowej trumny przeprowadzono w marcu 1987 r., po ogłoszeniu dekretu o męczeństwie służebnicy Bożej.

Karolina Kózkówna została beatyfikowana przez św. Jana Pawła II 10 czerwca

1987 r. w Tarnowie. Podczas homilii papież mówił o godności i powołaniu człowieka: „Karolina Kózkówna była świadoma tej godności. Świadoma tego powołania. Żyła z tą świadomością i dojrzała w niej. Z tą świadomością oddała wreszcie swoje młode życie, kiedy trzeba było je oddać, aby obronić

swą kobiecą godność. Aby obronić godność polskiej, chłopskiej dziewczyny. «Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądają»”.

Błogosławiona Karolina Kózkówna jest patronką Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży (KSM) i Ruchu Czystych Serc. Ulubionymi kwiatami błogosławionej były lilie, symbol niewinności i czystości, w towarzystwie których często jest przedstawiana na obrazach. Wspomnienie błogosławionej przypada 18 listopada./dg

**Przyszła
błogosławiona
dorastała w poczuciu
całkowitego
zawierzenia Bogu
i planom, jakie
ma On dla każdego
człowieka.**

Kiedy będzie wiosna?

W drugiej części bestsellerowej serii „Głos serca” poznajemy dalsze losy młodej nauczycielki Elizabeth. Po roku spędzonym na zachodzie Kanady, gdzie pracowała w małej wiejskiej szkole, przyszedł czas na kolejne życiowe decyzje. Elizabeth wraz z Wynnem, funkcjonariuszem Kanadyjskiej Królewskiej Policji Konnej, planują ślub i wspólną przyszłość w placówce położonej na północy kraju. Dla Elizabeth ta przeprowadzka będzie wyzwaniem. Jak trudne warunki, sroga zima i oddalenie od bliskich wpłyną na relację pary? Pełna ciepła i nadziei powieść Janette Oke to idealny towarzysz na długi jesienny wieczór, gdy szukamy chwili odpoczynku, trzymając w dłoniach

kubek gorącej herbaty pachnącej imbirami i cytryną.

Janette Oke, autorka ponad 70 książek, w Polsce znana jest przede wszystkim z serii „Miłość przychodzi łagodnie”, która na polskim rynku pojawiła się w latach dziewięćdziesiątych. Dużą popularnością cieszy się również seria „Głos serca”, co przyczyniło się do powstania serialu o tym samym tytule. W dorobku autorki znajdziemy również wciągającą trylogię, której akcja rozgrywa się w czasach biblijnych, rozpoczętą tytułem „Śledztwo setnika”. /amd

„Gdy nadchodzi wiosna”
Janette Oke
tłum. Małgorzata Wołochowicz
Wydawnictwo Psalm18.pl Daniel Wołochowicz

Izabela Pakulska

WITAMINA B12

Witamina B12, czyli kobalamina, jest wciąż niedoceniana. Organizm nie potrafi wytworzyć jej sam, trzeba dostarczyć ją z zewnątrz, z pożywieniem zawierającym produkty pochodzenia zwierzęcego. Produkowana jest przez drobnoustroje żyjące w przewodzie pokarmowym. Ważną rolę w jej przyswajaniu odgrywa tzw. czynnik wewnętrzny, wytwarzany w żołądku; odpowiada on także za prawidłową kwasowość soku żołądkowego. Witamina B12 wchłaniana jest w końcowym odcinku jelita cienkiego, a magazynowana w wątrobie.

Choroby przewodu pokarmowego, takie jak nieżyt żołądka, choroby wrzodowa, stan po resekcji żołądka lub jelita cienkiego, choroby jelita cienkiego, mogą znacznie upośledzać wchłanianie witaminy B12. Niektóre leki, takie jak preparaty zmniejszające kwasowość soku żołądkowego (tzw. inhibitory pompy protonowej – IPP) czy metformina, mogą przyczyniać się do zmniejszenia ilości kobalaminy w organizmie. Ponadto osoby starsze są bardziej narażone na niedobór.

Niedobory witaminy B12 są częste u osób stosujących dietę wegetariańską lub wegańską, przy czym objawy mogą wystąpić nawet po pięciu latach od zmiany diety.

Kobalamina jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania organizmu. Konieczna jest do wytworzenia kwasów nukleinowych (DNA i RNA), czyli zawarta jest we wszystkich komórkach. Jest istotna dla produkcji krwinek czerwo-

nych, a jej niedobór prowadzi do rozwoju niedokrwistości megaloblastycznej. Do rozpoznania wystarczy wykonanie morfologii krwi.

Kobalamina potrzebna jest także do produkcji osłonek włókien nerwowych (mielinowych), dlatego jej niedo-

bór może przyczyniać się do rozwoju chorób układu nerwowego, takich jak choroba Alzheimera, otępienie, zaburzenia pamięci, zaburzenia psychiczne, atrofia nerwu wzrokowego, neuropatie. Stosowana jest od dawna z dobrym skutkiem przy różnych nerwobólach, rwanie kulszowej, w neuropatiach cukrzycowych, mrowieniach kończyn, szumach usznych. O jej wpływie na poziom homocysteiny, a pośrednio na układ krążenia, pisałam przed tygodniem („Idziemy” 45/2021).

Leczenie niedoboru to przede wszystkim odpowiednia dieta. Produkty bogate w witaminę B12 to mięso, ryby, skorupiaki, podroby, nabiał, sery pleśniowe, jajka oraz warzywa poddane fermentacji, czyli kiszonki (zawierają bakterie).

Dla pewności warto oznaczyć stężenie witaminy B12 we krwi, norma jest dość szeroka (od 200 do 1000 ng/l). Badanie trzeba zrobić na czczo, niestety odpłatnie (badania nie może zlecić lekarz POZ, ale specjalista tak). Jeśli jest jej za mało, trzeba ją uzupełnić, najlepiej w porozumieniu z lekarzem. Preparaty doustne dostępne bez recepty są to niestety tylko suplementy. Przy dużych niedoborach witaminę B12 podaje się w postaci zastrzyków domięśniowych, na receptę.

Witamina B12 jest rozpuszczalna w wodzie, jej przedawkowanie jest mało prawdopodobne; jeśli będzie jej za dużo, zostanie wydalona z moczem.

Autorka jest lekarzem

od 11 XI 2021 do 15 I 2022

JAK POMÓC?

Polak z Sercem IV EDYCJA

Wyślij SMS o treści KRESY na numer 72052 (2,46 zł z VAT)

Pomóż Polakom na Kresach

ORGANIZATORZY
Kardkie, Scenariuszowa, Między

GOTOW
Wydawnictwo i Organizacja KSM

FDM
Jedynka na Kresach

PATRONI MEDIALNI
Idziemy, Wpolsce.pl, STACJA 24, niedziela, wzmocnienie

PARTNERZY
Kardkie, Scenariuszowa, Między

PATRONI HONOROWI
Kardkie, Scenariuszowa, Między

Przed czym ostrzegał Antoni Krasnowolski?

dr hab. Tomasz Korpysz

Przed tygodniem przypominałem postać Antoniego Krasnowolskiego, który w 1903 r. wydał książeczkę pt. „Najpowszejsze błędy językowe zdarzające się w mowie i piśmie polskim”. Przywołałem też fragmenty wstępu do tej pracy, by pokazać, jaką autor miał postawę wobec polszczyzny, a zwłaszcza wobec zagadnień normatywnych. Dziś czas przyjrzeć się przykładom wyrazów i ich form, które zostały uznane za błędy językowe.

Pierwsza grupa błędów związana jest z wymową, czyli – jak pisze autor – „głosownią”. Niektóre z nich współcześnie już nie są spotykane (np. **tłomacz* zamiast *tłumacz* czy **mieszac* zamiast *mieszać*), wiele jednak nadal występuje w polszczyźnie mówionej. Językoznawca piętnuje np. charakterystyczną dla gwary warszawskiej wymowę typu **gięś* (zamiast *gęś*), obecną do dziś w niektórych odmianach regionalnych wymowę **jezdem* (zamiast *jestem*) czy też niewłaściwe formy czasownikowe: **leli*, **chwili*, **sili*, **śmiali się* (zamiast: *lali*, *chwiali*, *siali*, *śmiali się*).

Dzisiejszy czytelnik ze zdziwieniem zauważy jednak, że Krasnowolski ostrzega także przed wymową *reperować*. Odpowiednie hasło w jego minisłowniczku to „Reperować, werenda”, a oto komentarz do niego: *Prawidłowo może być tylko: „reparować”, gdyż ten wyraz pochodzi z łacińskiego „reperare”; podobnie należy: „weranda”, gdyż ten wyraz w języku portugalskim, z którego pochodzi, brzmi „varanda”. Form: „reperować”, „werenda”, używanych przeważnie w Warszawie, nie można zalecić. Jak widać, po nieco ponad stu latach wprawdzie zgodnie z tym zaleceniem wymawiamy (i piszemy) *weranda*, ale utrzymała się także forma *reperować*, uznawana przez autora za błędną. Zresztą, trzeba zaznaczyć, że już w czasie wydawania książeczki wielu traktowało ją jako poprawną.*

Kolejny typ problemów normatywnych to „błędy w słoworodzie”, czyli słowotwórcze. Krasnowolski m.in. podkreśla konieczność tworze-

nia żeńskich form nazwisk (typu *Domejkowa*, *Domejkówna*, *Zarębina*, *Zarębianka*), ostrzega przed niepoprawnymi formami rzeczownikowymi **telegrama*, **programa* (zamiast *telegram*, *program*) oraz licznymi czasownikowymi, m.in.: **najmac*, **zdjemać* (zamiast: *najmować* i *zdejmować*), **przygotować*, **przygotować* (zamiast *przygotować* i *przygotowywać*), **rzeknąć*, **kłaść* (zamiast *rzec*, *kłaść*) czy **znajdywać*, **odnajdywać* (zamiast *znajdować*, *odnajdować*). W tym ostatnim przypadku, co warto w tym miejscu podkreślić, współczesne rozstrzygnięcia normatywne są takie, że postaci typu *znajdywać* są uznawane za poprawne, choć rzadsze i niezalecane.

Również w tej grupie znajdziemy takie wyrazy i ich formy, które Krasnowolski traktował jako błędne, a które dziś są nie tylko zgodne z normą (jak np. wspomniane wyżej *znajdywać*), lecz także zupełnie naturalne i powszechnie stosowane. Autor podkreśla np.: *Od dawna w języku polskim znamy tylko „ministerium”. W ostatnich czasach zaczęto używać rzeczownika „ministerstwo”, zapewne pod wpływem języka rosyjskiego. Nie uznajemy potrzeby tego nowotworu, zwłaszcza, że wyraz przez końcówkę polską nie staje się bynajmniej szczeropolskim. Sądzę, że wszyscy Państwo przyjmują takie rozważania z niechęcią, ponieważ forma *ministerstwo* jako jedyna była stosowana już w kilkanaście lat po wydaniu cytowanej książeczki: w 1918 r. w pierwszym rządzie powołano przecież m.in. Ministerstwo Aprobacji czy Ministerstwo Komunikacji. A oto inny przykład rozstrzygnięć Krasnowolskiego, które nie przetrwały próby czasu. Autor pisze: *W Królestwie mówią: „gimnazista”, w Galicyi: „gimnazyalista”, i toczy się spór o te dwie nazwy. Tymczasem pomija się zupełnie milczeniem trzecią formę: „gimnazysta”; a nam się zdaje, że właśnie ta forma jest najlepsza. Wyraz „gimnazista” jest wzięty z języka rosyjskiego; jest wprawdzie utworzony według analogii rzeczownika „seminarzysta”, ale czy ta analogia jest dobra? [...] Forma „gimnazyalista” jest niezdamnym wytworem.**

Renta rodzinna

Edyta Pisarczyk-Kulon

Świadczeniem, które zabezpiecza potrzeby materialne członków

rodziny osoby zmarłej, jest renta rodzinna wypłacana ze składek na ubezpieczenia społeczne. Prawo to przysługuje tym, co do których na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek ich utrzymania, a którzy nie mieli możliwości zgłoszenia się do własnego ubezpieczenia.

Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do

renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Przysługuje także uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci pobierała zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd Najwyższy stwierdził, że warunek polegający na posiadaniu ustalonego prawa do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy) spełniony jest także wówczas, gdy to świadczenie przyznane zostało błędną decyzją organu rentowego, która nie została wzruszona do dnia śmierci świadczeniobiorcy (wyrok SN z 11.10.2016 r., I UK 354/15). Idąc dalej, SN w

uchwale siedmiu sędziów stwierdził, że uprawniony członek rodziny nabywa prawo do renty rodzinnej po osobie, która w chwili śmierci, pomimo niespełnienia warunków, miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy na skutek błędu organu rentowego (uchwała SN z 26.04.2017 r. III UZP 1/17).

W uzasadnieniu tej uchwały SN podkreślił, że z wykładni gramatycznej nie wynika, by warunek posiadania ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy mógł być utożsamiany z warunkiem spełnienia przesłanek do tego świadczenia. Wynika z tego, że słowo „lub” należy w tym przypadku rozumieć jako odpowiednik „co najmniej jedno z dwojga”. Ten sposób użycia zwrotu „lub” jest w logice odpowiednikiem funktora alternatywy zwykłej. Dalej dodano, że pojęcie ustalenia prawa do

świadczeń jest używane w prawie ubezpieczeń społecznych w wielu różnych kontekstach, lecz zawsze jest odróżniane od pojęcia spełniania warunków do ich przyznania. Są to instytucje regulowane odrębnymi przepisami i mające różne znaczenie w obrocie prawnym. Stąd, jak zauważył SN, można przyjąć, że obu przesłankom należy przypisać samodzielne znaczenie normatywne.

Ponadto w uchwale tej wskazano, że nie jest dopuszczalne zweryfikowanie błędnej decyzji przez organ rentowy w postępowaniu dotyczącym przyznania renty rodzinnej w odniesieniu do osoby, która już nie żyje. Niedopuszczalna jest weryfikacja takiej decyzji, dlatego że w postępowaniu dotyczącym renty rodzinnej nie jest w ogóle możliwe wzruszenie rozstrzygnięcia zapadłego w innym postępowaniu decyzyjnym.

Autorka jest radcą prawnym

foto: PAP/Crzegorz Michałowski

NA PROGU WAŻNEGO SEZONU

Mariusz Jankowski

Wielkie skakanie czas zacząć. Za chwilę pierwsze zawody Pucharu Świata, czyli początek długiego i wyczerpującego maratonu. Skoczkowie narciarcy muszą być gotowi na naprawdę trudny sezon. Niby to dla wszystkich rzecz oczywista, historia, która się powtarza, ale... rzut oka na kalendarz startów wystarczy, by zdać sobie sprawę z ogromu wyzwań. Zacznie się wszystko w Niżnym Tagile, a po listopadowych startach przyjdzie równie pracowity grudzień, którego uwieńczeniem będzie Turniej Czterech Skoczn. Styczeń nie będzie wcale luźniejszy (między innymi czekają nas wtedy zawody w Zakopanem), luty to oczywiście zimowe igrzyska olimpijskie w Pekinie. Uff. Dużo tego, a przecież to nie koniec. 11 marca zawodników czekają jeszcze mistrzostwa świata w lotach, za to ostatnie zawody pucharowe odbędą się pod koniec tego miesiąca w Planicy.

Czasu na złapanie oddechu naprawdę nie będzie. Żeby temu wszystkiemu sprostać, trzeba mieć naprawdę końskie zdrowie. I tutaj dochodzimy do ważnego punktu. Reprezentacja Polski to drużyna bardzo doświadczona. Nie chcę w tym miejscu nikomu wytykać wieku, ale nie da się ukryć, że nasi najlepsi skoczkowie są coraz bliżej zakończenia swoich karier. Nikt nikogo na emeryturę nie będzie jednak wyganiać. Mało tego. Nie mam nic przeciwko temu, by nasi mistrzowie skakali, dopóki będzie im to sprawiało frajdę. Bo wszyscy oni przez lata dawali nam mnóstwo radości i to na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Mamy kadrę doświadczoną, a to oznacza jedno: Polacy wiedzą doskonale, jak radzić sobie w kryzysowych chwilach. Tych w trakcie długiego sezonu, na pewno nie zabraknie. My liczymy oczywiście na kolejne sukcesy, ale... na progu nowego sezonu powinniśmy trzymać nogi mocno na ziemi. Kamil Stoch, Dawid Kubacki i Piotr Żyła to wielcy sportowcy. Osobno i razem w drużynie świętowali już wiele triumfów. O kolejne może być niezmiernie trudno. Dlatego każdy pozytywny wynik powinniśmy w najbliższych miesiącach wyjątkowo szanować.

Staram się dmuchać na zimne. Ktoś powie, że przesadzam, ale zdania nie zmienię. Nie mam wielkich oczekiwań, nie zakładam, że Polacy muszą być w czołówce klasyfikacji generalnej Pucharu Świata, że muszą zdobyć medale mistrzostw świata oraz igrzysk olimpijskich. Mogą tego dokonać, ale jeśli się nie uda – będę wyrozumiały. Na progu nowego sezonu jestem uzbrojony w duże pokłady cierpliwości. A każdą białą-czerwoną niespodziankę przyjmę oczywiście z otwartymi ramionami.

Autor jest dziennikarzem TVP

Pozytywny bilans pływaków

Złoty medal zdobyła Alicja Tchórz (57,82 s) w wyścigu na 100 m stylem zmiennym podczas pływackich mistrzostw Europy rozgrywanych w Kazaniu. W Kazaniu Polacy wywalczyli pięć medali: w stylu dowolnym na 50 m Paweł Juraszek sięgnął po brąz, Katarzyna Wasick po srebro, a Jakub Majerski zdobył brąz w stylu motylkowym (100 m).

Do ostatniej chwili

foto: PAP/EPA/Noan Valat

O jedno z dwóch ostatnich wolnych miejsc w ATP Finals niestrudzenie walczył Hubert Hurkacz. W 1/8 finału halowego turnieju ATP Masters 1000 w Paryżu pokonał Dominika Koepfera (4:6, 7:5, 6:2). Turniej wieńczący sezon z udziałem ośmiu najlepszych tenisistów startuje 14 listopada w Turynie.

Dobre złego początki

Legia Warszawa przegrała na własnym stadionie z SSC Napoli (1:4) w 4. kolejce fazy grupowej Ligi Europy. Mimo dobrego początku wojskowi zostali zdominowani przez drużynę z Kampanii i stracili pozycję lidera grupy. By awansować, legioniści nie mogą sobie pozwolić na kolejne przegrane, następne spotkanie 25 listopada z Leicester City.

foto: PAP/Łezek Szymański

Twarda lekcja

Polscy szczypiornicy ulegli reprezentacji Szwecji (24:31) w towarzyskim meczu w Malmö. Z powodu kontuzji kilku zawodników biało-czerwoni zmierzyli się z wicemistrzami świata w rezerwowym składzie, przez co wyraźnie ucierpiała gra w ofensywie. Dla trenera Patryka Rombla spotkanie było szansą na przegląd kadry przed mistrzostwami Europy w 2022 r.

foto: facebook.com/handballpolska

Start kolarskiej Ligi Mistrzów

Tegoroczny kalendarz kolarzy torowych poszerzył się o nową serię zawodów – Torową Ligę Mistrzów, która wystartowała 6 listopada na Majorce. Punkty zebrane przez kolarzy podczas pięciu rund zdecydują o zwycięzcy cyklu. Zawody odbędą się też w Poniewiezu, Londynie i Tel Awiwie. Na starcie stanie 36 zawodniczek i tyle samo zawodników, w tym reprezentanci Polski: Alan Banaszek, Karolina Karasiewicz i Mateusz Rudyk.

foto: facebook.com/UnionCyclisteInternationale

POŚWIĘCENIE

Barbara Wiśniewska

Słabo mi się robi, gdy ko-
leżanka opowiada, że
wstała o piątą w sobotę,
żeby ugotować obiad dla ca-
łej rodziny. Mało tego: po-
łożyła się spać o drugiej
w nocy, żeby posprzątać
dom. Obiad chyba zresz-
tą wcale nie był gotowy na
siódmą rano, bo przez calut-
ki dzień nie dała rady pójść
z rodziną na spacer, gdyż...
gotowała obiad. Nie wiem,
czy mam się z niej śmiać, czy
płakać nad jej losem. Czy
ona potrzebuje tak mało
snu? A może tak kocha stać
przy garnkach i klęczeć przy
ścierce do podłogi?

Dość rozważań, to nie jest
moja sprawa. Nie pośpieszy-
łam z żadną radą ani empatią,
bo zwyczajnie nie rozumiem
takiej postawy. Ja kocham
jeść i kocham mieć porządek,
ale nie mam zamiaru zaharo-
wać się na śmierć. Przy garn-
kach? Czy naprawdę w dzi-
siejszych czasach trzeba lepić
ręcznie dwieście pierogów

albo smażyć sto naleśników?
Jeśli nie stać nas na gotowe
mrożonki albo nie tolerujemy
glutenu, wtedy naprawdę le-
piej ugotować ziemniaki albo
kaszę jaglaną. Jest tyle szyb-
kich i zdrowych potraw, któ-
rymi się najemy. Powiecie:
ale mój mąż nie lubi tego, syn
tamtego, a córka jeszcze cze-
goś innego i muszę gotować
cztery obiady.

Niczego nie musimy. Go-
towanie czterech obiadów,
innego dla każdego człon-
ka rodziny, to nasz wybór.
Możemy tego nie robić. Je-
śli mamy w domu chorą osobę
na diecie, możemy wszystkich
przyzwyczaić do kasz, ryżu
i ziemniaków. Dla zdrowych
niejadków nie musimy mieć
litości. Głodne dzieci zjedzą
wszystko i jeszcze się ucieszą,
że odtąd mama będzie mia-
ła czas na zabawę z nimi. Wy-
starczy tylko twardo im oznaj-
mić nasze postanowienie i je
egzekwować.

foto: Barbara Wiśniewska

KURCZAK Z SEZAMEM

Składniki: cały kurczak bez podrobów ■ szklanka soku lub al-
koholu o smaku karmelowym ■ pół szklanki kaszy gryczanej
białej ■ pół szklanki sezamu ■ 2 łyżeczki soli ■ pół łyżeczki
suszonego imbiru ■ kawałki dyni i jabłek

Sposób przygotowania: Na dno naczynia żaroodpornego
wysypujemy kaszę i zalewamy większością alkoholu. Kurczaka
warto ułożyć na dodatkowym ruszcie, a następnie połączyć reszt-
ką alkoholu, posolić, przyprawić i posypać sezamem. Jabłka
i kawałki dyni układamy po bokach. Piekarnik ustawiamy na
160 stopni – tylko dolną grzałkę. Jeśli mamy taką opcję, to pro-
gramujemy, by sam się wyłączył po 2 godzinach i 50 minutach
i idziemy na spacer z rodziną. Po powrocie włączamy górną
grzałkę lub górny grill w piekarniku na 200 stopni i rumienimy
skórkę przez 11 minut lub do pożądanego stanu.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – na transparencie
- 1 G – przedmiot do mycia
- 2 E – święty kapucyn
- 3 A – uwaga do tekstu
- 3 G – filmowa Elza
- 6 A – bajkowy karzeł
- 6 H – coś wspaniałego
- 8 C – śpiew jednogłosny
- 9 A – oczyszcza wodę
- 9 G – Stanek z estrady
- 10 E – trunek z jałowca
- 11 A – rodzaj abażuru
- 11 G – rzecznicy żeglarze

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – życiorysy świętych
- C 1 – sarta drewna
- C 8 – syrop z cukru
- D 3 – odcinek całości
- E 1 – bagienna mgła
- E 8 – roślina parkowa
- F 4 – dodatek do umowy
- G 1 – elitarny sport
- G 8 – nad parapetem
- H 3 – lampka w kościele
- I 1 – litewski naleśnik
- I 8 – ptaki drapieżne
- K 1 – urządzenie wnętrza

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 26 listopada na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.05 Klan (3881); **05.30** Klan (3882); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (225); **09.05** Las bliżej nas (46); **09.25** Fascynujące miejsca. Fascynująca Antarktyka; **09.50** Weterynarze z sercem; **10.25** Kłasztorny smaki Remigiusza Rączki; **10.55** Słowo na niedzielę; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim; **13.15** BBC w Jedyne: Planeta doskonała (4); **14.15** Z pamięci – Jerzy Ficowski; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (197); **15.55** Tajemnice miasteczka (16); **17.00** Telexpress; **17.15** You Can Dance – Nowa Generacja (13); **18.10** You Can Dance – Nowa Generacja (13) Wyniki; **18.40** Jaka to melodia?; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (49) – serial TVP

21.15 Rolnik szuka żony
22.20 Zakochana Jedynka: Ojcowie i córki – film obyczajowy, Włochy/USA 2015, reż.: Gabriele Muccino, wyk.: Russell Crowe, Amanda Seyfried, Aaron Paul, Diane Kruger, Bruce Greenwood

00.25 Droga mistrza – dramat, USA 2016, reż.: Philippe Falardeau, wyk.: Liev Schreiber, Elisabeth Moss, Ron Perlman

02.10 Pieskie szczęście – film sensacyjny, USA 2006, reż.: Mario van Peebles, wyk.: Wesley Snipes, Mario van Peebles, Cybil Shepherd

04.00 Jaka to melodia?
04.35 Z pamięci – Jerzy Ficowski
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2509) – serial obyczajowy TVP, reż. Sylwia Rosak, wyk.: Ewelina Serafin, Marcin Perchuć, Andrzej Michalski, Karina Seweryn, Marieta Żukowska, Lesław Żurek, Magdalena Żak, Marta Juras, Marta Dąbrowska, Agnieszka Warchulska, Michał Rolnicki, Witold Sośulski; **06.25** Barwy szczęścia (2510) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1613) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.45** Zaczynaj od zdrowia – magazyn; **11.15** The Voice of Poland – LIVE (15); **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opolo 2022: Lombard – widowisko muzyczne; **16.20** Największe przeboje: Grzegorz Ciechowski – koncert; **17.05** Lajki; **17.30** Smaki świata – pośród morza (11) – magazyn kulinarny; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Serial fabularny; **18.50** Serial fabularny

19.25 Rodzinka.pl (223) – serial TVP
20.00 Kabaret. Super Show Dwójki (20)
21.05 Postaw na milion – teleturniej
22.05 Detroit – film fabularny, USA 2017, reż.: Kathryn Bigelow, wyk.: Chris Chalk, Mason Alban, Bennett Daddy

00.35 Kino bez granic: Siedem minut po północy – dramat, Hiszpania, USA 2016, reż.: J. A. Bayona, wyk.: Sigourney Weaver, Felicity Jones, Lewis Macdougall

02.30 Zezowate szczęście – komedia, Polska 1959, reż.: Andrzej Munk, wyk.: Bogumił Kobiela, Maria Ciesielska, Helena Dąbrowska, Barbara Kwiatkowska, Krystyna Karkowska, Barbara Polomska, Irena Stalończyk, Tadeusz Bartosik, Henryk Bąk, Mariusz Dmochowski

04.35 Rodzinka.pl – serial TVP
05.05 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wławy; **16.29** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** Telexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Studio Zachód; **18.40** INFO V4+; **18.55** Glebia ostrości; **19.20** Raport z granicy

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.58 Pogoda
01.07 Woronicza 17
02.10 INFO V4+
02.26 Telexpress
02.41 Telexpress Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.26 Pogoda
03.35 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróżnik
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Abel z boiska; **07.25** Petra – tajemnicze miasto; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **08.55** Kolory Świętości; **09.00** Izba Pamięci Pułkownika Kuklińskiego; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Cuda Jezusa; **11.35** Poznajemy Polskę; **11.50** Muzyczne chwile; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.15** Serce bohatera; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert zyczeń; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Muzyczne chwile; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Jesteśmy katolikami
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Kontrowersje wokół klimatu
22.45 Muzyczne chwile
22.55 Kolory Świętości
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 14 listopada; **06.50** Biblia – Jezus, cz. 1 – serial; **08.00** Msza greckokatolicka; **09.20** Jan Serce (8) – serial TVP; **10.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **10.55** Arrasów dzieje osobliwe; **11.30** Wojownicy czasu; **12.05** Brazylia. Historia naturalna. Rajskie wybrzeże – serial dokumentalny, Austria 2014; **13.05** Wyspy czasów Odyseusza: Królestwo Słońca – Austria 2017; **14.00** W kotle historii; **14.35** Lalka (7) – serial TVP; **16.00** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.25** Żywot sarmacki; **17.55** Noce i dnie (11) – serial TVP; **19.00** Kościusko. Przewodnik bardzo współczesny – film dokumentalny, Polska, Litwa 2021; **20.00** Bunt barbarzyńców (4) – serial, USA 2016; **21.05** Rio Grande – western, USA 1950, reż.: John Ford, wyk.: John Wayne, Maureen O'Hara, Ben Johnson, Harry Carrey Jr; **23.00** Dynastia Tudorów IV (3) – serial, Kanada, Irlandia, USA 2010; **00.10** Orzeł i chryzantema – film dokumentalny, Polska 2009, reż.: Jacek Wan; **01.20** Szerokie tory; **01.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyka lekka, łatwa i przyjemna: Aktualne przeboje, piosenki z filmów i musicali; **08.00** Co dalej?; **08.30** Cztery pory roku Leona – serial anim.; **09.10** Pan Tadeusz: Księga ósma – spektakl teatralny; **10.05** Kobieta za ladą (5); **11.05** Happy Olo – pogodna ballada o Olku Dobie – film dok.; **12.15** Trzeci punkt widzenia; **12.50** Wakacje Waltera – komedia; **14.45** Muzyka Skalnego Podhala; **15.05** U Pana Boga w ogródku – komedia; **17.15** Niedziela z... rolami Romana Wilhelmiego; **18.00** Niedziela z... rolami Romana Wilhelmiego Pan W. – film obyczajowy, Polska 1985, reż.: Krzysztof Gruber; **19.00** Koryfeusz Muzyki Polskiej 2021 – koncert; **20.25** Major Dundee – western, reż.: Sam Peckinpah; **22.35** Trzeci punkt widzenia; **23.05** Windą na szafot – film fabularny, reż.: Louis Malle; **00.45** Red Light Train – film anim.; **00.55** Norma – film anim.; **01.00** Wyjdź z siebie – film anim.; **01.20** JFK – film fabularny, reż.: Oliver Stone; **04.30** Legendy Rocka: Cream; **04.55** Legendy Rocka: James Taylor; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

04.40 Uwaga!; **05.00** Ukryta prawda (851); **05.50** Kuchenne rewolucje 4 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **06.45** Nowa Mają w ogrodzie 5 (2); **07.15** Akademia ogrodnika (2); **07.20** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką 2 (9); **07.50** Zaplanuj długie życie (19); **08.00** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.30** Kobieta na krańcu świata 13 (3); **12.05** Co za tydzień; **12.40** Top Model 10 (11); **14.15** Mam talent 13 (11) – program rozrywkowy; **16.25** Totalne remonty Szelągowskiej 3 (4); **17.30** Lego Masters 2 (2); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 10 (11); **21.30** Szadź 2 (5) – serial, Polska; **22.40** Rambo – film sensacyjny, USA 1982, reż.: Ted Kotcheff, wyk.: Sylvester Stallone, Richard Crenna, Brian Dennehy, Bill McKinney, Jack Sarrett, Michael Talbot; **00.30** Wielki mur – film przygodowy, USA/Chiny/Australia/Kanada 2016, reż.: Zhang Yimou, wyk.: Matt Damon, Tian Jing, Willem Dafoe, Andy Lau, Pedro Pascal; **02.40** Uwaga!; **03.00** Noc Magii; **04.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.30** I kto to mówi 2 – komedia, USA 1990, reż.: Amy Heckerling, wyk.: John Travolta, Kirstie Alley; **09.05** Tatuśkowie (17); **10.05** Tatuśkowie (18); **11.05** Tatuśkowie (19); **12.05** Tatuśkowie (20); **13.15** Alicja w Krainie Czarów – film, USA 2010, reż.: Tim Burton, wyk.: Crispin Glover, Anne Hathaway, Helena Bonham Carter, Johnny Depp; **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znamo (154); **17.40** Nasz Nowy Dom (251); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni; **22.05** Officer Blart w Las Vegas – komedia kryminalna, USA 2015, reż.: Andy Fickman, wyk.: Daniella Alonso, Kevin James, Shirley Knight, Neal McDonough; **00.10** Gwiezdne wojny: Część II – Atak klonów – film s.f., USA 2002, reż.: George Lucas, wyk.: Hayden Christensen, Samuel L. Jackson, Christopher Lee, Ewan McGregor, Natalie Portman; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (92); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (518); **06.10** Elif (1089); **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (98) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (152) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (224) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (48) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.40** Magazyn Rolniczy; **12.55** BBC w Jedyńce: Planeta doskonała (4) – cykl dokumentalny; **14.00** Elif (1090) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (519) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaką to melodię?; **17.55** Klan (3883); **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (49) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Piłka nożna – Eliminacje MŚ 2022, Warszawa: Polska – Węgry (studio)
20.35 Piłka nożna – Eliminacje MŚ 2022, Warszawa: Polska – Węgry
23.25 Świat bez fikcji: Anglia. Po Brexicie – film dokumentalny
00.20 Ojcowie i córki – film obyczajowy, Włochy, USA 2015, reż.: Gabriele Muccino, wyk.: Russell Crowe, Amanda Seyfried, Aaron Paul, Diane Kruger, Bruce Greenwood, Janet McTeer, Kylie Rogers, Jane Fonda
02.25 Archiwista (10)
03.20 Officer (10) – serial TVP
04.25 Notacje – Jacek Moskwa
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (792) Gdyby kózka nie skakała – serial TVP; **06.20** (Nie)zwykajni. Tak niewiele potrzeba – reportaż; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.20** Barwy szczęścia (2509) – serial obyczajowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2510) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (222) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (46) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Górscy ratownicy (116) – serial obyczajowy, Niemcy 2019; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (151) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (223) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2510) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2511) – serial obyczajowy TVP
20.45 Facet do wymiany – film obyczajowy, Francja 2017, reż.: Guillaume Canet, wyk.: Guillaume Canet, Marion Cotillard
23.00 W kręgu podejrzeń (5) – serial kryminalny, Francja 2019
24.00 Wilkołak – film fabularny, Niemcy/Polska/Niderlandy 2018, reż.: Adrian Panek
01.40 O mnie się nie martw (3) – serial komediowy TVP
02.35 Siedem minut po północy – dramat, Hiszpania, USA 2016, reż.: J. A. Bayona, wyk.: Sigourney Weaver, Felicity Jones, Lewis MacDougall, Liam Neeson
04.35 Rodzinka.pl – serial TVP
05.05 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.05 Podróże z historią
05.15 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Wielkie serce Jack – film fabularny; **07.15** Święty Franciszek i brat Leon; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo życia; **09.30** Jesteśmy katolikami; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.05** Ukraińska zbrodnia w Hucie Pieniackiej; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Nie opłataj mnie śmierci – film dok.; **15.30** Miasto umarłych. Wileński cmentarz na Rossie; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Zew naur; **16.55** Świadkowie; **17.30** Premiera Natura obiektywnie; **17.55** Poczet Wielkich Polaków – inż. Florestan Rozwadowski; **18.00** **Anioł Pański**

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień – wspomnienie św. Alberta Wielkiego, biskupa i doktora Kościoła
19.30 Opowieści Starego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Premiera Myśląc Ojczyzną
21.00 **Apel Jasnogórski** – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Wznienia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
22.50 Święty na każdy dzień
23.00 Cudowne przejście przez Morze Czerwone
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 15 listopada; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1994; **07.25** Czas honoru (31) – serial TVP; **08.15** Ex Libris; **08.45** Atlas Niepodległości – film dokumentalny; **09.55** Sensacje XX wieku: Dzień, który wstrząsnął światem; **10.25** Sensacje XX wieku: Bitwa o Suez; **11.00** Na tropach prehistorii: Co zabiło olbrzymie owady (1); **12.00** Ekspertyza; **12.30** Mała matura 1947 (4); **13.30** Prawo i pięć – film fabularny; **15.15** Wyspy czasów Odyseusza: Królestwo Słońca; **16.20** Miasto z piasków i serc. Stalowa Wola – film dokumentalny; **17.20** Flesz historii; **17.45** Było, nie minęło; **18.15** O roku ów (11); **18.45** Czas honoru (32); **19.40** Prasa donosi; **19.55** Historia w postaciach zapisana: Winston Churchill – cykl dokumentalny; **22.00** Spór o historię; **22.40** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (2) – serial dokumentalny; **23.45** Śladami Eskulapa; **00.15** Szerokie tory; **00.45** Polska Kronika Filmowa 1990; **01.00** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.05** Sensacje XX wieku; **02.35** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.35** Dziennik Obserwatora – film dok.; **08.50** U Pana Boga w ogródku – komedia; **11.00** Dom (21) – serial TVP; **12.40** Cmentarz Orłąt – film dok.; **13.30** Aitia o tym, dlaczego diabeł kuleje – film animowany, Irlandia 2020; **13.35** Bulandra i diabeł – film animowany; **13.40** Doktor Faust – film animowany; **14.00** Reżyserzy: John Schlesinger – cykl dok., Wielka Brytania 2018; **14.50** Party przy świecach – film TVP; **16.05** Do zobaczenia, chłopcy – film fabularny, Niemcy/Francja 1987; **17.55** Urodzeni artyści: Rodzina Wendtów; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Wszystkie stworzenia duże i małe (5) – serial komediowy, Wielka Brytania 2020; **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Wściekły Byk – dramat, USA 1980; **22.10** Kronos; **22.45** Panorama kina polskiego: Ach, śpij kochanie – film kryminalny; **00.30** Scena muzyczna: Lutosławski Quartet – koncert; **01.30** Major Dundee – western, USA 1965; **03.40** Michael Haneke. Zawód: reżyser – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.05 Uwaga!; **05.20** Nowa Maja w ogrodzie 5 (3); **05.50** Akademia ogrodnika (3); **06.00** Ukryta prawda (1082); **07.00** Kuchenne rewolucje 4 (10); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Top 10 Playera (14); **11.45** Ukryta prawda (1332); **12.50** Tajemnice miłości (51); **13.55** Ukryta prawda (1083); **14.55** Ukryta prawda (880); **15.55** Kuchenne rewolucje 18 (11) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (52); **18.00** Ukryta prawda (1333); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3323) – serial, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.35** Totalne remonty Szelałagowskiej 3 (5); **22.40** Nieobecni (5) – serial, Polska; **23.40** Pogromcy mafii – film sensacyjny, USA 2013, reż.: Ruben Fleischer, wyk.: Sean Penn, Josh Brolin, Ryan Gosling, Nick Nolte, Emma Stone, Anthony Mackie, Giovanni Ribisi, Robert Patrick; **02.00** Co za tydzień; **02.30** Uproszczona (5) – serial, USA; **03.30** Uwaga!; **03.50** Noc Magii; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (492); **09.10** Malanowski i Partnerzy (493); **09.40** Sekrety rodziny (83); **10.40** Dlaczego ja? (585); **11.40** Gliniarze (106); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (892); **14.40** Dlaczego ja? (651); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (627); **17.00** Gliniarze (636); **18.00** Pierwsza miłość (3302); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** MEGA HIT: Men in Black: International – film s.f., Chiny/USA, 2019, reż.: Gary F. Gray, wyk.: Rebecca Ferguson, Chris Hemsworth, Kumail Nanjiani, Liam Neeson; **22.40** Królowie ulicy – film akcji, USA 2008, reż.: David Ayer, wyk.: Keanu Reeves, Whitaker Forest, Terry Crews, Chris Evans; **01.00** Pakt milczenia – thriller, USA 2006, reż.: Renny Harlin, wyk.: Steven Strait, Laura Ramsey, Sebastian Stan, Chace Crawford; **03.05** Świat według Kiepskich (39); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (93); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (519); **06.10** Elif (1090); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z blisko; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (99) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (153) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (225) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (49) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: W skórze byków i orłów – cykl dok.; **14.00** Elif (1091) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! – magazyn; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (520) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3884) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (50) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.25** Magazyn Ekspresu Reporterów – zapowiedź **20.30** Leśniczówka (442) **21.05** Pełny obraz – cykl dok. **21.55** Magazyn Ekspresu Reporterów **23.00** Ocaleni – reality show **24.00** Magazyn śledczy Anity Gargas **00.35** Alive: Dramat w Andach – dramat, USA 1993, reż.: Frank Marshall, wyk.: Ethan Hawke, Vincent Spano, Josh Hamilton, Bruce Ramsay, John Haymes Newton, David Kriegel, Kevin Breznahan **02.50** Strażacy (10) – serial TVP **03.45** Magazyn Ekspresu Reporterów **04.45** Notacje – Włodzimierz Łubański **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (793): Pierwsza miłość, druga miłość... – serial obyczajowy TVP; **06.25** Z miłości do... – reportaż; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (173) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2511) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny (975) – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (223) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (47) – serial fabularny TVP; **15.10** Górcy ratownicy (117) – serial obyczajowy, Niemcy 2019; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (152) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (224) – serial kostiumowy, Rosja 2013 **19.35** Barwy szczęścia (2511) – serial obyczajowy TVP **20.10** Barwy szczęścia (2512) – serial obyczajowy TVP **20.40** Kulisy serialu M jak miłość **20.55** M jak miłość (1614) – serial TVP **21.55** Miłość w czasach wojny (14) – serial, Hiszpania 2017 **22.55** W kręgu podejrzeń (6) – serial kryminalny, Francja 2019 **00.05** Ludzkie historie: Księga morza **01.15** Mała matura 1947 – dramat, Polska 2021, reż.: Janusz Majewski, wyk.: Adam Wróblewski, Antoni Królikowski, Marek Kondrat, Wiktor Zborowski, Marian Opania **03.20** Wilkolak – film fabularny, Niemcy/Polska/Niderlandy 2018 **04.50** Magia polskiej przyrody: Zima, wiosna, lato, jesień w Delcie Świny – cykl dokumentalny **05.20** Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **12.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Raport z granicy **21.30** Serwis Info Wieczór **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **03.10** Raport z granicy **03.30** Filmy Dokumentalne TVP INFO **03.45** Podróże z historią **04.52** wojsko-polskie.pl **05.18** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Kielce 1946 – zbrodnia z rosyjskiego scenariusza; **06.50** PSL – skradzioną tożsamość; **07.40** Muzyczne chwile; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Muzyczne chwile; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.45** Mój brat papież; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Filmowe życiorysy; **15.25** Zofia Czeska – błogosławiona na nasze czasy; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Fryderyk Chopin i jego muzyka; **17.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań Żołnierzem RP; **17.45** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyznę **21.00** Apel Jasnogórski – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Mojesz – 10 przykazań **22.55** Święty na każdy dzień **23.00** Lodowa podróż **23.45** Muzyczne chwile **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 16 listopada; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1990; **07.25** Czas honoru (32); **08.15** Flesz historii; **08.35** ROK 1981. Kalendarium; **08.45** Miasto z piasków i serc. Stalowa Wola – film dok.; **09.40** Prasa donosi – Prasa w II RP; **09.55** Sensacje XX wieku: Afganistan cz. 1; **10.25** Sensacje XX wieku: Afganistan cz. 2; **10.55** Geniusze i marzyciele. Zygmunt Puławski; **12.00** O roku ów (11); **12.30** Przygody pana Michała (1); **13.05** Przygody pana Michała (2); **13.35** Bitwa – film dok.; **14.40** Historia w postaciach zapisana: Karolina Bonaparte; **16.40** Żywy sarmacki; **17.05** Nie taka prosta historia; **17.40** VI Brygada Pani Komendant – film dok.; **18.45** W PRLu; **19.15** Czas honoru (33); **20.05** Wojna w eterze; **20.20** Pierwsza wojna światowa: Podwodni zabójcy (4); **21.15** Amerykańskie dynastie. Klan Kennedych (4); **22.05** Rio Grande – western; **23.55** Mata Hari (1); **00.50** Polska Kronika Filmowa 1991; **01.05** Było, nie minęło; **01.40** Sensacje XX wieku; **02.05** Sensacje XX wieku; **02.35** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje (80); **07.30** Muzyczne poranki; **08.10** Informacje kulturalne; **08.35** Paryż. Śladami Chopina; **09.00** Do zobaczenia, chłopcy – film fabularny, Niemcy/Francja 1987; **11.00** Dom (22) – serial TVP; **12.45** Kobiela na plaży – film TVP; **13.30** Herge. Życie w cieniu Tintina – film dokumentalny, Francja 2016; **14.35** Ręce nad miastem – dramat, Włochy/Francja 1963; **16.25** Rower z Pekinu – dramat, Tajwan/Francja 2001; **18.20** Muzyka Skalnego Podhalu; **18.30** Co dalej?; **18.55** Wszystkie stworzenia duże i małe (6) – serial komediowy, Wielka Brytania 2020; **20.00** Teatr Telewizji: Pierścień wielkiej damy – spektakl teatralny; **21.15** Portrety: Henryk Konwiński; **21.30** Lekkie obyczaje: Na karuzeli życia – film fabularny, USA 2017; **23.15** Co dalej?; **23.40** Młoda Polska – Granica; **00.15** Panorama kina polskiego: Ach, śpij kochanie – film kryminalny; **02.05** Portrety: Henryk Konwiński; **02.25** Kino nocne: Bliskość – film fabularny, Rosja 2017; **04.35** Teledysk; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1083); **07.00** Kuchenne rewolucje 4 (11) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.35** Doradca smaku – magazyn kulinarny; **11.45** Ukryta prawda (1333); **12.50** Tajemnice miłości (52); **13.55** Ukryta prawda (1084); **14.55** Ukryta prawda (881); **15.55** Kuchenne rewolucje 18 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (53); **18.00** Ukryta prawda (1334); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku – magazyn kulinarny; **20.15** Na Wspólnej (3324) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (11); **22.40** Kuba Wojewódzki 16 (11); **23.40** Superwizjer – magazyn reportażowy; **00.15** Nieobecni (5) – serial, Polska; **01.15** Szadź 2 (5) – serial, Polska; **02.20** Na granicy światów (2) – serial, USA/Wielka Brytania; **03.20** Noc Magii; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (494); **09.10** Malanowski i Partnerzy (495); **09.40** Sekrety rodziny (84); **10.40** Dlaczego ja? (586); **11.40** Gliniarze (107); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (893); **14.40** Dlaczego ja? (652); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (628); **17.00** Gliniarze (637); **18.00** Pierwsza miłość (3303); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Transformers: Wiek zagłady – film s.f., USA/Chiny, 2014, reż.: Michael Bay, wyk.: Kelsey Grammer, Mark Wahlberg, Nicola Peltz, Jack Reynor, Stanley Tucci; **23.45** Zapłata – film akcji, USA/Kanada 2003, reż.: John Woo, wyk.: Aaron Eckhart, Ben Affleck, Feore Colm, Paul Giamatti, Uma Thurman; **02.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (93); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (94); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (520); **06.05** Elif (1091); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres – Światowy Dzień Ubogich; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (100) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (154) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (226) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (50) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.50** Natura w Jedyńce: W skórze koni i owiec – cykl dokumentalny; **14.00** Elif (1092) – serial; Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (521) – serial obyczajowy; Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3885); **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (51) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (443)
21.00 Wielki test o pomnażaniu pieniędzy
22.30 Historia bez tajemnic: Po złoto – film dokumentalny
23.45 Morderca w moim domu – film fabularny, USA 2019, reż.: John Murlowski, wyk.: Alyshia Ochse, Zac Titus, Mark Lawson, Kendra Andrews, Paul Black

01.25 Tajemnica twierdzy szyfrów (11) – serial sensacyjny TVP
02.25 Pogoda na piątek (23) – serial obyczajowy TVP
03.15 wojsko-polskie.pl
03.35 Terytoriałsi – cykl reportaży
03.50 Państwo Islamskie, terror w Azji Środkowej – film dokumentalny, Francja 2020
04.50 Notacje – cykl dokumentalny
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (794) – serial TVP; **06.25** Program gminy żydowskiej; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **09.40** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.55** Pytanie na śniadanie; **11.35** 100-lecie Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Polsce; **12.30** Barwy szczęścia (2512) – serial obyczajowy TVP; **13.15** Kozacka miłość (224) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (48) – serial fabularny TVP; **15.10** Górcy ratownicy (118) – serial obyczajowy, Niemcy 2019; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Procyk nadziei (153) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (225) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2512) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2513) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale
20.55 Na dobre i na złe (823) – serial TVP
21.55 Miłość w czasach wojny (15) – serial, Hiszpania 2017
22.55 W trybach zbrodni (1) – serial kryminalny, Szwecja 2019
23.55 Różne smaki miłości – film obyczajowy, Kanada 2018, reż.: Jem Garrard, wyk.: Ali Liebert, Brett Dalton, Janet Kidder, Kimberley Sustad, Gabrielle Rose
01.30 Deep State: tajny układ (5) – USA 2018
02.25 Ważniejsza od królów – film dokumentalny, USA 2019
04.15 Za marzenia (7) – serial TVP
05.05 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.40 INFO V4+
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.05 Podróże z historią
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Paweł – apostoł łask; **06.40** Do morza przez serca Kaszubów; **07.00** Kuźnia Redemptorystów; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Moja katolicka rodzina; **09.25** Kolory Świętości; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audycja Generalna z Watykanu; **11.00** Po co nam wykopaliska; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.25** Kolory Świętości; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** Obyś był zimny albo gorący; **15.25** 10 obrazów z życia Prymasa; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszynski – historia; **16.55** Święty na każdy dzień; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Rykoszetem; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Brat Franciszek – 10 Przykazań
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Premiera Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Cmentarz przy Lipowej
23.30 Robi – film dokumentalny
23.45 Kolory Świętości
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 17 listopada; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1991; **07.20** Czas honoru (33); **08.15** Kuchnia dwudziestolecia; **08.45** VI Brygada Pani Komendant – film dok.; **09.55** Sensacje XX wieku: Oddział specjalny; **10.25** Sensacje XX wieku: Pięciu wspaniałych; **10.50** Z nurtem życia – film dok.; **11.55** W PRLu; **12.30** Przygody pana Michała (3); **13.05** Przygody pana Michała (4); **13.40** Nieznani wojownicy Kartaginy – film dok.; **14.45** Pierwsza wojna światowa: Podwodni zabójcy (4); **15.40** Giganci historii; **16.40** Było, nie minęło; **17.05** Śladami Eskulapa; **17.30** Przeczytaj mi tę historię; **17.40** Narodziny polskich skrzydeł – film dok.; **18.40** Archiwum zimnej wojny; **19.10** Czas honoru (34); **20.00** Przeczytaj mi tę historię; **20.10** Tajemnice III Rzeszy (4); **21.15** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy (2) – serial dok.; **22.20** Chinatown – film sensacyjny; **00.35** Mata Hari (2) – serial; **01.35** Polska Kronika Filmowa 1992; **01.50** Było, nie minęło; **02.20** Sensacje XX wieku; **02.45** Sensacje XX wieku; **03.15** Encyklopedia II wojny światowej; **03.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.55** Co dalej?; **08.20** Do dzieła; **08.45** Portrety – Henryk Konwiński; **08.55** Rower z Pekinu – dramat, Tajwan/Francja 2001; **11.00** Dom (23) – serial TVP; **12.40** Sobie król – film TVP; **13.30** Aleksandra Jachtoma – film dok.; **13.55** Którędy po sztukę – Mehoffer; **14.10** Tamte lata, tamte dni: Marta Lipińska; **14.40** Skutki noszenia kapelusza w maju – film obyczajowy; **16.15** Człowiek na torze – dramat psych.; **17.50** Mieszczanie żywieccy (9); **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Wszystkie stworzenia duże i małe (7) – serial komediowy, Wielka Brytania 2020; **20.00** Na wschód od Hollywood: Plomienie – film fabularny; **22.35** Paryż. Śladami Chopina; **22.55** McQueen – film dok.; **00.55** 28 Międzynarodowy Festiwal Muzyki Jazzowej Jazz Jamboree '86 – Niemen, Urbanak, Karolak – koncert; **01.40** Wojciech Karolak i jego goście; **02.10** Informacje kulturalne; **02.35** Na karuzeli życia – film fabularny, USA 2017; **04.25** Niepokorny Francois Truffaut – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1084); **07.00** Kuchenne rewolucje 4 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1334); **12.50** Tajemnice miłości (53); **13.55** Ukryta prawda (1085); **14.55** Ukryta prawda (882); **15.55** Kuchenne rewolucje 18 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (54); **18.00** Ukryta prawda (1335); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3325) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.35** Top Model 10 (12); **23.10** Krwawa profesja – film sensacyjny, USA 2002, reż.: Clint Eastwood, wyk.: Clint Eastwood, Jeff Daniels, Anjelica Huston, Wanda De Jesus, Tina Lifford, Paul Rodriguez, Dylan Walsh; **01.25** Superwizjer – magazyn reporterów; **02.05** Uwaga!; **02.25** Noc Magii; **03.50** Kto was tak urządził; **04.20** Kto was tak urządził; **04.50** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (496); **09.10** Malanowski i Partnerzy (497); **09.40** Sekrety rodziny (85); **10.40** Dlaczego ja? (587); **11.40** Gliniarze (108); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (894); **14.40** Dlaczego ja? (653); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (629); **17.00** Gliniarze (638); **18.00** Pierwsza miłość (3304); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Świat według Kiepskich (571); **20.35** Świat według Kiepskich (572); **21.05** Jak rozpętałem II wojnę światową, cz. 2 – komedia, Polska 1970, reż.: Tadeusz Chmielewski; **22.45** Medalion – komedia sensacyjna, Hongkong/USA 2003, reż.: Gordon Chan; **00.40** Łatwa dziewczyna – komedia, USA 2010, reż.: Will Gluck, wyk.: Emma Stone, Amanda Bynes, Cam Gigandet, Patricia Clarkson; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (94); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (95); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkopy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (521); **06.05** Elif (1092); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Dobre historie; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (101) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (155) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (227) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (51) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opłaca – magazyn; **12.50** Natura w Jedyńce: W skórze psów i ośmiornic – cykl dokumentalny; **14.00** Elif (1093) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (522) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3886); **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (52) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn **20.30** Leśniczówka (444) – serial obyczajowy TVP **21.00** Na sygnale (339) – serial fabularyzowany TVP **21.20** Sprawa dla reportera **22.15** Magazyn śledczy Anity Gargas **22.50** Magazyn kryminalny 997 **23.40** Magazyn Ekspresu Reporterów **00.45** Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – Nowy porządek świata – talk-show **01.30** Mrok (5) – serial kryminalny TVP **02.25** Ocaleni – reality show **03.30** Sprawa dla reportera **04.30** Magazyn śledczy Anity Gargas **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (795) – serial TVP; **06.25** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.45** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Smaki świata – pośród mórz – magazyn kulinarny; **11.50** Barwy szczęścia (2513) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (225) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (49) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górcy ratownicy (119) – serial obyczajowy, Niemcy 2019; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (154) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (226) – serial kostiumowy, Rosja 2013 **19.35** Barwy szczęścia (2513) – serial obyczajowy TVP **20.10** Barwy szczęścia (2514) – serial obyczajowy TVP **20.45** Kulisy serialu Ojciec Mateusz **20.55** Ojciec Mateusz (335) – serial kryminalny TVP **21.55** Miłość w czasach wojny (16) – serial, Hiszpania 2017 **22.55** W trybach zbrodni (2) – serial kryminalny, Szwecja 2019 **23.55** Zanim nadejdzie noc – film akcji, USA 2014, reż.: Paul Schrader, wyk.: Nicolas Cage, Anton Yelchin, Irene Jacob **01.40** Różne smaki miłości – film obyczajowy, Kanada 2018 **03.10** Geniusz: Picasso – serial, USA 2018 **04.10** Art Noc – Scena muzyczna: Lala Czaplicka i Orkiestra Adria – koncert **05.00** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Raport z granicy **21.30** Serwis Info Wieczór **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **03.10** Raport z granicy **03.30** Nie da się ukryć **03.53** Filmy Dokumentalne TVP INFO **04.10** Podróże z historią **05.18** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Wędrówka serca – życie ks. Henrieo Nouwena; **06.00** Audycja Generalna z Watykanu; **07.00** Wykłady w więzieniach; **07.50** Kolory Świętości; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Po stronie prawdy; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Święta Teresa z Lisieux; **15.30** Ivato – film misyjny; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.05** Muzyczne chwile; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Głos Polski **21.00** Apel Jasnogórski – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia Obiecana **22.40** Nie lekajcie się – film dokumentalny **23.40** 180 lat na zdrowie – film dokumentalny **23.55** Kolory Świętości **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień; **06.53** Polska Kronika Filmowa 1992; **07.05** Czas honoru (34); **07.55** W kotłach historii; **08.30** Narodziny polskich skrzydeł; **09.30** Sensacje XX wieku: Łowcy skarbów; **10.30** Powiedzieć światu: Łowcy skarbów; **10.30** Powiedzieć światu: Łowcy skarbów; **11.55** Przygody pana Michała (5); **12.30** Przygody pana Michała (6); **13.05** Saga prastarej puszczy: Opowieść o mroźce: samotność w tłumie; **14.10** Wszystkie kolory świata: Lazurowe Wybrzeże. Kraina piękna i luksusu – serial dok.; **15.15** Tajemnice III Rzeczy (4); **16.15** Taśma bezpieki; **16.45** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.05** Arrasów dzieje osobliwe; **17.35** Paderewski. Człowiek czynu, sukcesu i sławy; **18.25** Marzyciele: Aleksander Spiczyski; **18.55** Czas honoru (35); **19.45** Prasa donosi; **20.00** Historia szkockich klanów: Bratobójcza wojna (2); **21.00** Giganci historii; **21.55** Żywy sarmacki; **22.20** Sady, przesady; **23.05** Sady, przesady; **23.55** Amerykańskie dynastie. Klan Kennedych (4); **00.45** Polska Kronika Filmowa 1993; **00.55** Było, nie minęło; **01.30** Sensacje XX wieku; **02.25** Encyklopedia II wojny światowej; **03.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Niedziela z... rolami Romana Wilhelmiego; **09.20** Człowiek na torze – dramat psychologiczny; **11.00** Dom (24) – serial TVP; **12.45** Ballada o ścinaniu drzewa – film TVP; **13.30** Wydarzenie aktualne; **13.45** Mieszczanie żywieccy (9); **14.20** Trzeci punkt widzenia; **15.00** Przyjęcie na dziedzię osób plus trzy – film TVP; **16.05** Pociągi pod specjalnym nadzorem – film fabularny, Czechosłowacja 1966; **17.50** Rzeczpospolita Modernistyczna – Architektura mieszkaniowa; **18.30** Co dalej?; **18.55** Targowisko próżności (1) – serial, Wielka Brytania 2018; **20.00** Czwartkowy klub filmowy: Noce i dnie – film fabularny; **23.05** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **23.35** Toscanini nieznanym – film dokumentalny, Szwajcaria 2008; **00.55** Na wschód od Hollywood: Piomienie – film fabularny, Korea Połudn. 2018; **03.30** Kino nocne: Do utraty sił – dramat, USA 2015; **05.35** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1085); **07.00** Kuchenne rewolucje 4 (13); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1335); **12.50** Tajemnice miłości (54); **13.55** Ukryta prawda (1086); **14.55** Ukryta prawda (883); **15.55** Kuchenne rewolucje 18 (14); **17.00** Tajemnice miłości (55); **18.00** Ukryta prawda (1336); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3326) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.35** Kuchenne rewolucje 23 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **22.35** Tylko mnie kochaj – komedia, Polska 2006, reż.: Ryszard Zatorski, wyk.: Maciej Zakościelni, Agnieszka Grochowska, Julia Wróblewska, Grażyna Szapolowska, Jan Frycz, Dominika Kluźniak, Tomasz Karolak, Przemysław Sadowski, Danuta Stenka, Artur Żmijewski; **00.45** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (11); **01.50** Top Model 10 (12); **03.10** Kobieta na krańcu świata 13 (3); **03.50** Uwaga!; **04.10** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (498); **09.10** Malanowski i Partnerzy (500); **09.40** Sekrety rodziny (86); **10.40** Dlaczego ja? (588); **11.40** Gliniarze (109); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (895); **14.40** Dlaczego ja? (654); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (630); **17.00** Gliniarze (639); **18.00** Pierwsza miłość (3305); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (252); **21.05** Przyjaciółki (218); **22.20** Małe kobietki – film obyczajowy, USA 2019, reż.: Greta Gerwig, wyk.: Timothée Chalamet, Chris Cooper, Laura Dern, James Norton, Florence Pugh, Ronan Saisre, Eliza Scanlen, Meryl Streep, Emma Watson; **01.00** Krok do sławy 2 – dramat, USA 2010, reż.: Rob Hardy, wyk.: Keith David, Columbus Short, Tika Sumpter, Kiely Williams; **02.55** Świat według Kiepskich (152); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (96); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (522); **06.10** Elif (1093); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (102) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (156) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (228) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (52) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce. Inteligentne małpy znad Zatok Tajlandzkiej; **14.00** Elif (1094) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (523) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3887) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (53) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.35 Ojciec Mateusz (338) – serial kryminalny TVP
21.25 Kulisy serialu Na sygnale
21.35 Na sygnale (340) – serial fabularny TVP
22.10 Seksmisja – komedia, reż. Juliusz Machulski, wyk. Jerzy Stuhr, Olgierd Łukaszewicz
00.20 Komandosi w akcji – film akcji, USA 2002, reż. Franklin A. Vallette, wyk. Bentley Mitchum, Tyler Christopher, Gary Murphy, John Simon Jones, George Stanchev
01.55 SEAL Team – komando Foki (11) – serial, USA 2017
02.50 Wiedźmy (3) – serial TVP
03.50 Magazyn kryminalny 997
04.45 Notacje – Piotr Rzeczkowski
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (796) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Anna Dymna – spotkamy się; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Zaczniemy od zdrowia – magazyn; **11.50** Barwy szczęścia (2514) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (226) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (50) – serial fabularny TVP; **15.10** Górcy ratownicy (120) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (155) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (227) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2514) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2515) – serial obyczajowy TVP
20.40 You Can Dance – Nowa Generacja (13) – widowisko rozrywkowe
21.35 You Can Dance – Nowa Generacja (13) Wyniki
22.05 Kabaret. Super Show Dwójki
23.10 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert
00.15 Chocolat – film obyczajowy, Francja 2016, reż.: Roschdy Zem, wyk.: Omar Sy, James Thierree, Clotilde Hesme, Olivier Gourmet, Frederic Pierrot
02.25 Zanim nadejdzie noc – film akcji, USA 2014
04.05 Planeta Kirsan – film dokumentalny
05.00 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Forum
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 Nie da się ukryć
03.56 Film Dokumentalne TVP INFO
04.28 Podróże z historią
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.30 Paweł VI; **07.10** Ja jestem z wami przez wszystkie dni...; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Grunt to droga; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Płani- stą być!; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Warszawa moja miłość i życie; **16.55** Muzyczne chwile; **17.00** Życie z pasją; **17.20** Chingola – film misyjny; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
18.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”
19.00 Warto zauważyć...
19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.40 Biblia w obrazach
23.40 Święty na każdy dzień
23.45 Muzyczne chwile
23.50 100 cudownych miejsc na świecie
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień; **07.00** Polska Kronika Filmowa 1993; **07.25** Czas honoru (35); **08.15** Taśmy bezpieki; **08.45** Alfabet Andrzeja Dobosza; **09.00** Paderewski. Człowiek czynu, sukcesu i sławy; **09.50** Prasa donosi; **10.05** Sensacje XX wieku; **10.35** Sensacje XX wieku; **11.05** Byłem wszędzie. Olgierd Budrewicz; **11.50** Marzyciele. Aleksander Stpiżyński; **12.20** Przygody pana Michała (7); **12.55** Przygody pana Michała (8); **13.30** Odkryć tajemnicę: Faraon z przedmieść; **14.25** Brazylia. Historia naturalna. Zatopiony las; **15.30** Historia szkockich klanów. Bratobójcza wojna (2); **16.30** Przestrzeń pamięci; **17.00** Ex Libris; **17.30** Bez jednego drzewa las lasem zostanie; **18.35** Ekspertyza; **19.05** Czas honoru (36); **20.00** Teatr Historii – Orlana Fallaci; **20.20** Orlana Fallaci. Chwila, w której umarłam; **21.30** Bunt barbarzyńców (5); **22.25** Eugeniusz Kwiatkowski. Mąż stanu; **23.25** Wojna wietnamska. Deja vu (1); **00.30** Polska Kronika Filmowa 1994; **00.45** Było, nie minęło; **01.15** Sensacje XX wieku; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.15** Encyklopedia II wojny światowej; **02.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.10** Co dalej?; **08.40** Kronos – magazyn kulturalno-społeczny; **09.15** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **09.50** Niespotkanie spokojny człowiek – film TVP; **11.00** Dom (25) – serial TVP; **12.40** Moni- dło – film TVP; **13.30** Toscanini niez- nany – film dokumentalny, Szwajcaria 2008; **14.45** Mleko; **15.15** Noce i dnie – film fabularny; **18.10** Paryż. Śladami Chopina; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Reżyserzy: Brian DePalma – cykl dokumentalny, Wielka Brytania 2018; **20.00** Wieczór kinomana: Wstęp do filmu – film s.f., Niemcy/ZSRR 1979; **22.55** Hieronim Bosch. Diabeł o skrzydłach anioła – film dokumentalny, Francja 2017; **23.55** Teraz animacje! Lotnisko – film animowany, Chorwacja/Szwaj- caria 2017; **00.10** Informacje kultural- ne; **00.40** Słodkie życie – film fabularny, Francja/Włochy 1960; **03.45** Czyście- cie internetu – film dokumentalny, Brazy- lia, Niemcy 2018; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1086); **07.00** Kuchenne rewolucje 4 (14) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.35** Doradca smaku – magazyn kulinarny; **11.45** Ukryta prawda (1336); **12.50** Tajemnice miłości (55); **13.55** Ukryta prawda (1087); **14.55** Ukryta prawda (884); **15.55** Kuchenne rewo- lucje 19 (1) – program kulinarno-roz- rywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (56); **18.00** Ukryta prawda (1337); **19.00** Fakty – magazyn informacyj- ny; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Lego Masters 2 (3); **21.30** Dziką furia – film przygodowy, USA 2018, reż.: Brad Peyton, wyk.: Dwayne Johnson, Naomie Harris, Malin Akerman, Jeffrey Dean Morgan, Joe Manganiello; **23.45** Egzekutor – film sensacyjny, USA 1996, reż.: Charles Russell, wyk.: Arnold Schwarzenegger, James Caan, Vanessa Williams, James Coburn, Robert Pastorelli; **02.10** Kuba Wojewódzki 16 (11) – talk-show; **03.10** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (501); **09.10** Malanowski i Partnerzy (502); **09.40** Sekrety rodziny (87); **10.40** Dla- czego ja? (589); **11.40** Gliniarze (110); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (896); **14.40** Dlaczego ja? (655); **15.50** Wydarze- nia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (631); **17.00** Gliniarze (640); **18.00** Pierwsza mi- łość (3306); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Vaiana: Skarb oce- anu – film anim., USA 2016, reż.: Ron Clements, John Musker; **22.30** Ojciec chrzestny III – film akcji, USA 1990, reż.: Francis Ford Coppola, wyk.: Al Pa- cino, Diane Keaton, Andy Garcia, Brid- get Fonda, Sofia Coppola, Eli Wallach, George Hamilton, Joe Mantegna, Talia Shire; **02.10** Kabaretowa Ekstraklasa; **02.25** Love Island. Wyspa miłości (96); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (97); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3883) – telenowela TVP; **05.30** Klan (3884) – telenowela TVP; **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra – magazyn; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.45** Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.15** Fascynująca Patagonia – nieujarzmiona dzikość – cykl dokumentalny; **09.35** Śląski Święty – reportaż; **10.00** Beatyfikacja ks. Jana Machy; **12.00** Nocne przejście – western, USA 1957; **14.15** Z pamięci – Jerzy Ficowski; **14.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **14.55** Rolnik szuka żony – reality show; **15.55** Tajemnice miasteczka (17) – serial kostiumowy, Rosja 2018; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (49) – serial TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.35 Komisarz Alex (198) – serial kryminalny TVP
21.35 Hit na sobotę: Bohemian Rhapsody – USA 2018, reż.: Bryan Singer, wyk.: Rami Malek, Lucy Boynton, Gwilym Lee, Ben Hardy, Joseph Mazzello
24.00 Seksmisja – komedia, reż. Juliusz Machulski, wyk. Jerzy Stuh, Olgierd Łukaszewicz
02.10 Przypadkowi zakochani – komedia romantyczna, Kanada 2016, reż.: Farhad Mann, wyk.: Cassie Steele, Ryan Kennedy, Andrew Francis, Karissa Tynes, Nathan Mitchell, Andrea Brooks, Kurt Evans
03.45 Jaka to melodia?
04.30 Z pamięci – Jerzy Ficowski
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2511) – serial obyczajowy TVP; **05.55** Barwy szczęścia (2512) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2513) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1613) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda Flesz; **11.50** Rodzinny ekspres – Światowy dzień pamięci o ofiarach wypadków drogowych; **12.30** You Can Dance – Nowa Generacja (13) – widowisko rozrywkowe; **13.20** You Can Dance – Nowa Generacja (13) Wyniki – widowisko rozrywkowe; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022: Lombardia – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (823) – serial TVP; **17.20** Wojciech Ciejrowski – boso przez świat: Peru. Nie chcecie tam być – cykl reportaży; **17.50** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Postaw na milion – teleturniej
19.20 Rodzinka.pl (224) – serial komediowy TVP
20.00 The Voice of Poland – LIVE (16)
22.45 Hity wszech czasów
23.50 Kino relaks: Czym chata bogata! – komedia obyczajowa, Francja 2017, reż.: Philippe de Chauveron, wyk.: Christian Clavier, Ary Abittan, Elsa Zylberstein, Cyril Lecomte, Nanou Garcia, Oscar Berthe
01.30 Klucz do wieczności – thriller, USA 2015, reż. Tarsem Singh, wyk.: Ryan Reynolds, Ben Kingsley, Matthew Goode, Natalie Martinez, Victor Garber
03.35 Skazany na bluesa – dramat, Polska 2005, reż.: Jan Kidawa-Błoński, wyk.: Tomasz Kot, Jolanta Fraszyńska, Maciej Balcar, Adam Baumann, Anna Dymna, Joanna Bartel
05.20 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.51** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.51** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debaty TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiectwórką; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Salon dziennikarski
01.46 Pogoda
01.56 Minęła 20
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.10 Reportaż TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy sakrament; **05.30** Mocni w wierze; **06.00** Brat Kalikst z Poczekałki; **06.50** Zostawić ślad...; **07.25** Warszawa moja miłość i życie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczec Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Muzyczne chwile; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Młodzi Światu – Ela; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Życie z pasją; **13.10** Muzyczne chwile; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Kaplica Pamięci; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** „My chcemy Boga”; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Mocni Jego mocą; **17.55** Poczec Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Mysłac Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski – transmisja z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Warszawa moja miłość i życie
22.20 Kolory Świętości
22.25 Święty na każdy dzień
22.30 Galilejczyk
23.00 Głos serca
23.45 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 20 listopada; **07.05** Biblia – Jezus, cz. 2; **08.00** Ślady Eskulapa – Detektywi w kitlach; **08.30** Wojownicy czasu – Żołnierskie szczęście, czyli 20 Pułk Ułanów; **09.00** Jan Serce (9); **10.05** Okrasa łamie przepisy; **11.00** Sekrety Morza Śródziemnego: Zagadkowy wrak (3); **11.40** Wszystkie kolory świata: Lazurowe Wybrzeże. Kraina piękna i luksusu – serial dok., Francja 2008; **12.45** Na tropach prehistorii: Tajemnice pierzastych smoków (2); **13.50** Kuchnia dwudziestolecia (11); **14.25** Lalka (8) – serial TVP; **15.50** Marzyciele: Matylda Getter; **16.25** Odkryć tajemnice: Faraon z przedmieść (5); **17.20** Spór o historię: Prymas Tyśiąclecia i Mąż Stanu; **18.05** Noce i dnie (12) – serial TVP; **19.00** Giganci historii; **20.00** Dynastia Tudorów IV (4) – serial; **21.05** ROK 1981. Kalendarium; **21.20** Traperzy, którzy zbudowali Amerykę (2); **22.45** Pułkownik Chabert – dok., Francja 1994; **00.45** Migawki historii – Leon Collin. Lekarz w kolonii karnej; **01.25** Bitwa – film dok.; **02.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyka lekka, łatwa i przyjemna; **08.05** Informacje kulturalne; **08.30** Tamte lata, tamte dni: Marta Lipińska; **09.00** Wydarzenie aktualne; **09.25** Czy Orsona Wellesa – film dokumentalny, Wielka Brytania 2018; **11.30** Wojna domowa (13); **12.30** Wojna domowa (14); **13.05** Do dzieła; **13.30** Opieka domowa – dramat, Słowacja/Czechy 2015; **15.05** Mieszczanie żywieccy (10); **15.45** Bolszoi (4) – serial, Rosja 2016; **16.55** Retro kino: Historia – komedia, Francja 1931; **18.35** Co dalej?; **19.00** Legendy Rocka: Lynyrd Skynyrd – cykl dokumentalny, Wielka Brytania 2017; **19.25** Legendy Rocka: The Kinks; **20.00** Bilet do kina: Kiedy Harry poznał Sally – komedia, USA 1989; **21.45** Koncert – jubileusz OTV Łódź; **22.50** Seans kultowy: Wybuch – film fabularny, USA 1981; **00.50** Mieszczanie żywieccy (10); **01.25** Co dalej?; **02.00** Wieczór kinomana: Stalker – film s.f., Niemcy/ZSRR 1979; **04.45** Teledyski; **05.25** Tamte lata, tamte dni: Marta Lipińska; **05.45** Zakończenie dnia

TVN

04.55 Uwaga!; **05.10** Ukryta prawda (852); **06.00** Kuchenne rewolucje 5 (1); **06.55** Kobieta na krańcu świata 13 (3); **07.30** Kolekcja smaków 2 (2); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.31** Na Wspólnej Omnibus (848); **13.25** MasterChef 10 (11); **15.00** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką 2 (10); **15.35** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Nizhny Tagil – studio; **16.00** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Nizhny Tagil – konkurs indywidualny; **17.55** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Nizhny Tagil – studio; **18.30** Kolekcja smaków 2 (3); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kroniki Pucharu Świata w skokach narciarskich (1); **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.05** Miłe wieści 2 (1); **20.10** Mam talent 13 (12); **22.25** Raj dla par – komedia, USA 2009, reż.: Peter Billingsley, wyk.: Vince Vaughn, Jason Bateman, Faizon Love, Jon Favreau, Malin Akerman; **00.50** Kiedy gasną światła – horror, USA 2016, reż.: David F. Sandberg, wyk.: Teresa Palmer, Gabriel Bateman, Alexander DiPersia; **02.30** Kuchenne rewolucje 23 (12); **03.35** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.05** Kłopski kontratakują – film anim.; **10.10** Ewa gotuje (436); **10.40** Nasz Nowy Dom (223); **11.40** Nasz Nowy Dom (224); **12.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (48); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (31); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (32); **14.40** Rolnicy. Podlasie (24); **15.45** Więzienie (76); **16.15** Więzienie (77); **16.45** Więzienie (78); **17.15** Więzienie (79); **17.45** Chłopaki do wzięcia (249); **18.15** Chłopaki do wzięcia (250); **18.50** Wydarzenia: **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Ant-Man – film akcji, USA 2015, reż.: Reed Peyton, wyk.: Bobby Cannavale, Michael Douglas, Judy Greer, Lilly Evangeline; **22.45** Life – thriller s.f., USA 2017, reż.: Daniel Espinosa, wyk.: Rebecca Ferguson, Jake Gyllenhaal, Ryan Reynolds; **00.55** Jack i Jill – komedia, USA 2011, reż.: Dennis Dugan, wyk.: Rohan Chand, Eugenio Derbez, Katie Holmes, Al Pacino; **02.55** Świat według Kiepskich (138); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (98); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 3 XI 2021 r.

12 listopada do kin trafił film „Nędzarz i madame” w reżyserii absolwenta Akademii Kultury Społecznej i Medialnej Witolda Ludwiga, opowiadający o losach Adama Chmielowskiego.

fot. materiały dystrybutora

Szary brat na dużym ekranie

fot. materiały dystrybutora

Zanim przyszedł święty, znany szerzej jako brat Albert, poświęcił się pracy na rzecz potrzebujących, był wybitnym malarzem i teoretykiem sztuki. Jego dorobek obejmuje 61 obrazów olejnych, 22 akwarele i 15 rysunków. Do najbardziej znanych należą choćby „Po pojedynku”, „Dziewczynka z pieskiem”, „Cmentarz”, „Dama z listem”, „Powstaniec na koniu”, „Wizja św. Małgorzaty”. Jednak to wraz z namalowaniem w 1880 r. obrazu (nigdy do końca nie ukończonego) przedstawiającego ubiczowanego Jezusa, zatytułowanego „Ecce Homo”, we wnętrzu artysty nastąpił przełom, który zaowocował decyzją o wstąpieniu do zakonu jezuitów.

Co prawda po roku Chmielowski zrezygnował z zakonu z powodu depresji i silnego załamania nerwowego, ale wołanie Boga było tak silne, że ponownie spróbował – tym razem w zakonie św. Franciszka z Asyżu, gdzie odnalazł spokój i prawdzi-

we powołanie, którym była opieka nad nędzarnikami i niesienie im pomocy. 25 sierpnia 1887 r. malarz przywdział szary habit i od tej pory nazywany jest bratem Albertem. Śluby zakonne złożył rok później.

Brat Albert całe życie poświęcił służbie biednym i bezdomnym. Uważał ją za formę kultu męki Pańskiej. Zakładał domy dla sierot, kalek, starców i nieuleczalnie chorych. Pomagał bezrobotnym, organizując dla nich pracę. Twierdził, że „trzeba każdemu dać jeść, bezdomnemu miejsce, a nagiemu odzież, bez dachu i kawałka chleba może on już tylko kraść albo żebrać dla utrzymania życia”. Dał początek założonemu przez siebie Zgromadzeniu Braci Albertynów. W 1891 r. założył Zgromadzenie Siostr Albertynek.

Jan Paweł II ogłosił go świętym w 1989 r. Podczas Mszy kanonizacyjnej Ojciec Święty mówił o nim: „W tej niestrudzonej, heroicznej posłudze na rzecz najbardziej upośledzonych i wydziedziczonych znalazł ostatecznie drogę. Znalazł Chrystusa. Przyjął Jego jarzmo i brzemię. Nie był tylko «miłosierdnikiem». Stał się jednym z tych, którym służył. Ich bratem. Szary brat”.

EWANGELIZACJA PRZESZŁOŚCIĄ

Prace nad filmem „Nędzarz i madame” trwały łącznie cztery lata. – Położyliśmy w nich akcent na duchowy i artystyczny aspekt życia Adama Chmielowskiego i to, jaką drogę przeszedł, aż został bratem Albertem. Nie mamy wątpliwości, że ten film zainteresuje publiczność – mówi reżyser i scenarzysta Witold Ludwig.

Za scenografię do filmu odpowiedzialny jest prof. Marek Chowaniec, znany scenograf filmowy i teatralny. Kostiumy zaprojektowała Joanna Walisiak-Jankowska. Zdjęcia powstawały w Toruniu, a konkret-

nie przy ul. Ciasnej oraz w dwóch salach Dworu Artusa. Scenografia i pięknie dopracowane kostiumy to niewątpliwie duży atut filmu, który sprawia, że widz łatwo przenosi się do epoki, w której żył i działał święty.

Na pochwałę zasługują też grający główne role, Adam i Heleny, Piotr Zajączkowski i Magdalena Michalik – co prawda nie całkiem debiutanci, ale młodzi aktorzy, odtwarzający swoje postacie z pasją i oddaniem. W filmie nie brakuje popularnych, znanych polskich aktorów, występują w nim między innymi Krzysztof Wakuliński, Radosław Pazura, Lech Dyblik, Marcin Kwaśny, Mariusz Saniternik, Jarosław Gajewski.

Oficjalny utwór muzyczny „Wciąż pytasz czemu”, promujący obraz, wykonuje Andrzej Lampert, polski wokalista i współzałożyciel zespołu PIN, a towarzyszy mu orkiestra, której przewodzi światowej sławy kwartet jazzowy Atom String Quartet.

– Powstawanie tego filmu jest czymś szczególnym z kilku powodów. Po pierwsze, św. brat Albert odegrał szczególną rolę w duchowej historii Polski. Po drugie, zainspirował wybory życiowe innego artysty – Karola Wojtyły, który wkrótce miał zostać papieżem i który wyniósł na ołtarze brata Alberta. Po trzecie, jest to szczególna epopeja i wielka przygoda wychowanków Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. Widzimy w tym wielką szansę i nadzieję na ewangelizację poprzez kulturę, poprzez film – podsumowuje reżyser.

Film jest kolejną – po „Zerwanym kłocie”, opowiadającym historię bł. Karoliny Kózkówny – produkcją Fundacji Lux Veritatis.

Tygodnik „Idziemy” sprawuje patronat nad filmem „Nędzarz i madame”./dg

Parafia św. Marka Ewangelisty Warszawa-Targówek

DZIECIĘCY R TEATR J

DOROBK TEATRU RAJ:

- blisko 100 premier
- ponad 420 spektakli
- 350 uczestników
- 3 – 4 premiery rocznie
- co roku wyjeżdżamy na kolonie – najbliższe będą 25.
- realizujemy program „Teatr to więcej niż teatr”
- mamy salę teatralną
- zdobywamy nagrody zespołowe i indywidualne
- czasami grają z nami rodzice

fundacja
uskrzydlaamy

25 JUBILEUSZ
TEATRU RAJ

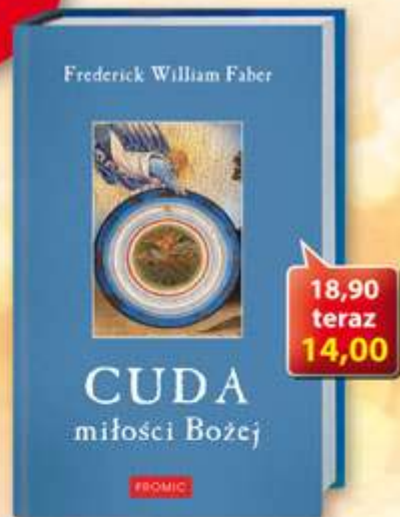
www.teatr.pod-aniolem.waw.pl

Teatr Raj Parafii św. Marka Ewangelisty, 03-580 Warszawa-Targówek, ul. Zamiejska 6

Piękny prezent...

■ Jak się modlić w odosobnieniu, z dala od wspólnoty lub świątyni? Jak wybrać modlitwy i formy liturgii domowej? Jak samodzielnie posługiwać się Pismem Świętym i Liturgią godzin? Jak w kręgu rodziny trwać w Bożej obecności w okresie ograniczenia dostępu do sakramentów świętych? Autor podaje bardzo praktyczne informacje i wskazówki, jak radzić sobie z zakłóceniem normalnego uczestnictwa w życiu liturgicznym Kościoła. Ręczowo i pouczająco objaśnia wiele kwestii aktualnych w trudnym czasie choroby czy odosobnienia.

■ Rozważanie tytułowych „cudów miłości Bożej” to fascynująca podróż duchowo-intelektualna w samo serce największych tajemnic teologicznych, które autor ukazuje w nowym świetle, posługując się pięknym literacko i zarazem przystępnym stylem.

★ **PODARUJ CIEPŁO I RADOŚĆ DZIECIOM** z Domowego Hospicjum Dziecięcego Promyczek
Teraz i Ty możesz pomóc spełnić to proste marzenie!

Kup *Dlaczego?* lub komiks *Jezus Mesjasz*
★ **3 zł** ze sprzedaży każdego egzemplarza
Wydawnictwo PROMIC przekaże na rzecz Hospicjum

www.wydawnictwo.pl

• Do cen doliczamy koszty wysyłki

WYDAWNICTWO PROMIC

ul. Św. Bonifacego 9/1, 02-914 Warszawa, tel. 601 977 888, e-mail: sprzedaz@wydawnictwo.pl